แผนการใช้ที่ดินตำบลหัวปลวก

อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี

สถานีพัฒนาที่ดินสระบุรี

สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 1

กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กันยายน 2566

คำนำ

การจัดทำแผนการใช้ที่ดินดำเนินการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 72 (1) ที่ได้บัญญัติให้มีการวางแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยแผนการใช้ที่ดินตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ได้นำแนวคิดขององค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations: FAO) และ โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme: UNEP) มาปรับใช้ คือ ความเหมาะสมทางกายภาพ ความเหมาะสมทางเศรษฐกิจ การยอมรับจากสังคม การสร้างความยั่งยืนให้สิ่งแวดล้อม และเสนอทางเลือกการใช้ที่ดิน ร่วมกับวิธีการที่จำเป็นอื่น ๆ เช่น กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA) การประเมินคุณภาพที่ดิน เป็นต้น

กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดินร่วมกับสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต (สพข.) และสถานีพัฒนาที่ดินสระบุรี ในการดำเนินงานวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล โดยพิจารณาภาพรวมของสภาพปัญหาในด้านต่างๆ ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลนำไปสู่การวางแผนการใช้ที่ดินที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ในการระบุปัญหา ความต้องการของเกษตรกรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนี้ สพด. ได้จัดทำแผนกิจกรรม/โครงการ เพื่อขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินให้เป็นรูปธรรมเพื่อให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการใช้ที่ดินอย่างถูกต้องเหมาะสม รักษาสภาพแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

สถานีพัฒนาที่ดินสระบุรี

กันยายน 2566

สารบัญ

		หน้า
คำนำ		ก
สารบัญ		ข
สารบัญตาราง		ค
สารบัญรูป		ง
บทที่ 1	**บทนำ**	
	1.1 ความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดิน	1-1
	1.2 หลักการและเหตุผล	1-1
	1.3 วัตถุประสงค์	1-1
	1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน	1-1
	1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน	1-2
	1.6 วิสัยทัศน์ของตำบล	1-2
บทที่ 2	**ข้อมูลทั่วไป**	
	2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต	2-1
	2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง	2-2
	2.3 สภาพภูมิประเทศ	2-2
	2.4 สภาพภูมิอากาศ	2-2
	2.5 สภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบัน	2-4
	2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม	2-7
บทที่ 3	**สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ**	
	3.1 ทรัพยากรป่าไม้	3-1
	3.2 ทรัพยากรน้ำ	3-1
	3.3 ทรัพยากรดิน	3-2
บทที่ 4	**กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA)**	
	4.1 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)	4-1
	4.2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน	4-5
บทที่ 5	**การประเมินคุณภาพที่ดิน**	
	5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ	5-1
	5.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบล	5-2
	5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน	5-2

สารบัญ (ต่อ)

		หน้า
บทที่ 6	**แผนการใช้ที่ดิน**	
	6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล	6-1
	6.2 เขตการใช้ที่ดิน	6-2
บทที่ 7	**การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน**	
	7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน	7-1
	7.2 กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน	7-1
	7.3 กิจกรรมที่จะดำเนินงานของหน่วยงานอื่น	7-2
	7.4 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	7-4
เอกสารอ้างอิง		8-1

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2-1	สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ปี พ.ศ.2536-2565)	2-3
2-2	สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี	2-5
2-3	จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ปี 2565	2-7
2-4	จำนวนและสัดส่วนครัวเรือน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ปี 2565	2-8
2-5	รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ปี 2565	2-9
3-1	สมบัติดิน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี	3-3
5-1	ตัวอย่างการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน	5-2
5-2	ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของดิน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี	5-3
6-1	เขตการใช้ที่ดิน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี	6-5
7-1	กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2567-2571	7-8
7-2	สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน	7-13
7-3	เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณโครงการนำร่อง ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี แผน 5 ปี (พ.ศ. 2567-2571)	7-15

สารบัญรูป

รูปที่		หน้า
1-1	ขั้นตอนการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล	1-4
2-1	ขอบเขตการปกครอง ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี	2-1
2-2	กราฟสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร ปี พ.ศ. 2536-2565	2-4
2-3	สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี	2-6
3-1	ทรัพยากรดิน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี	3-4
4-1	การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี	4-4
4-2	ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี	4-6
6-1	เขตการใช้ที่ดิน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี	6-7
7-1	การชะล้างพังทลายของดินในเขตการใช้ ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี	7-7

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดิน

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 72 รัฐพึงดำเนินการเกี่ยวกับที่ดิน ทรัพยากรน้ำ และพลังงาน ดังต่อไปนี้

(1) วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศ ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาที่อย่างยั่งยืน

1.2 หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันกรมพัฒนาที่ดินได้ดำเนินการวางแผนการใช้ที่ดินระดับประเทศเรียบร้อยแล้ว ซึ่งเป็นการวางกรอบเชิงนโยบายมุ่งเน้นการพัฒนาด้านการเกษตรให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนและในขณะเดียวกันต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการรักษาคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม แต่ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินในระดับพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและรักษาฐานการผลิตด้านทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนตลอดห่วงโซ่อุปาทาน แผนการใช้ที่ดินระดับตำบลจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานดังกล่าว ซึ่งมีความสอดคล้องกับแผนการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งกำหนดให้มีการจัดทำแผนการใช้ที่ดินของชาติทั้งระบบให้สอดคล้องและเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

1.3 วัตถุประสงค์

1.3.1 เพื่อรักษาเสถียรภาพของทรัพยากรให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนภายใต้การพัฒนาด้านต่างๆ ของตำบล

1.3.2 เพื่อให้การใช้ที่ดินมีผลตอบแทนสูงสุดต่อหน่วยเนื้อที่อย่างยั่งยืน

1.3.3 เพื่อให้เกิดการกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นและอยู่บนหลักการของโมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio – Circular – Green Economy: BCG Model)

1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน

1.4.1 ระยะเวลา 1 มิถุนายน 2565 – 30 มิถุนายน 2565

1.4.2 สถานที่ ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี

1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน

1.5.1 รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ ประกอบด้วย

1) ด้านกายภาพ ได้แก่ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ ภูมิอากาศ สภาพการใช้ที่ดินเขตป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี ฯ

2) ด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น การถือครองที่ดิน ลักษณะทางเศรษฐกิจของตำบล จำนวนประชากร เป็นต้น

3) ด้านนโยบายและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ยุทธศาสตร์ภาค แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล ฯ

1.5.2 จัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA) เพื่อรับฟังความคิดเห็น ประเด็นปัญหา ความต้องการด้านต่าง ๆ ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและเกษตรกรในตำบล

1.5.3 ประเมินคุณภาพของที่ดินของพืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือกที่มีมูลค่าของตำบล

1.5.4 สังเคราะห์ข้อมูลจากข้อ 1.5.1 ถึง 1.5.3 เพื่อใช้ประกอบการวางแผนการใช้ที่ดิน

1.5.5 กำหนด (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

1.5.6 รับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อ (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้น

1.5.7 ปรับปรุง (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินฉบับสมบูรณ์

1.5.8 นำแผนการใช้ที่ดินเข้าสู่คณะทำงานวิชาการของเขตฯ เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ /ครบถ้วนของเนื้อหาและองค์ประกอบ

1.5.9 เผยแพร่แผนการใช้ที่ดินเพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนการดำเนินงาน ประกอบด้วย

1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นำแผนการใช้ที่ดินที่จัดทำขึ้นไปประกอบการจัดทำแผนการพัฒนาของตำบล เพื่อนำไปสู่การของบประมาณที่มีความสอดคล้องกับศักยภาพด้านการผลิตและสถานภาพของทรัพยากรของตำบล

2) กรมพัฒนาที่ดิน สถานีพัฒนาที่ดิน กำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นในแต่ละเขตและสามารถใช้ประกอบการของบประมาณในพื้นที่อย่างมีหลักการและเป็นที่ยอมรับ

3) หน่วยงานราชการอื่น ๆสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นในแต่ละเขต

จากขั้นตอนที่กล่าวข้างต้น สามารถจัดทำกรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับแสดงดังรูปที่ 1-1

1.6 วิสัยทัศน์ของตำบล

ตำบลน่าอยู่ ชุมชนเข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี เกษตรอินทรีย์ก้าวหน้าบริหารงานภายใต้หลักธรรมธิบาล (องค์การบริหารส่วนตำบลหัวปลวก, 2566)

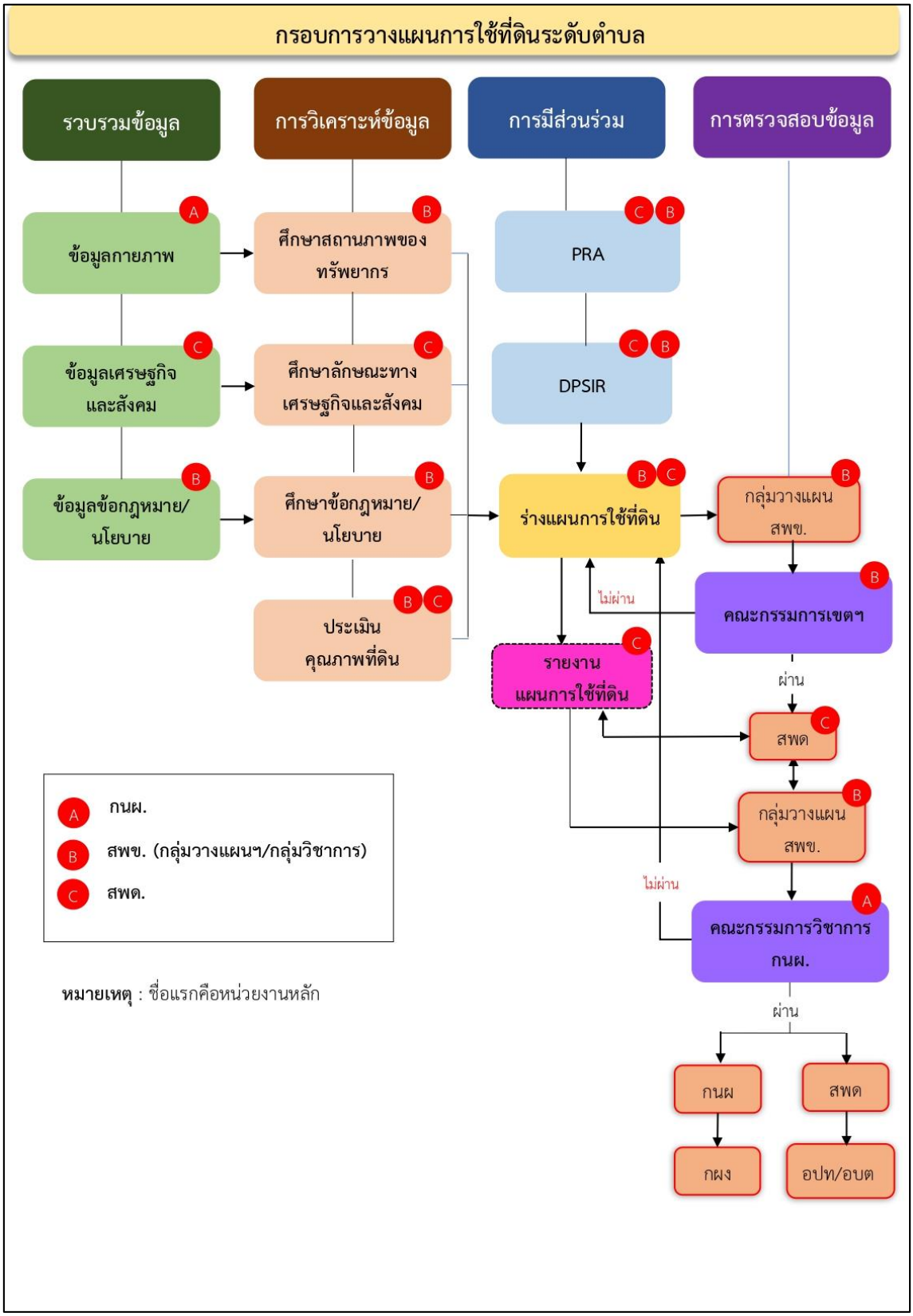

รูปที่ 1-1 กรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

บทที่ 2
ข้อมูลทั่วไป

.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอเสาไห้ มีพื้นที่ประมาณ 22 ตารางกิโลเมตร หรือ 13,536 ไร่ โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้ (รูปที่ 2-1)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลเขาวง อำเภอพระพุทธบาท ตำบลพุแค อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลบ้านยาง ตำบลงิ้วงาม อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลห้วยบง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ ตำบลท่าช้าง อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลห้วยป่าหวาย อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี

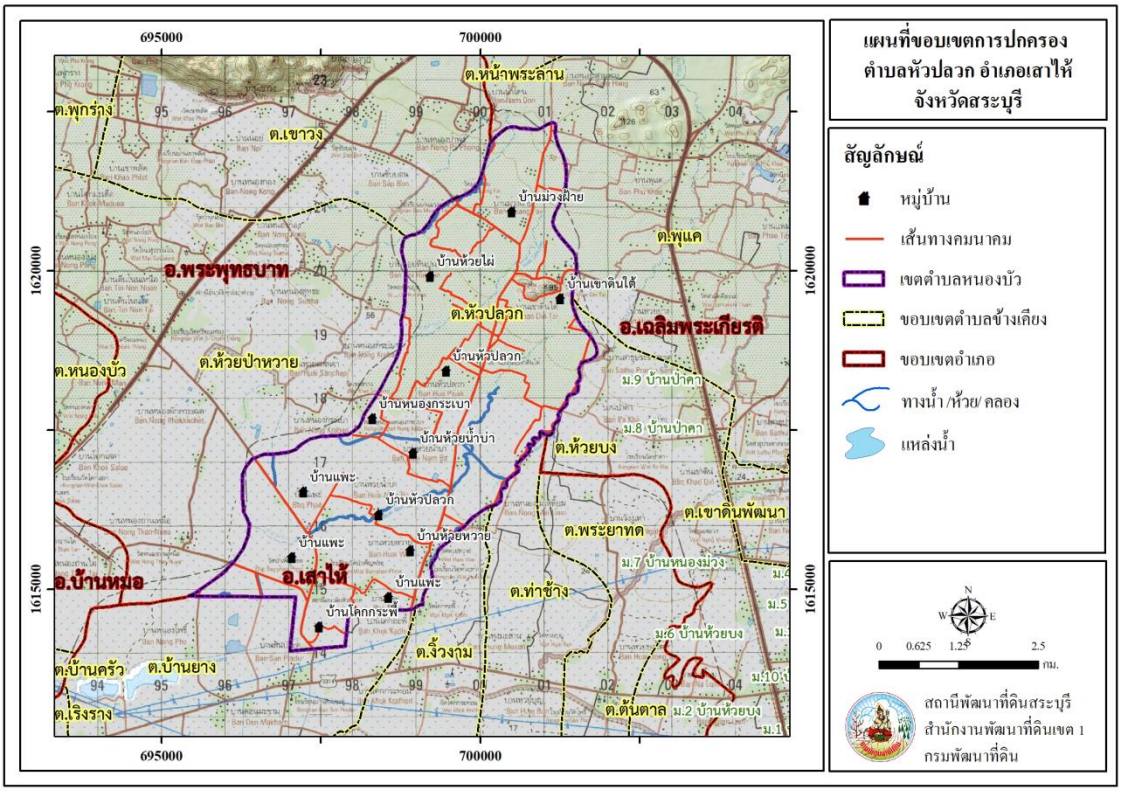

รูปที่ 2-1 แผนที่ขอบเขตการปกครอง ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี

2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง

ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี แบ่งส่วนการปกครองออกเป็น 12 หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านโคกกระพี้ หมู่ที่ 7 บ้านแพะ

หมู่ที่ 2 บ้านห้วยน้ำบ่า	หมู่ที่ 8 บ้านหัวปลวก
หมู่ที่ 3 บ้านหัวปลวก	หมู่ที่ 9 บ้านห้วยใหญ่
หมู่ที่ 4 บ้านแพะ	หมู่ที่ 10 บ้านม่วงฝ้าย
หมู่ที่ 5 บ้านแพะ	หมู่ที่ 11 บ้านห้วยหวาย
หมู่ที่ 6 บ้านหนองกระเบา	หมู่ที่ 12 บ้านเขาดินใต้

2.3 สภาพภูมิประเทศ

ลักษณะพื้นที่ทั่วไป มีสภาพเป็นพื้นที่ราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาดและพื้นที่สูงชัน โดยที่ราบลุ่มเป็นส่วนหนึ่งของลุ่มแม่น้ำป่าสักตอนล่าง เกิดจากการทับถมของตะกอนลำน้ำ มีความลาดเทจากทิศเหนือไปยังทิศใต้ ตอนเหนือของตำบลมีภูเขาสูง (เขาดินสูง 91 เมตร) มีห้วยศาลเจ้าไหลผ่านตอนบนของตำบลและห้วยน้ำบาไหลผ่านทางตอนใต้ ของตำบล พื้นที่ลุ่มส่วนใหญ่มีความสูงจากระดับน้ำทะเล 12 – 48 เมตร เหนือระดับน้ำทะเลปาน กลาง

2.4 สภาพภูมิอากาศ

จากการศึกษาสถิติภูมิอากาศ (พ.ศ. 2536-2565) พบว่า ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี มีรายละเอียดดังนี้

2.4.1 อุณหภูมิ

มีอุณหภูมิโดยเฉลี่ยทั้งปี 28.4 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 34.2 องศาเซลเซียส ในเดือนเมษายน และอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 23.4 องศาเซลเซียส ในเดือนมกราคม

2.4.2 ปริมาณน้ำฝน

มีปริมาณน้ำฝนรวมทั้งปี 1,083.1 มิลลิเมตร มีฝนตกประมาณ 106 วัน เดือนที่มีฝนตกมากที่สุด ในเดือนกันยายน มีปริมาณฝน 231.9 มิลลิเมตร และมีฝนตกประมาณ 18 วัน

2.4.3 สมดุลน้ำเพื่อการเกษตร

จากข้อมูลสถิติภูมิอากาศในคาบ 30 ปี (พ.ศ. 2536-2565) ณ สถานีตรวจอากาศจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้นำมาวิเคราะห์สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งเป็นการวิเคราะห์หาช่วงฤดูกาลเพาะปลูกพืช ตลอดจนช่วงระยะเวลาที่พืชเสี่ยงต่อการขาดน้ำ ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ คือ ปริมาณน้ำฝนและศักยภาพการคายระเหยน้ำอ้างอิง (ETo) ซึ่งคำนวณด้วยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0 โดยใช้สมการ Penman-Monteith สามารถสรุปสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตรในเขตอาศัยน้ำฝนได้ดังนี้

ช่วงที่เหมาะสมต่อการปลูกพืช เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช เป็นช่วงที่ดินมีความชุ่มชื้นพอเหมาะต่อการเพาะปลูกพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ปลายเดือนเมษายนถึงต้นเดือนพฤศจิกายน

ช่วงที่มีน้ำมากเกินพอ เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่าการระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่กลางเดือนมิถุนายนถึงกลางเดือนตุลาคม

ช่วงขาดน้ำ เป็นช่วงฤดูแล้งที่ค่าปริมาณน้ำฝนน้อยกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งพืชอาจเสียหายจากการขาดแคลนน้ำได้ ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งต้นเดือนพฤศจิกายนถึงปลายเดือนเมษายน (ตารางที่ 2-1 และรูปที่ 2-2)

ตารางที่ 2-1 สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศจังหวัดพระนครศรีอยุธยา/1 (พ.ศ. 2536-2565)

เดือน	อุณหภูมิ (ซ.)			ความชื้นสัมพัทธ์	ปริมาณน้ำฝน	จำนวนวันที่ฝนตก	ศักยภาพการคายระเหยน้ำ	ปริมาณฝนใช้การ/2
	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย	(%)	(มม.)	(วัน)	(มม.)	(มม.)
ม.ค.	20.2	32.9	26.2	68.0	6.4	1.0	120.9	6.3
ก.พ.	22.3	34.6	27.9	70.0	10.8	1.4	118.7	10.6
มี.ค.	24.3	35.9	29.5	72.0	45.6	4.3	146.3	42.3
เม.ย.	25.0	36.7	30.1	73.0	62.0	6.3	150.6	55.8
พ.ค.	25.2	35.9	30.0	76.0	126.6	12.8	146.0	101.0
มิ.ย.	24.8	35.0	29.4	77.0	125.6	13.4	126.9	100.4
ก.ค.	24.4	34.1	28.9	79.0	132.7	14.8	116.3	104.5
ส.ค.	24.2	33.7	28.6	80.0	171.6	16.4	111.3	124.5
ก.ย.	24.1	33.2	28.3	83.0	231.9	17.8	108.9	145.9
ต.ค.	23.6	33.1	28.1	81.0	118.0	12.2	113.5	95.7
พ.ย.	22.3	33.1	27.4	75.0	39.9	4.1	116.7	37.4
ธ.ค.	20.4	32.3	26.1	68.0	12.0	1.3	125.2	11.8
เฉลี่ย	**23.4**	**34.2**	**28.4**	**75.2**	**-**	**-**	**-**	**-**
รวม	**-**	**-**	**-**	**-**	**1,083.1**	**105.8**	**1,501.3**	**836.2**

หมายเหตุ: /1 เป็นสถานีตรวจอากาศที่ใกล้พื้นที่ตำบลมากที่สุด

/2 จากการคำนวณโดยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0

ที่มา: กรมอุตุนิยมวิทยา (2566)

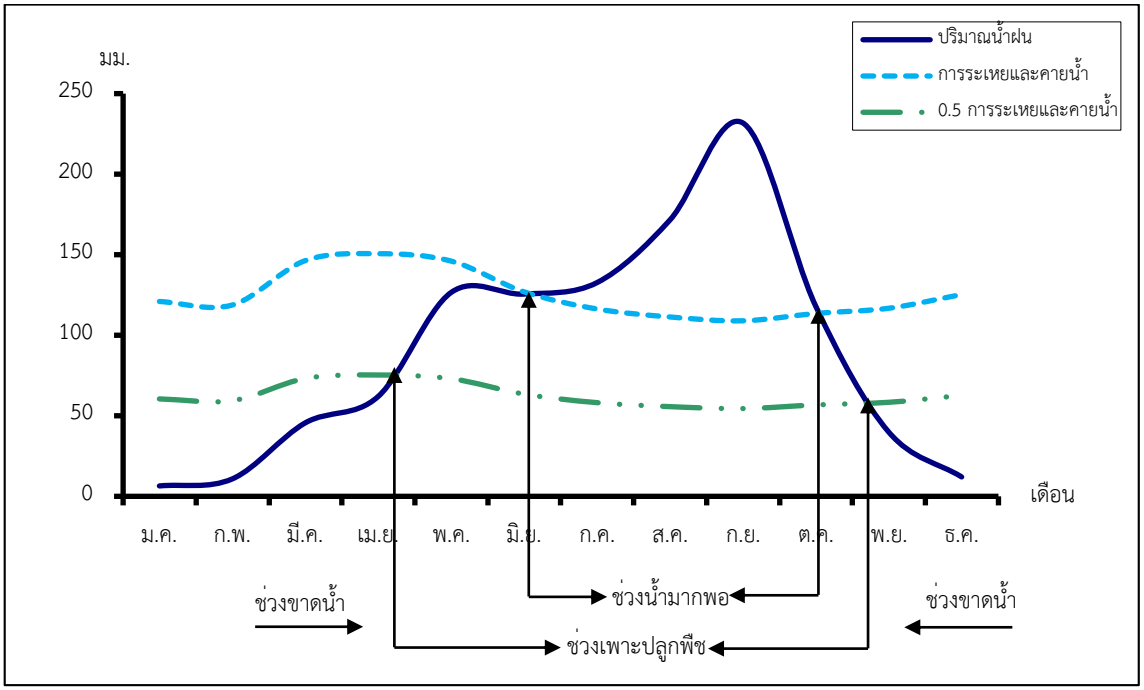

รูปที่ 2-2 กราฟสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดสระบุรี

2.5 สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบัน

สภาพการใช้ที่ดินตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ซึ่งสำรวจโดยกลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน (2566)ประกอบด้วยประเภทการใช้ที่ดินต่างๆ ดังนี้

2.5.1 พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 1,362 ไร่ หรือร้อยละ 10.06 ของเนื้อที่ตำบล

2.5.2 พื้นที่เกษตรกรรมมีเนื้อที่ 11,371 ไร่ หรือร้อยละ 84.01 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วยการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านเกษตรกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) พื้นที่นา มีเนื้อที่ 4,714 ไร่ หรือร้อยละ 34.83 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ นาข้าว นาร้าง นาข้าว+พืชไร่

2) พืชไร่ มีเนื้อที่ 6,023 ไร่ หรือร้อยละ 44.5 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ไร่ร้าง ข้าวโพดอ้อย มันสำปะหลัง ถั่วเขียว เผือก

3) ไม้ยืนต้น มีเนื้อที่ 119 ไร่ หรือร้อยละ 0.88 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ไม้ยืนต้นผสม สัก

4) ไม้ผล มีเนื้อที่ 416 ไร่ หรือร้อยละ 3.07 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ไม้ผลผสม มะพร้าว มะม่วง กล้วย มะขาม

5) พืชสวน มีเนื้อที่ 45 ไร่ หรือร้อยละ 0.33 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ พืชผัก

2.5.3 พื้นที่ป่าไม้ มีเนื้อที่ 132 ไร่ หรือร้อยละ 098 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ป่าผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู

2.5.4 พื้นที่แหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 436 ไร่ หรือร้อยละ 3.22 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง หนอง บึง ทะเลสาบ บ่อน้ำในไร่นา คลองชลประทาน

2.5.3 พื้นที่แหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 910 ไร่ หรือร้อยละ 4.56 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ บ่อน้ำในไร่นา คลองชลประทาน

2.5.5 พื้นที่เบ็ดเตล็ด มีเนื้อที่ 235 ไร่ หรือร้อยละ 1.73 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ทุ่งหญ้าธรรมชาติ ทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ บ่อลูกรัง

ตารางที่ 2-2 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี

หน่วยแผนที่	สภาพการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
U	**พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง**	**1,362**	**10.06**
U201	หมู่บ้านบนพื้นราบ	1,165	8.61
U301	สถานที่ราชการและสถาบันต่าง ๆ	26	0.19
U405	ถนน	26	0.19
U502	โรงงานอุตสาหกรรม	145	1.07
A	**พื้นที่เกษตรกรรม**	**11,371**	**84.01**
A100	นาร้าง	35	0.26
A101	นาข้าว	4,649	34.35
A101+A502	นาข้าว+พืชผัก	30	0.22
A200	ไร่ร้าง	32	0.24
A202	ข้าวโพด	4,786	35.36
A203	อ้อย	554	4.09
A204	มันสำปะหลัง	603	4.45
A208	ถั่วเขียว	39	0.29
A236	เผือก	9	0.07
A301	ไม้ยืนต้นผสม	14	0.10
A305	สัก	105	0.78
A401	ไม้ผลผสม	183	1.35
A405	มะพร้าว	118	0.87
A407	มะม่วง	45	0.33
A411	กล้วย	32	0.24
A412	มะขาม	38	0.28
A502	พืชผัก	45	0.33
A701	ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	54	0.40

F	**พื้นที่ป่าไม้**	**132**	**0.98**
F200	ป่าผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู	132	0.98
M	**พื้นที่เบ็ดเตล็ด**	**235**	**1.73**
M101	ทุ่งหญ้าธรรมชาติ	6	0.04
M102	ทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ	223	1.65
M302	บ่อลูกรัง	6	0.04

ตารางที่ 2-2 (ต่อ)

หน่วยแผนที่	**สภาพการใช้ที่ดิน**	**เนื้อที่**	
		ไร่	**ร้อยละ**
W	**พื้นที่แหล่งน้ำ**	**436**	**3.22**
W101	แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง	7	0.05
W102	หนอง บึง ทะเลสาบ	8	0.06
W202	บ่อน้ำในไร่นา	95	0.70
W203	คลองชลประทาน	326	2.41
	รวมเนื้อที่ทั้งหมด	**13,536**	**100.00**

ที่มา : กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน (2566)

หมายเหตุ : เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

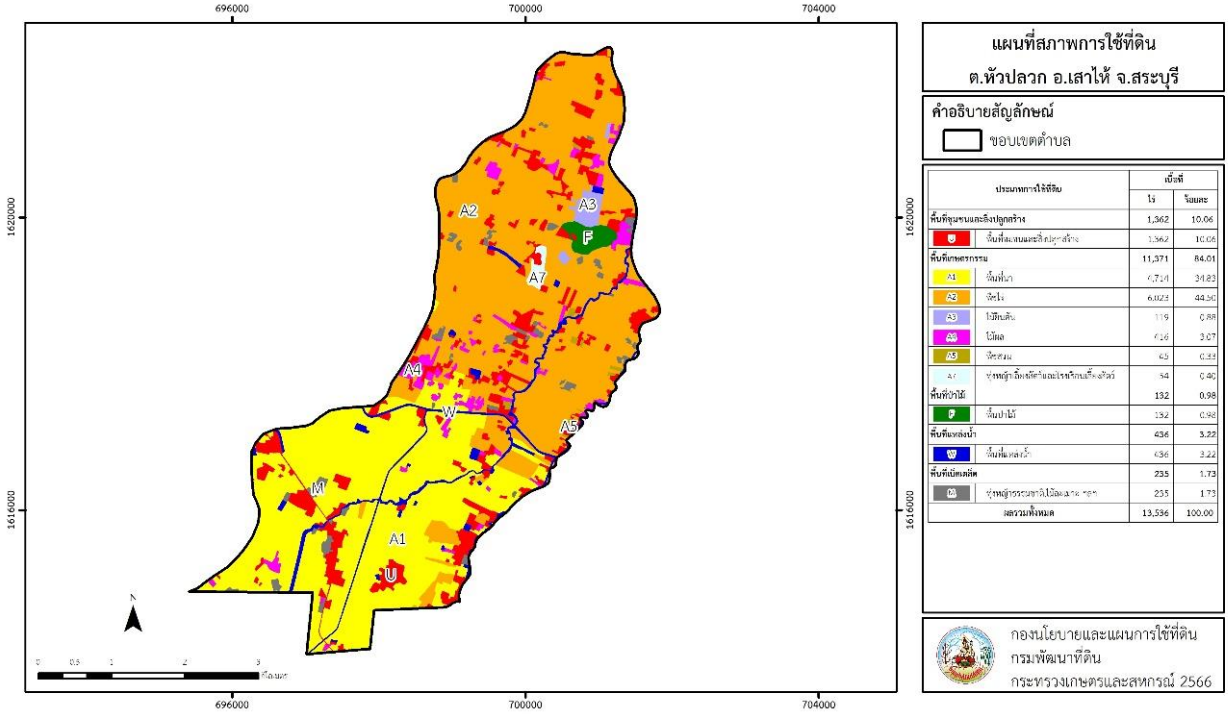

รูปที่ 2-3 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไส้ จังหวัดสระบุรี

2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

2.6.1 ประชากร

จากหลักฐานทะเบียนราษฎร์ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ณ เดือนธันวาคม 2565 พบว่า ประชากรที่อาศัยในพื้นที่ตำบลหัวปลวก มีประชากรรวม 2,889 คน แยกเป็นชาย 1,354 คน เป็นหญิง 1,535 คน ความหนาแน่นโดยเฉลี่ย 133.39 คนต่อตารางกิโลเมตร มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 1,132 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนเกษตรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 556 ครัวเรือน หรือร้อยละ 49.12 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด และเป็นครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ ครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 576 ครัวเรือน หรือร้อยละ 50.88 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-3 และ 2-4

ตารางที่ 2-3 จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ปี 2565

พื้นที่	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร (คน)		
		ชาย	หญิง	รวม
ตำบลหัวปลวก	**1,132**	**1,354**	**1,535**	**2,889**
หมู่ที่ 1 โคกกระพี้	66	91	88	179

หมู่ที่ 2 ห้วยน้ำบ่า	153	169	208	377
หมู่ที่ 3 หัวปลวก	45	53	79	132
หมู่ที่ 4 แพะ	45	78	69	147
หมู่ที่ 5 แพะ	36	40	47	87
หมู่ที่ 6 หนองกระเบา	142	189	196	385
หมู่ที่ 7 แพะ	26	30	27	57
หมู่ที่ 8 หัวปลวก	68	85	105	190
หมู่ที่ 9 ห้วยใหญ่	47	52	65	117
หมู่ที่ 10 ม่วงฝ้าย	189	250	244	494
หมู่ที่ 11 ห้วยหวาย	139	151	190	341
หมู่ที่ 12 เขาดินใต้	176	166	217	383

ที่มา: กรมการปกครอง (2566)

ตารางที่ 2-4 จำนวนและสัดส่วนครัวเรือน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ปี 2565

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด[1)]	**1,132**	**100.00**
- จำนวนครัวเรือนเกษตรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร[2)]	556	49.12
- จำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ และจำนวนครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนฯ	576	50.88

ที่มา: 1) กรมการปกครอง (2566)

2) กรมส่งเสริมการเกษตร (2566)

2.6.2 การถือครองที่ดิน

จากข้อมูลกรมการปกครอง ณ เดือนธันวาคม 2565 ตำบลหัวปลวก มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 1,132 ครัวเรือน โดยถือครองที่ดินเฉลี่ยครัวเรือนละ 11.96 ไร่

2.6.3 ลักษณะทางเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ

สภาพเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลหัวปลวกส่วนใหญ่ประชากรมีอาชีพด้านการเกษตรกรรม ได้แก่ ปลูกข้าวมากเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และอ้อยโรงงาน นอกจากนี้เกษตรกรยังมีการเลี้ยงสัตว์

การประกอบอาชีพ ในตำบลหัวปลวกประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทั้งการทำนา และปลูกพืชไร่ นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงสัตว์ไว้เพื่อบริโภคและจำหน่าย

- อาชีพทำเกษตรกรรม ตำบลหัวปลวกครัวเรือนเกษตรที่ขึ้นทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร 556 ครัวเรือน โดยเกษตรกรปลูกข้าวมากเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และอ้อยโรงงาน นอกจากนี้เกษตรกรยังมีการเลี้ยงสัตว์ สำหรับการเลี้ยงสัตว์พบว่าส่วนใหญ่เลี้ยงไว้เพื่อบริโภค และจำหน่าย ได้แก่ โค กระบือ สุกร และไก่

2.6.4 ด้านรายได้-รายจ่าย

จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของกรมพัฒนาชุมชน ปี 2566 พบว่า รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 337,192 บาท รายได้บุคคลเฉลี่ยปีละ 102,041 บาท รายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 159,659 บาท รายจ่ายบุคคลเฉลี่ยปีละ 48,316 บาท เมื่อพิจารณาจะเห็นว่ารายได้ครัวเรือนมากกว่ารายจ่ายครัวเรือนปีละ 177,532 บาท และรายได้บุคคลมากกว่ารายจ่ายบุคคลปีละ 53,725 บาท ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-5

ตารางที่ 2-5 รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ปี 2565

พื้นที่	แหล่งรายได้ของครัวเรือน (บาท/ปี)				รายได้ครัวเรือนเฉลี่ย (บาท/ปี)	รายได้บุคคลเฉลี่ย (บาท/ปี)	รายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ย (บาท/ปี)	รายจ่ายบุคคลเฉลี่ย (บาท/ปี)
	อาชีพหลัก	อาชีพรอง	รายได้อื่น	ทำ-หาเอง				
ตำบลหัวปลวก	**259,830**	**46,626**	**17,459**	**13,277**	**337,192**	**102,041**	**159,659**	**48,316**
หมู่ที่ 1 โคกกระพี้	341,976	9,390	1,727	8,085	361,178	116,601	192,171	62,039
หมู่ที่ 2 ห้วยน้ำบ่า	211,169	57,805	8,095	16,169	293,238	75,516	157,130	40,465
หมู่ที่ 3 หัวปลวก	432,227	21,818	35,143	6,646	495,834	146,767	342,114	101,266
หมู่ที่ 4 แพะ	330,819	81,194	34,692	27,853	474,558	172,567	192,819	70,116
หมู่ที่ 5 แพะ	335,769	55,654	33,173	5,846	430,442	155,438	165,077	59,611
หมู่ที่ 6 หนองกระเบา	275,664	41,018	15,327	14,009	346,018	116,024	96,894	32,490
หมู่ที่ 7 แพะ	376,571	64,105	52,238	4,824	497,738	237,557	238,167	113,670
หมู่ที่ 8 หัวปลวก	267,824	100,293	19,243	17,130	404,490	114,209	201,169	56,801
หมู่ที่ 9 ห้วยใหญ่	211,931	42,966	35,379	27,862	318,138	96,104	185,386	56,002
หมู่ที่ 10 ม่วงฝ้าย	196,493	21,442	5,578	4,091	227,604	69,370	93,867	28,609
หมู่ที่ 11 ห้วยหวาย	236,133	28,333	12,880	3,173	280,520	72,051	169,973	43,658
หมู่ที่ 12 เขาดินใต้	212,825	71,853	21,466	26,975	333,120	99,503	166,930	49,862

ที่มา: กรมการพัฒนาชุมชน (2566)

บทที่ 3
สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ

การศึกษาสถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรดิน ซึ่งเป็นทรัพยากรกายภาพที่สำคัญต่อการทำการเกษตร ดังนั้นจึงจำเป็นต้องทราบว่าทรัพยากรธรรมชาติแต่ละชนิดปัจจุบันมีสถานะอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนการใช้ที่ดินซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม รวมถึงมาตรการต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ทรัพยากรป่าไม้

3.1.1 ป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี

1) ป่าอนุรักษ์ ไม่พบพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (เขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตวนอุทยาน เขตห้ามล่าสัตว์ป่า) ในพื้นที่

2) ป่าสงวนแห่งชาติ ได้มีการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 มีนาคม 2535 และ 17 มีนาคม 2535 แบ่งออกเป็น 3 เขต ประกอบด้วย เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (Zone C) เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) และเขตพื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร (Zone A) จากการวิเคราะห์ข้อมูลไม่พบพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติในพื้นที่

3.1.2 ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ (มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 28 พฤษภาคม 2528) จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบชั้นคุณภาพลุ่มน้ำในพื้นที่ ได้แก่

(1) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 3 เนื้อที่ 84 ไร่

(2) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 5 เนื้อที่ 13,452 ไร่

ทั้งนี้ เนื้อที่ดังกล่าวข้างต้นคำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เป็นเนื้อที่เบื้องต้นเท่านั้น ไม่สามารถใช้อ้างอิงได้ทางกฎหมาย

3.2 ทรัพยากรน้ำ

3.2.1 ปริมาณน้ำฝน พบว่าในพื้นที่ตำบลหัวปลวก มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในคาบ 30 ปี (พ.ศ. 2536-2565) 1,083.1 มิลลิเมตรต่อปี

3.2.2 น้ำผิวดิน หมายถึง แม่น้ำลำคลอง หนอง บึง ทะเลสาบ อ่างเก็บ และแหล่งน้ำสาธารณะอื่นๆ ที่อยู่ภายในผืนแผ่นดิน ในพื้นที่ตำบลหัวปลวก มีรายละเอียดของแหล่งน้ำผิวดินดังนี้

แหล่งน้ำผิวดินธรรมชาติ ได้แก่ คลองหนองหลวง ห้วยน้ำป่า และห้วยยาง

3.2.3 จากฐานข้อมูลน้ำบาดาลของกรมทรัพยากรน้ำบาดาล 2566 ซึ่งพบว่า ตำบลหัวปลวก มีจำนวนบ่อบาดาลราชการจำนวน 66 บ่อ และจำนวน
บ่อบาดาลเอกชนจำนวน 1 บ่อ

3.3 ทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินในพื้นที่ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี พบหน่วยแผนที่ดินทั้งหมด 6 หน่วยแผนที่ดิน และหน่วยพื้นที่เบ็ดเตล็ด 1 หน่วยแผนที่ ดังนี้

3.3.1 ดินในพื้นที่ลุ่ม มี 3 หน่วยแผนที่ดิน ได้แก่

1) หน่วยแผนที่ดิน Bm-cA ชุดดินบ้านหมี่ มีเนื้อดินบนเป็นดินเหนียว ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 425 ไร่ หรือร้อยละ 3.14 ของเนื้อที่ตำบล

2) หน่วยแผนที่ดิน Ck-cA ชุดดินช่องแค มีเนื้อดินบนเป็นดินเหนียว ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 2,017 ไร่ หรือร้อยละ 14.90 ของเนื้อที่ตำบล

3) หน่วยแผนที่ดิน Mn-siclA ชุดดินมโนรมย์ มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 5,924 ไร่ หรือร้อยละ 43.77 ของเนื้อที่ตำบล

3.3.2 ดินในพื้นที่ดอน มี 3 หน่วยแผนที่ดิน ได้แก่

1) หน่วยแผนที่ดิน Tk-md,br-clB ดินตาคลีที่เป็นดินลึกปานกลางและเป็นดินสีน้ำตาล มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียว ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 467 ไร่ หรือร้อยละ 3.45 ของเนื้อที่ตำบล

2) หน่วยแผนที่ดิน Tw-clA ชุดดินทับกวาง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียว ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 4,007 ไร่ หรือร้อยละ 29.60 ของเนื้อที่ตำบล

3) หน่วยแผนที่ดิน Ws-br-clB ดินวังสะพุงที่เป็นดินสีน้ำตาล มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียว ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 581 ไร่ หรือร้อยละ 4.29 ของเนื้อที่ตำบล

3.3.3 พื้นที่เบ็ดเตล็ด มี 1 หน่วยแผนที่ คือ หน่วยแผนที่ SC พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน มีเนื้อที่ 115 ไร่ หรือร้อยละ 0.85 ของเนื้อที่ตำบล

ไม่พบปัญหาทรัพยากรดินทางการเกษตรตามสภาพธรรมชาติในพื้นที่ รายละเอียดของสมบัติดินตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ดังแสดงในตารางที่ 3-1 และแผนที่แสดงในลักษณะของชุดดิน (รูปที่ 3-1)

ตารางที่ 3-1 สมบัติดิน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี

หน่วยแผนที่ดิน	ความลาดชัน (%)	ความลึก (ซม.)	การระบายน้ำ	ความอุดมสมบูรณ์ของดิน	ความจุแลกเปลี่ยนแคตไอออน (cmol/kg)	ความอิ่มตัวเบส (%)	ปฏิกิริยาดิน		ค่าการนำไฟฟ้า (dS/m)	ความลึกของชั้นจาโรไซต์ (ซม.)	เนื้อที่	
							ดินบน	ดินล่าง			ไร่	ร้อยละ
Bm-cA	0-2	>150	เลว	ปานกลาง	>20	>75	5.5-6.5	6.5-8.0	<2	-	425	3.14
Ck-cA	0-2	>150	เลว	ปานกลาง	>20	>75	5.5-6.5	6.5-8.0	<2	-	2,017	14.90
Mn-siclA	0-2	>150	เลว	ปานกลาง	10-20	35-75	5.0-6.5	6.0-7.0	<2	-	5,924	43.77
Tk-md,br-clB	2-5	50-100	ดี	สูง	>20	>75	7.0-8.0	7.0-8.5	<2	-	467	3.45
Tw-clA	0-2	50-100	ดีถึงดีปานกลาง	ปานกลาง	>20	>75	6.0-7.0	6.0-8.0	<2	-	4,007	29.60
Ws-br-clB	2-5	50-100	ดี	ปานกลาง	10-20	35-75	6.0-7.0	5.5-7.0	<2	-	581	4.29
SC	>35	-	-	-	-	-	-	-	-	-	115	0.85
รวมทั้งหมด											**13,536**	**100.00**

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยโปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

ที่มา: กองสำรวจและวิจัยทรัพยากรดิน (2566)

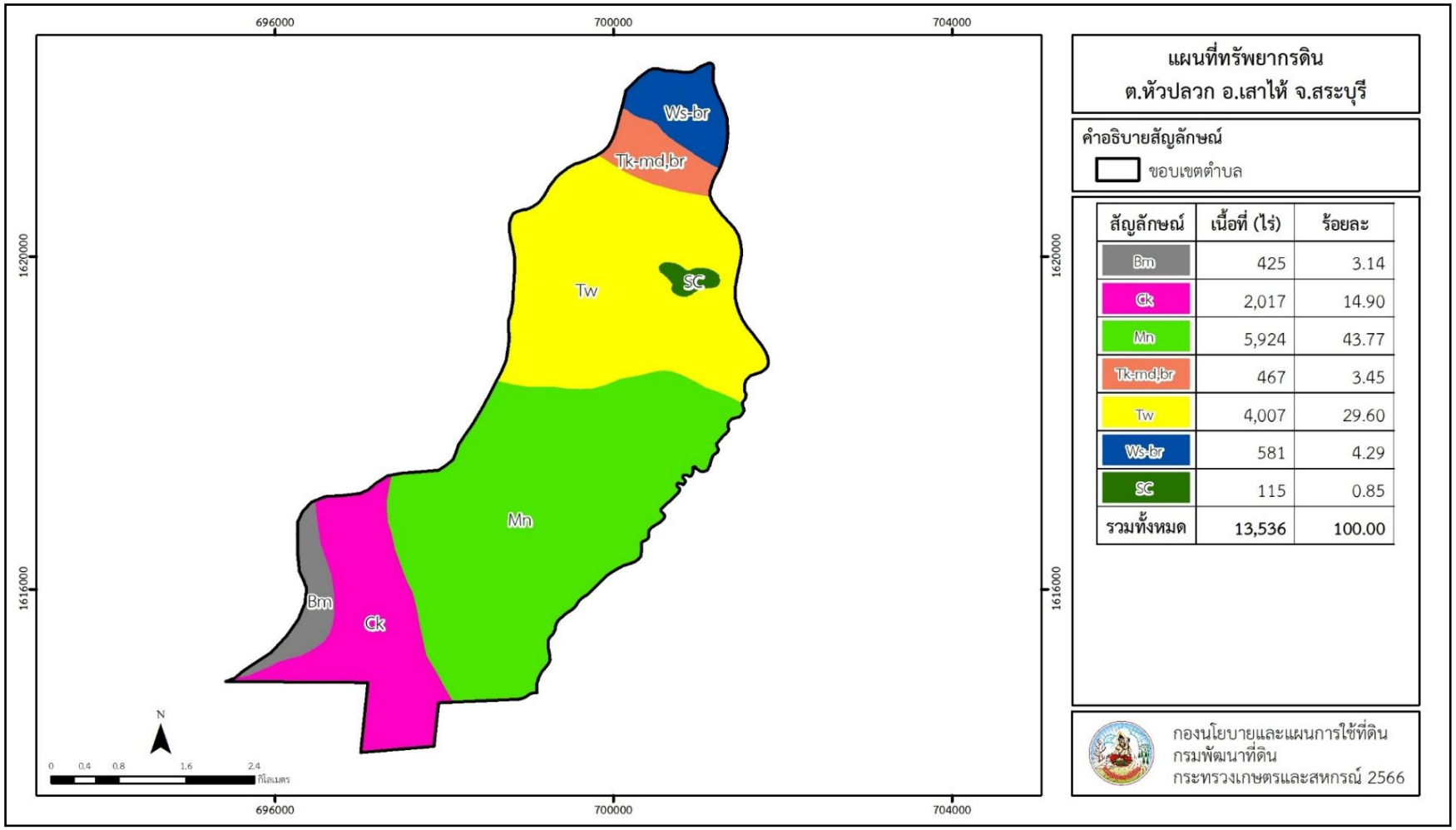

สัญลักษณ์	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
Bm	425	3.14
Ck	2,017	14.90
Mn	5,924	43.77
Tk-md,br	467	3.45
Tw	4,007	29.60
Ws-br	581	4.29
SC	115	0.85
รวมทั้งหมด	**13,536**	**100.00**

รูปที่ 3-1 ทรัพยากรดิน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี

บทที่ 4
กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน
(Participatory Rural Appraisal : PRA)

4.1 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)

การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2566 มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

4.1.1 ปัญหาหลักของตำบลหัวปลวก คือ

1) ปัญหาภัยพิบัติ ได้แก่ ภัยแล้งฝนทิ้งช่วงเดือนกรกฎาคม ฝนตกหนักน้ำหลาก บริเวณพื้นที่ หมู่ที่6, 8, 10 และ11

2) ภาวะโลกร้อน

3) โรคพืชและแมลง

4) ต้นทุนการผลิตสูง

5) ราคาสินค้าตกต่ำ

6) นโยบายห้ามเผาตอซังพืช ส่งผลให้การจัดการเกษตรยากขึ้น

7) การกำหนดเขตการใช้ประโยชนที่ดิน

8) ขาดแหล่งเงินทุน ดอกเบี้ยเงินกู้สูง

9) ค่าครองชีพสูง

10) ขาดการเอื้ออาทรแบ่งปันน้ำให้แก่เกษตรกรที่ใช้น้ำชลประทานทางตอนปลาย

11) ขาดการรวมกลุ่ม เพื่อต่อรองขายสินค้าเกษตร

12) ขาดความรู้ในการทำการตลาดรูปแบบออนไลน์

13) เกษตรกรเข้าสู่ช่วงอายุสูงวัย

14) ขาดทายาททำการเกษตรรุ่นต่อไป

15) ไม่มีการแปรรูปสินค้าเกษตร

16) ไม่สามารถจัดการแรงงานที่เข้ามารับจ้างได้

4.1.2 ความต้องการของชุมชน เกษตรกร และตำบลหัวปลวก มีความต้องการ 5 ประการ คือ

1) แก้ปัญหาแหล่งน้ำในพื้นที่

2) แก้ปัญหาดินเสื่อมโทรมและฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน

3) ใช้เทคโนโลยี และเครื่องจักร ทดแทนแรงงานคน

4) ลดต้นทุนการผลิต

5) แก้ปัญหาภัยแล้ง และน้ำหลาก

ผลจากการจัดทำการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกับปัญหาด้านกายภาพ โดยระบบ DPSIR มีรายละเอียดดังนี้

1) แรงขับเคลื่อน (Driver) มี 5 ประการ คือ

1.1) ขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง

1.2) ดินเสื่อมโทรมและขาดความอุดมสมบูรณ์ของดิน

1.3) ขาดแคลนแรงงานภาคการเกษตร

1.4) สภาพเศรษฐกิจ ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง

1.5) ต้องป้องกันภัยพิบัติ

2) แรงกดดัน (Pressure) ที่เกิดจากปัจจัยขับเคลื่อน มี 5 ประการ คือ

2.1) แหล่งกักเก็บน้ำ ขาดการแบ่งปัน ปรับปรุง ซ่อมแซม และขุดลอก

2.2) เกษตรกรขาดการปรับปรุงบำรุงดิน

2.3) เกษตรกรในพื้นที่เป็นผู้สูงอายุ และขาดแรงงานในการจ้างภาคการเกษตร

2.4) ราคาต้นทุนการผลิตเพิ่มมากขึ้น

2.5) การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ และเกิดภัยพิบัติ

3) สภาวะ (State) ที่เกิดแรงกดดัน มี 5 ประการ คือ

3.1) แก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำอุปโภค/บริโภค และน้ำเพื่อการเกษตร

3.2) ความเสื่อมโทรมของดินทางกายภาพ/เคมี/ชีวภาพ

3.3) การใช้เทคโนโลยีทางการเกษตร ทดแทนการใช้แรงงานคน

3.4) เกษตรกรต้องการลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มคุณภาพราคาผลผลิต

3.5) ภัยพิบัติ ทวีความรุนแรงมากขึ้นและเกิดบ่อยครั้งขึ้น

4) ผลกระทบ (Impact) ที่ปรากฏในพื้นที่ มี 5 ประการ คือ

4.1) แหล่งน้ำที่มีอยู่ไม่เพียงพอ

4.2) คุณภาพดินเสื่อมโทรม

4.3) รายได้ลดลง ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนสูงขึ้น

4.4) มีปัญหาต่อคุณภาพชีวิต

4.5) เกษตรกรได้รับความเสียหายจากภัยพิบัติ

5) การตอบสนอง (Response) ของรัฐในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต มีดังนี้

อดีต-ปัจจุบัน

<u>พื้นที่ลาดชัน</u>

5.1) ปลูกหญ้าแฝก ป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน รักษาความชื้นและกักเก็บน้ำ

5.2) การใช้สารอินทรีย์เพื่อลดการใช้สารเคมี

5.3) ปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสด

5.4) ปรับปรุงดินกรดด้วยวัสดุปรับปรุงดิน (ปูนโดโลไมท์)

5.5) การไถกลบตอซัง

5.6) การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน

<u>พื้นที่ราบ</u>

5.7) ปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสด

5.8) ขุดสระน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

5.9) ปรับเปลี่ยนการปลูกเป็นพืชใช้น้ำน้อย

5.10) ปรับปรุงดินกรดด้วยวัสดุปรับปรุงดิน (ปูนโดโลไมท์)

5.11) การไถกลบตอซัง

5.12) การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน

5.13) ปลูกหญ้าแฝก ป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน รักษาความชื้นและกักเก็บน้ำ

อนาคต

(1) พัฒนาที่ดินและน้ำที่เป็นระบบทั้งตำบล

(2) จัดตั้งศูนย์พัฒนาเกษตรในตำบล

(3) ส่งเสริมให้ทำการเกษตรแบบผสมผสาน

(4) ส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชใช้น้ำน้อย

(5) ส่งเสริมทำการเกษตรแบบ 4.0

ดังมีรายละเอียดในรูปที่ 4-1

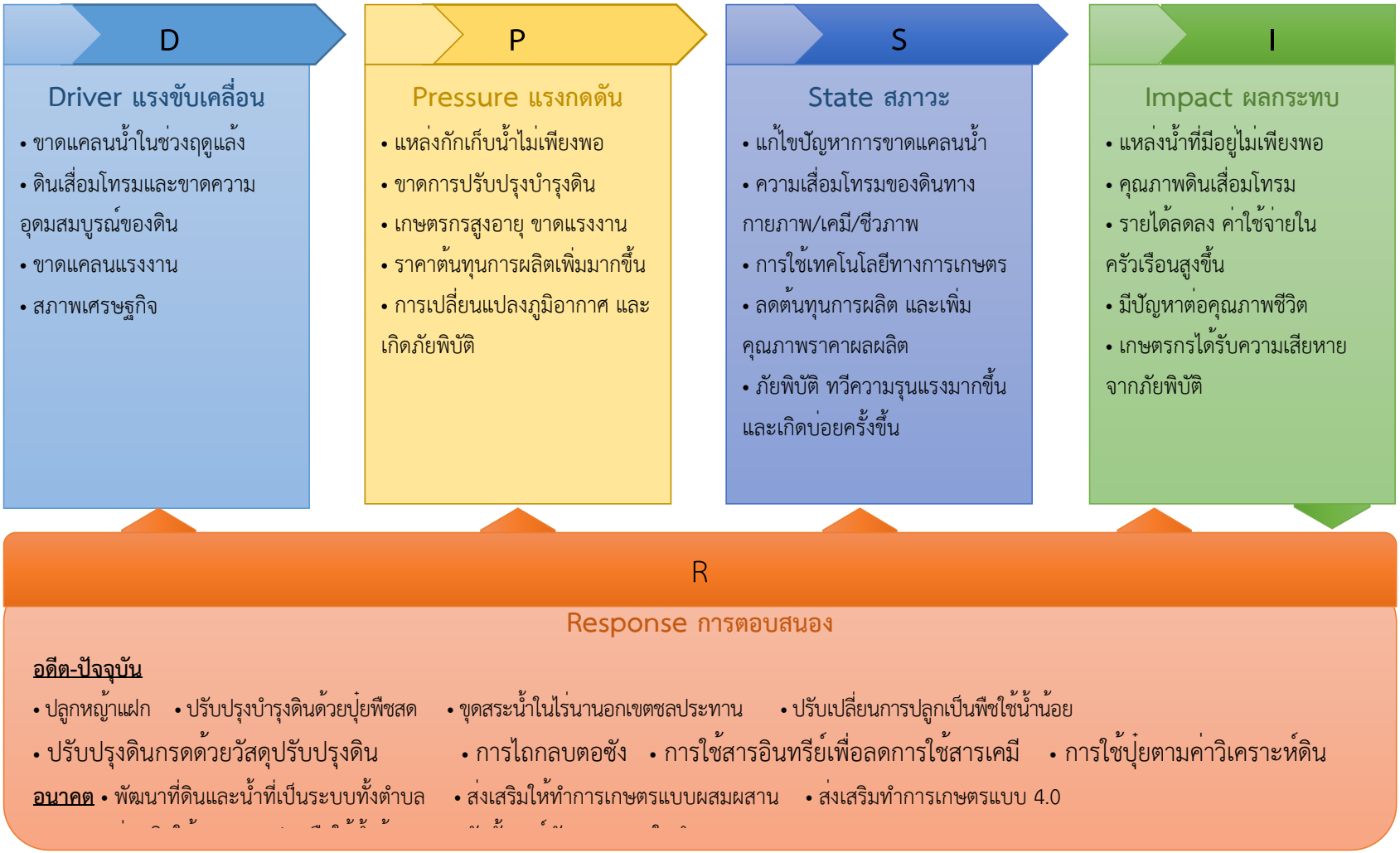

รูปที่ 4-1 การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี

4.2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน

ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี มีการเพาะปลูกพืช ดังนี้

1) ทำนาเขตชลประทาน ปีละ 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 ช่วงเดือนกรกฎาคม ถึงเดือนธันวาคม และครั้งที่ 2 ระหว่างเดือนมกราคม ถึงเดือนเมษายน

2) ข้าวนาปี-พืชตระกูลถั่ว เกษตรกรจะปลูกข้าวนาปี ช่วงเดือนกรกฎาคม ถึงเดือนธันวาคม และจะปลูกพืชตระกูลถั่ว (ปอเทือง, ถั่วเขียว) ระหว่างเดือนธันวาคม ถึงเดือนกรกฎาคม

3) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อายุปลูกถึงเก็บเกี่ยวประมาณ 120 วัน ขึ้นอยู่กับพันธุ์ข้าวโพด ครั้งที่ 1 ช่วงเดือนเมษายน เก็บเกี่ยวเดือนสิงหาคม ครั้งที่ 2 ช่วงเดือนสิงหาคม เก็บเกี่ยวเดือนพฤศจิกายน

4) อ้อย มีระยะเวลาการเก็บเกี่ยวอยู่ที่ 8 เดือน ระยะเวลาปลูกและเก็บเกี่ยวได้ตลอดปี (ขึ้นอยู่กับแหล่งน้ำทำการเกษตร)

5) มันสำปะหลัง มีระยะเวลาการเก็บเกี่ยวอยู่ที่ 5-8 เดือน ช่วงระยะเวลาปลูกระหว่างเดือนเมษายน ถึงเดือนพฤศจิกายน

6) ไม้ผล ได้แก่ มะพร้าว, มะม่วง, ขนุน และมะขาม เป็นต้น นิยมปลูกในครัวเรือนสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ตลอดทั้งปี

7) พืชผัก ได้แก่ มะเขือ, ผักชี, ผักบุ้ง, แตง, กวางตุ้ง, และคะน้า เป็นต้น ปลูกได้ตอลดทั้งปี นิยมปลูกสลับกับพืชไร่

8) เกษตรผสมผสานหรือไร่นาสวนผสม ดูแลและเก็บเกี่ยวได้ตลอดปี ขึ้นอยู่กับพืชที่ปลูกหรือประมง และปศุสัตว์

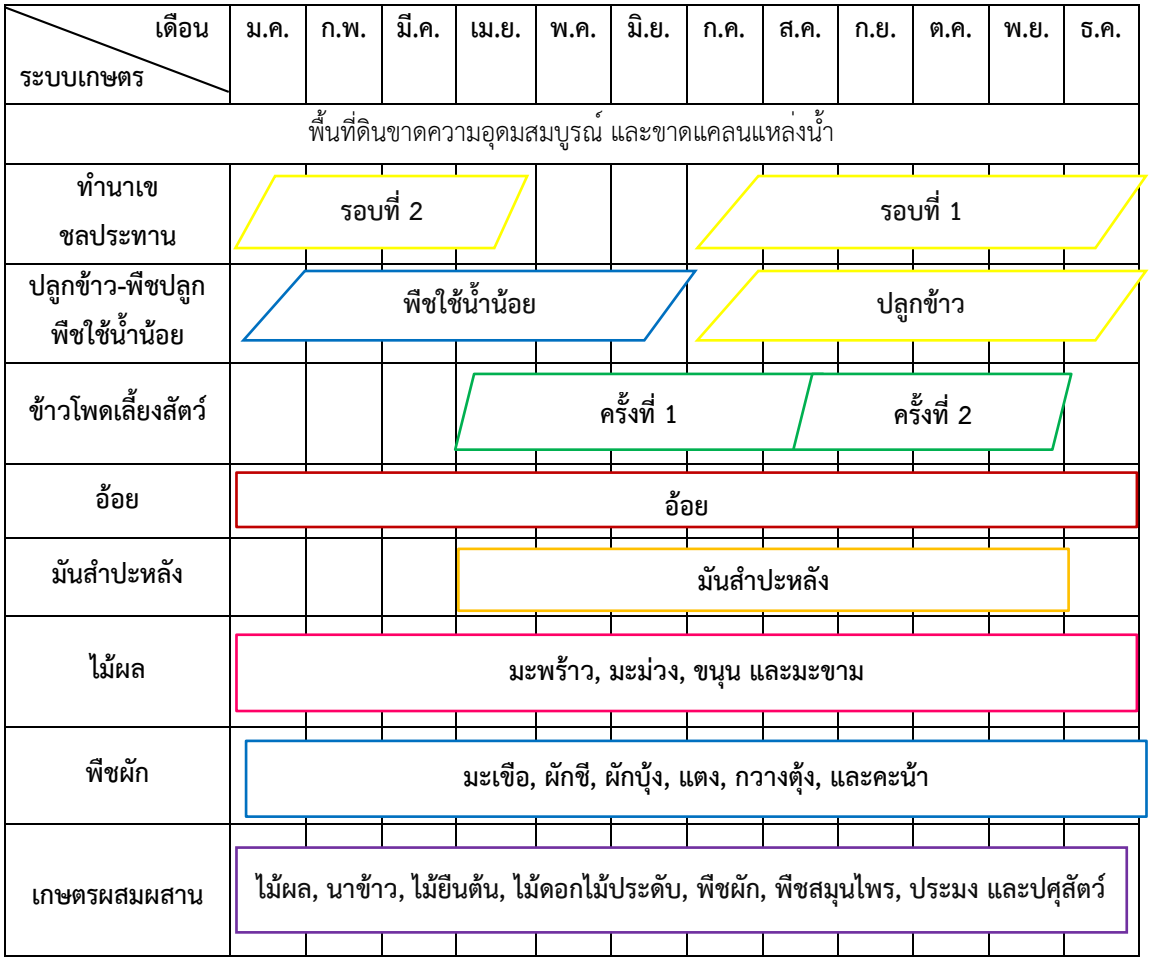

รูปที่ 4-2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี

บทที่ 5
การประเมินคุณภาพที่ดิน

5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ

การประเมินคุณภาพที่ดินหรือการประเมินความเหมาะสมของที่ดิน สอดคล้องตามหลักการของ FAO Framework ค.ศ. 1983 ซึ่งการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ เป็นการประเมินศักยภาพของที่ดินว่าที่ดินนั้นๆเหมาะสมมากหรือน้อยเพียงใดสำหรับการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ หรือการปลูกพืชต่างๆ โดยพิจารณาจาก สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของพืช สมบัติดินที่ได้จำแนกไว้ในแต่ละตำบลร่วมกับการจัดการพื้นที่ เช่น ระบบชลประทาน พื้นที่ยกร่อง การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นต้น และนอกจากนี้พิจารณาความต้องการปัจจัยต่อการปลูกพืชแต่ละชนิด สอดคล้องตามหลักการของ FAO ได้แก่ ความต้องการด้านพืช ความต้องการด้านการจัดการ ความต้องการด้านการอนุรักษ์ (บัณฑิต และ คำรณ, 2542) รายละเอียดดังตารางที่ 5-1

ระดับความเหมาะสมของที่ดินได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลดิน การจัดการที่ดิน หรือดินที่มีลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นตามสภาพภูมิประเทศ (ซึ่งจะเรียกรวมว่าหน่วยที่ดิน) ลักษณะภูมิอากาศ พิจารณาร่วมกับระดับความต้องการปัจจัยต่อการเจริญเติบโตของพืชแต่ละชนิด หลังจากนั้นดำเนินการประเมินคุณภาพที่ดิน ซึ่งสามารถจำแนกระดับความเหมาะสมของที่ดินได้เป็น 4 ชั้น ได้แก่ เหมาะสมสูง (S1) เหมาะสมปานกลาง (S2) เหมาะสมเล็กน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) โดยที่

S1: ไม่มีข้อจำกัดด้านที่ดินตามปัจจัยที่ใช้พิจารณา

S2: มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ง่ายหรือข้อจำกัดอาจไม่ส่งผลกระทบต่อการเจริญเติบโตของพืชอย่างชัดเจน

S3: มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ยาก ควรปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นพืชชนิดอื่นหรือกิจกรรมอื่น (ส่วนใหญ่เป็นลักษณะทางกายภาพ)

N: มีข้อจำกัดที่พัฒนาหรือปรับปรุงที่ดินได้ยากมาก หากจะดำเนินการพัฒนาหรือปรับปรุงต้องใช้ต้นทุนสูงหรือเครื่องจักรขนาดใหญ่ แนะนำให้ปรับเปลี่ยนการผลิต

ตารางที่ 5-1 ตัวอย่างการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน

คุณภาพที่ดิน (Land Quality)	**คุณลักษณะที่ดินตัวแทน (Land Characteristics)**	**ระดับความเหมาะสม (Land Suitability Rating)**
1. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements)		
1.1. การหยั่งลึกของรากพืช (r)	ความลึกของดิน	S1
1.2. ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช (m)	ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในรอบปี	S2m
1.3. ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o)	สภาพการระบายน้ำของดิน	S2o
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements)		**S2om**
2. ความเหมาะสมรวมความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements)		
2.1. สภาวะการเขตกรรม (k)	ชั้นความยากง่ายในการเขตกรรม (ดินบน)	S1
2.2. ศักยภาพการใช้เครื่องจักรกล (w)	ความลาดชันของพื้นที่	S3w
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements)		**S3w**
3. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements)		
3.1 ความเสียหายจากการกัดกร่อน (e)	ความลาดชันของพื้นที่	S3e
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements)		**S3e**
ความเหมาะสมด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินในแต่ละหน่วยที่ดินโดยรวม		**S3ew**

5.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบล

พืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือกของตำบล ได้แก่ ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อ้อยโรงงาน ถั่วเขียว โกโก้ ขมิ้นชัน กระชายดำ

5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน

การประเมินคุณภาพที่ดินของพืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือก ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ได้ผลการประเมินคุณภาพที่ดินดังตารางที่ 5-2

ตารางที่ 5-2 ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของดิน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี

หน่วยแผนที่ดิน	ข้าว	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	อ้อยโรงงาน	ถั่วเขียว	โกโก้	ขมิ้นชัน	กระชายดำ
Bm-cA	S1	N	S3o	N	N	N	N
Ck-cA	S1	N	S3o	N	N	N	N
Mn-siclA	S1	N	S3o	N	N	N	N
Tk-md,br-clB	S3o	S2r	S2r	S1	S3r	S1	S2r
Tw-clA	S3o	S2ro	S2ros	S2os	S3r	S2o	S2ro
Ws-br-clB	S3o	S2r	S2rs	S2s	S3r	S1	S2r
SC	N	N	N	N	N	N	N

หมายเหตุ : * หมายถึง หน่วยแผนที่ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดินต่างจากหน่วยแผนที่ดินเดียวกัน

ความหมายของสัญลักษณ์แสดงข้อจำกัดชั้นความเหมาะสม

e = ความเสียหายจากการกัดกร่อน

w = ศักยภาพการใช้เครื่องจักร

r = สภาวะการหยั่งลึกของราก

n = ความจุในการดูดยึดธาตุอาหาร

s = ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร

บทที่ 6
แผนการใช้ที่ดิน

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

ตามที่กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนปฏิบัติราชการกรมพัฒนาที่ดินระยะ 5 ปี (2566-2570) เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ คือ “**เป็นองค์การอัจฉริยะทางดิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570**” ซึ่งในส่วนของประเด็นการพัฒนาที่ 2 บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินด้วยชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ซึ่งมีเป้าหมาย คือ การนำชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ไปใช้ในการบริหารจัดการทางการเกษตร ในส่วนของตัวชี้วัด บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินบนพื้นฐานของชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ร้อยละ 100 กลยุทธ์ที่ 2 ยกระดับแผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ ได้กำหนดให้ ร้อยละของแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลที่จัดทำแล้วเสร็จทั้งประเทศ ภายใน ปี 2570 (ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80) เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของกลยุทธ์ดังกล่าว

การวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลเป็นการวางกรอบและนโยบายการการพัฒนาพื้นที่ให้เกิดการใช้ที่ดินอย่างสมดุลและยั่งยืนซึ่งจะมีความละเอียดและเฉพาะเจาะจงมากกว่าแผนการใช้ที่ดินระดับประเทศ ที่ใช้เป็นกรอบนโยบายการพัฒนาพื้นที่ระดับประเทศ เป็นการกำหนดแนวทางใช้ที่ดินให้ตรงกับศักยภาพโดยเฉพาะทางด้านการเกษตร และนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่มีความสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ทั้งนี้การใช้ขอบเขตการปกครองในระดับตำบลจะนำไปสู่การพัฒนาเชิงพื้นที่ที่มีเป้าหมายและทิศทางสอดคล้องตามบริบทของแต่ละตำบล และมีผู้รับผิดชอบโดยตรง คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแผนการใช้ที่ดินในระดับที่ใหญ่กว่านี้อาจไม่สามารถนำมาใช้ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรมเนื่องจากเป็นแผนงานสำหรับนำไปใช้ปฏิบัติงานเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ในภาพรวม

ทั้งนี้แผนการใช้ที่ดินเป็นผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม โดยได้นำฐานข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิจากการสำรวจภาคสนามการศึกษาด้านกายภาพ ได้จาก การวิเคราะห์สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรป่าไม้ร่วมกับการพิจารณาลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ในเขตป่าไม้ตามกฎหมาย เช่น เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตอุทยานแห่งชาติ เขตป่าสงวนแห่งชาติ และนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่มีมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการใช้ที่ดิน มติคณะรัฐมนตรีเรื่องการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เป็นต้น ประกอบกับการพิจารณาจากทิศทางตามกรอบนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเขตการใช้ที่ดินภายในพื้นที่ตำบล เช่น ยุทธศาสตร์ของจังหวัด ร่วมกับความต้องการของท้องถิ่น สามารถกำหนดแนวทางการ

ใช้ที่ดินตามศักยภาพของทรัพยากร เพื่อการรักษาดุลยภาพของลักษณะทางนิเวศวิทยาและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยคำนึงถึงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในพื้นที่ ซึ่งข้อมูลนี้ส่วนหนึ่งได้มาจากการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (PRA) ทำการสังเคราะห์ข้อมูลทุกด้านเพื่อเพื่อให้ได้เขตการใช้ที่ดินที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ต่อไป

6.2 แผนการใช้ที่ดิน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม พบว่าแผนการใช้ที่ดินตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี สามารถกำหนดออกเป็น 5 เขตหลัก ได้แก่ เขตเกษตรกรรม เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง เขตแหล่งน้ำ เขตพื้นที่อื่น ๆ เขตรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีรายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 6-1 และรูปที่ 6-1)

6.2.1 เขตเกษตรกรรม เป็นพื้นที่เกษตรกรรมซึ่งในที่นี้ คือ พื้นที่ที่อยู่นอกเขตที่มีการประกาศเป็นเขตป่าไม้ตามกฎหมาย ซึ่งรัฐได้กำหนดเป็นพื้นที่ทำกิน มีการออกเอกสารสิทธิ์ซึ่งรวมถึงพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมด้วย เขตนี้รวมถึงการทำกิจกรรมภาคการเกษตรอื่นที่นอกเหนือจากการปลูกพืชด้วย ประกอบด้วย 3 เขตรอง ได้แก่ เขตเกษตรกรรมชั้นดี มีชลประทานและดินดี เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง และเขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ มีเนื้อที่ 11,366 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 83.96 ของเนื้อที่ตำบล มีรายละเอียดดังนี้

1) เขตเกษตรกรรมชั้นดี พื้นที่เขตนี้มีศักยภาพในการผลิตมากที่สุดในตำบล เนื่องจากมีระบบชลประทาน สามารถส่งน้ำช่วยในการปลูกพืชเพื่อทำการเกษตรนอกฤดูฝน โดยเฉพาะข้าวนาปรังและพืชอายุสั้นได้เป็นอย่างดี และนอกจากนี้พบว่าดินในพื้นที่เขตนี้มีสมบัติที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกพืชแยกตามชนิดพืช ส่งผลให้มีศักยภาพของที่ดินที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกในระดับสูงถึงปานกลาง มีรายละเอียดดังนี้

- เขตทำนา (สัญลักษณ์ 2110) มีเนื้อที่ 4,532 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 33.48 ของเนื้อที่ตำบล เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพต่อการทำนาในระดับเหมาะสมสูงถึงปานกลาง และปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกข้าวโดยส่วนใหญ่เป็นลักษณะ นาปีตามด้วยนาปรัง และบางพื้นที่ทำนาปีตามด้วยพืชฤดูแล้งชนิดต่าง ๆ เช่น ถั่วเขียว และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

2) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง พื้นที่เขตนี้มีศักยภาพในการผลิตรองจากเขตเกษตรกรรมชั้นดี ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 1) และเขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2) มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 1) เป็นเขตที่มีการบริหารจัดการด้านทรัพยากรน้ำโดยเฉพาะระบบชลประทาน มีศักยภาพในการผลิตอยู่ในระดับเหมาะสมเล็กน้อยถึงไม่เหมาะสม ติดข้อจำกัดจากลักษณะดิน ซึ่งมีสมบัติดินที่ไม่เหมาะสมบางประการ มีรายละเอียดดังนี้

- เขตปลูกไม้ผล (สัญลักษณ์ 2212) มีเนื้อที่ 70 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.52 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ผล โดยไม้ผลที่ปลูก ได้แก่ มะม่วง, มะพร้าว, ขนุน
- เขตปลูกพืชไร่ (สัญลักษณ์ 2214) มีเนื้อที่ 385 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 2.84 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกพืชไร่ โดยพืชไร่ที่ปลูก ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์, อ้อย, มันสำปะหลัง, ถั่วเขียว

(2) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2) เป็นเขตที่ทำการเกษตรโดยอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ซึ่งส่งผลให้มีข้อจำกัดต่อการเพาะปลูกพืชด้านความชื้นที่พืชนำไปใช้ประโยชน์ ในส่วนของที่ดินมีศักยภาพในการผลิตอยู่ในระดับสูงถึงปานกลาง และนอกจากนี้พบว่าดินในพื้นที่เขตนี้มีสมบัติที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกพืชแยกตามชนิดพืช มีรายละเอียดดังนี้

- เขตทำนา (สัญลักษณ์ 2221) มีเนื้อที่ 175 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 1.29 ของเนื้อที่ตำบล เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพต่อการทำนาในระดับเหมาะสมเล็กน้อยถึงไม่เหมาะสม และปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกข้าวได้ปีละ 1 ครั้ง
- เขตปลูกไม้ผล (สัญลักษณ์ 2222) มีเนื้อที่ 201 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 1.48 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ผล โดยไม้ผลที่ปลูกได้แก่ มะม่วง, มะพร้าว
- เขตปลูกไม้ยืนต้น (สัญลักษณ์ 2223) มีเนื้อที่ 2 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.01 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ยืนต้น โดยไม้ยืนต้นที่ปลูกได้แก่ ยูคาลิปตัส
- เขตปลูกพืชไร่ (สัญลักษณ์ 2224) มีเนื้อที่ 1,967 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 14.53 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกพืชไร่ โดยพืชไร่ที่ปลูกได้แก่ ข้าวโพดลี้ยงสัตว์, อ้อย
- เขตปลูกพืชทางเลือก (สัญลักษณ์ 2225) มีเนื้อที่ 40 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.30 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันปลูกพืชผัก ไม้ดอก หรือเกษตรผสมผสาน โดยพืชที่ปลูกได้แก่ ถั่วเขียว โกโก้ ขมิ้นชัน กระชายดำ

3) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ พื้นที่เขตนี้ถูกกำหนดให้เป็นเขตเกษตรกรรมที่ต้องมีการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เป็นข้อจำกัดของการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมต่างๆ การทำการเกษตรในเขตนี้อาศัยน้ำฝนเป็นหลัก มีศักยภาพในการผลิตอยู่ในระดับเหมาะสมเล็กน้อยถึงไม่เหมาะสม พบปัญหาทางกายภาพของดินที่สำคัญหลาย เช่น เป็นดินตื้นซึ่งเป็นข้อจำกัดของการหยั่งรากพืชในการยึดลำต้นและการดูดซับธาตุอาหารพืชในดิน เนื้อดินเป็นทรายจัด ซึ่งมีผลต่อความสามารถในการอุ้มน้ำ เป็นพื้นที่มีความลาดชัน เป็นต้น จากข้อจำกัดการใช้ที่ดินดังกล่าวข้างต้นจึงจำเป็นต้องพัฒนา

ปรับปรุงและมีมาตรการเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ให้สูงขึ้น รวมถึงการป้องกันไม่ให้สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมจากการใช้พื้นที่ มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตทำนา (สัญลักษณ์ 2310) มีเนื้อที่ 6 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.04 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกข้าวได้ปีละ 1 ครั้ง

(2) เขตปลูกไม้ผล (สัญลักษณ์ 2320) มีเนื้อที่ 141 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 1.04 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ผล โดยไม้ผลที่ปลูก ได้แก่ มะม่วง

(3) เขตปลูกไม้ยืนต้น (สัญลักษณ์ 2330) มีเนื้อที่ 116 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.86 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ยืนต้น โดยไม้ยืนต้นที่ปลูก ได้แก่ ยูคาลิปตัส

(4) เขตปลูกพืชไร่ (สัญลักษณ์ 2340) มีเนื้อที่ 3,669 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 27.11 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกพืชไร่ โดยพืชไร่ที่ปลูก ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

(5) เขตปลูกพืชทางเลือก (สัญลักษณ์ 2350) มีเนื้อที่ 8 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.06 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันปลูกพืชผัก ไม้ดอก หรือเกษตรผสมผสาน โดยพืชที่ปลูกได้แก่ ถั่วเขียว โกโก้ ขมิ้นชัน กระชายดำ

(6) เขตทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ (สัญลักษณ์ 2510) ปัจจุบันมีการปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ มีเนื้อที่ 54 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.40 ของเนื้อที่ตำบล โดยชนิดของหญ้าที่พบ ได้แก่ เนเปียร์

6.2.2 เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 1,367 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 10.10 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย 2 เขตรอง ได้แก่ เขตชุมชน/สถานที่ราชการ เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อ มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตชุมชน/สถานที่ราชการ (สัญลักษณ์ 3100) มีเนื้อที่ 1,223 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 9.04 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินชุมชนและที่อยู่อาศัย มีทั้งประเภทชุมชนเมือง ชุมชนชนบท และที่ตั้งของสถาบันและสถานที่ราชการต่าง ๆ

(2) เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต (สัญลักษณ์ 3200) มีเนื้อที่ 144 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 1.06 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินประเภทโรงงานอุตสาหกรรม แหล่งรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรประเภทต่าง ๆ

6.2.3 เขตแหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 437 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 3.24 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย 2 เขตรอง ได้แก่ เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ และเขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ (สัญลักษณ์ 4100) มีเนื้อที่ 15 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.12 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีสภาพการใช้ที่ดินเป็นลักษณะของแหล่งน้ำตามธรรมชาติ เช่น ห้วย หนอง คลอง แม่น้ำ เป็นต้น

(2) เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น (สัญลักษณ์ 4200) มีเนื้อที่ 422 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 3.12 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีสภาพการใช้ที่ดินเป็นแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น เช่น คลองชลประทาน อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น

6.2.4 เขตพื้นที่อื่นๆ (สัญลักษณ์ 5000) มีเนื้อที่ 233 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 1.72 ของเนื้อที่ตำบล เป็นเขตที่มีลักษณะการใช้ที่ดินที่มีความเฉพาะ ได้แก่ ทุ่งหญ้าธรรมชาติทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ บ่อลูกรัง

6.2.5 เขตรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สัญลักษณ์ 6000) มีเนื้อที่ 133 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.98 ของเนื้อที่

ทั้งนี้ในเขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 1) หากมีการปรับปรุงบำรุงดินหรือปรับโครงสร้างของพื้นที่ให้เหมาะสม เช่น การยกร่อง จัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำประเภทต่าง ๆ สามารถยกระดับเป็นเขตเกษตรกรรมชั้นดีได้ เนื่องจากมีการบริหารจัดการด้านทรัพยากรน้ำไว้แล้ว

ตาราง 6-1 แผนที่เขตการใช้ที่ดิน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี

สัญลักษณ์		เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
			ไร่	ร้อยละ
	1. เขตเกษตรกรรม		**11,366**	**83.96**
	1.1	**เขตเกษตรกรรมชั้นดี *มีชลประทานและดินดี***	**4,532**	**33.48**
2110	1.1.1	เขตทำนา	4,532	33.48
	1.2	**เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่1) *มีชลประทานแต่ดินไม่ดี***	**455**	**3.36**
2212	1.2.1	เขตปลูกไม้ผล	70	0.52
2214	1.2.2	เขตปลูกพืชไร่	385	2.84
	1.3	**เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2)*ไม่มีชลประทานแต่ดินดี***	**2,385**	**17.61**
2221	1.3.1	เขตทำนา	175	1.29
2222	1.3.2	เขตปลูกไม้ผล	201	1.48
2223	1.3.3	เขตปลูกไม้ยืนต้น	2	0.01
2224	1.3.4	เขตปลูกพืชไร่	1,967	14.53
2225	1.3.5	เขตปลูกพืชทางเลือก	40	0.30
	1.4	**เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ *ไม่มีชลประทานและดินไม่ดี***	**3,994**	**29.51**
2310	1.4.1	เขตทำนา	6	0.04
2320	1.4.2	เขตปลูกไม้ผล	141	1.04
2330	1.4.3	เขตปลูกไม้ยืนต้น	116	0.86
2340	1.4.4	เขตปลูกพืชไร่	3,669	27.11

2350	1.4.5	เขตปลูกพืชทางเลือก	8	0.06
2510	1.4.6	เขตทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	54	0.40
	2. เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง		**1,367**	**10.10**
3100	2.1	เขตชุมชน/สถานที่ราชการ	1,223	9.04
3200	2.2	เขตอุตสาหกกรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต	144	1.06
	3. เขตแหล่งน้ำ		**437**	**3.24**
4100	3.1	เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ	15	0.12
4200	3.2	เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น	422	3.12
5000	**4. เขตพื้นที่อื่น ๆ**		**233**	**1.72**
6000	**5. เขตรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**		**133**	**0.98**
		รวมเนื้อที่ทั้งหมด	**13,536**	**100.00**

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

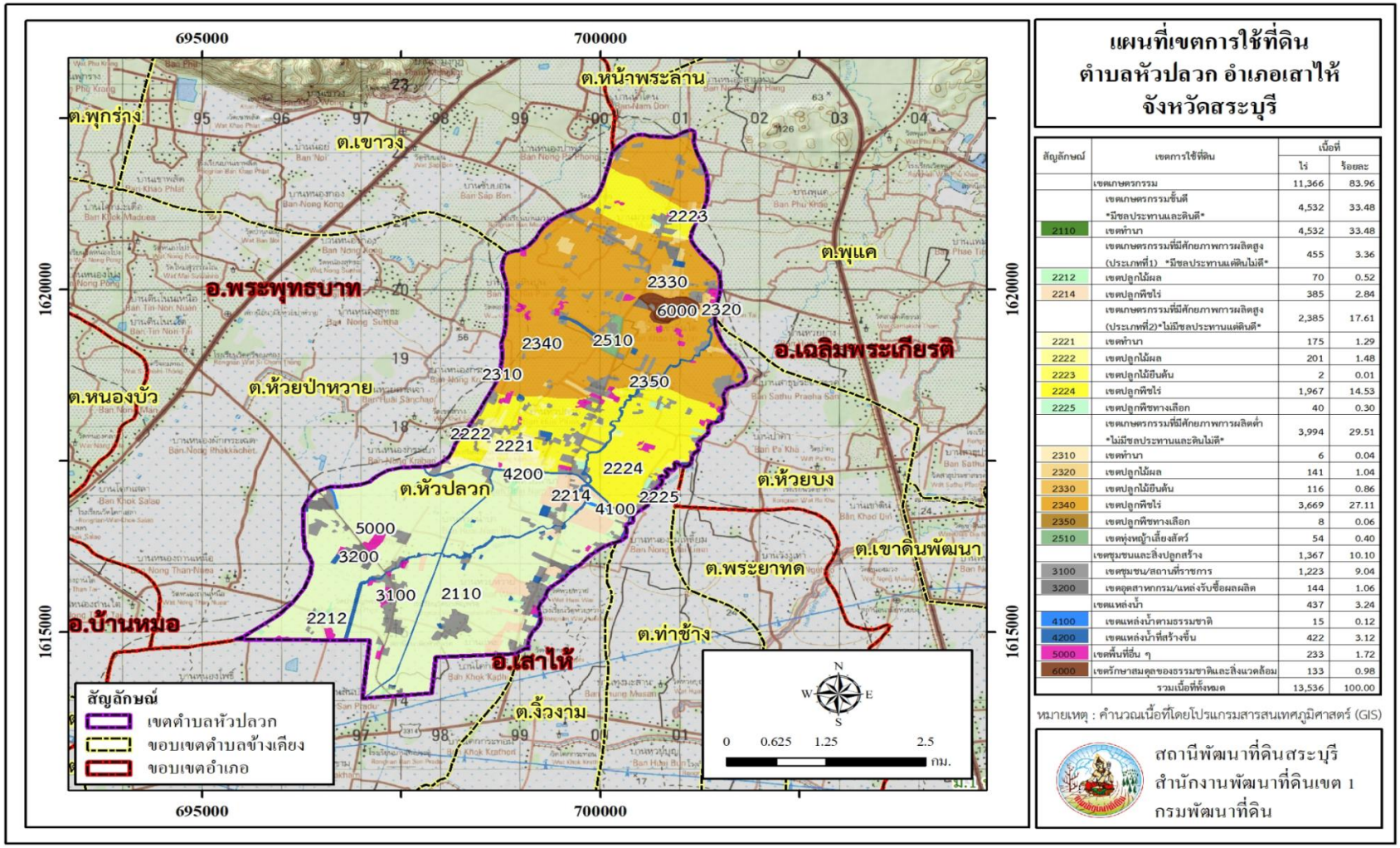

แผนที่เขตการใช้ที่ดิน
ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้
จังหวัดสระบุรี

สัญลักษณ์	เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่ ไร่	เนื้อที่ ร้อยละ
	เขตเกษตรกรรม	11,366	83.96
	เขตเกษตรกรรมชั้นดี *มีชลประทานและดินดี*	4,532	33.48
2110	เขตทำนา	4,532	33.48
	เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่1) *มีชลประทานแต่ดินไม่ดี*	455	3.36
2212	เขตปลูกไม้ผล	70	0.52
2214	เขตปลูกพืชไร่	385	2.84
	เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่2)*ไม่มีชลประทานแต่ดินดี*	2,385	17.61
2221	เขตทำนา	175	1.29
2222	เขตปลูกไม้ผล	201	1.48
2223	เขตปลูกไม้ยืนต้น	2	0.01
2224	เขตปลูกพืชไร่	1,967	14.53
2225	เขตปลูกพืชทางเลือก	40	0.30
	เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ *ไม่มีชลประทานและดินไม่ดี*	3,994	29.51
2310	เขตทำนา	6	0.04
2320	เขตปลูกไม้ผล	141	1.04
2330	เขตปลูกไม้ยืนต้น	116	0.86
2340	เขตปลูกพืชไร่	3,669	27.11
2350	เขตปลูกพืชทางเลือก	8	0.06
2510	เขตทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	54	0.40
	เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	1,367	10.10
3100	เขตชุมชน/สถานที่ราชการ	1,223	9.04
3200	เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต	144	1.06
	เขตแหล่งน้ำ	437	3.24
4100	เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ	15	0.12
4200	เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น	422	3.12
5000	เขตพื้นที่อื่น ๆ	233	1.72
6000	เขตรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	133	0.98
	รวมเนื้อที่ทั้งหมด	13,536	100.00

หมายเหตุ : คำนวณเนื้อที่โดยโปรแกรมสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS)

สถานีพัฒนาที่ดินสระบุรี
สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 1
กรมพัฒนาที่ดิน

รูปที่ 6-1 แผนที่เขตการใช้ที่ดิน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี

บทที่ 7
การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน

7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน

ภายหลังการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรีแล้วจะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

7.1.1 จัดทำเป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2567 ถึง 2571

7.1.2 นำแผนการใช้ที่ดินตำบลหัวปลวกไปเสนอต่อเทศบาลตำบลหัวปลวก เพื่อมีมติให้ความร่วมมือในกับกรมพัฒนาที่ดินดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในแผน และได้รับการเชื่อมโยงสู่แผนพัฒนาตำบล

7.1.3 สถานีพัฒนาที่ดินสระบุรี เสนอเป้าหมายและงบประมาณให้รายงานมายังกรมพัฒนาที่ดิน

7.1.4 กรมพัฒนาที่ดินพิจารณาสนับสนุนงบประมาณกิจกรรมและโครงการตามเป้าหมายที่กำหนดในแผนการใช้ที่ดิน

7.1.5 สถานีพัฒนาที่ดินสระบุรี นำเสนอต่อที่ประชุมจังหวัด/อำเภอ เพื่อสร้างการรับรู้และประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานอื่น นำโครงการภายใต้หน่วยงานมาพัฒนาพื้นที่ตามแผนการใช้ที่ดินกำหนด

7.2 กิจกรรมที่ดำเนินการของการพัฒนาที่ดิน

งบประมาณที่กำหนดไว้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ (ตารางที่ 7-1)

เขตเกษตรกรรม

1) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์/ดินตื้น มีแผนงาน/โครงการปรับปรุงบำรุงดิน ดังนี้

(1) การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์
(2) การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด (ปอเทือง)
(3) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด
(4) การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร
(5) การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์
(6) การรณรงค์ไถกลบตอซัง
(7) การจัดหาปูนโดโลไมท์
(8) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด

2) การชะล้างพังทลายของดิน มีแผนงาน/โครงการฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน ดังนี้

(1) การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

(2) การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ.ในพื้นที่เสี่ยงภัย

3.) รักษาสิ่งแวดล้อม มีแผนงาน/โครงการรักษาสิ่งแวดล้อม ดังนี้

(1) ผลิตสารบำบัดน้ำเสียจากสารเร่ง ซุปเปอร์ พด.6

(2) ผลิตน้ำหมักสมุนไพรไล่แมลงจากสารเร่ง ซุปเปอร์ พด.7

4) บริหารจัดการน้ำ มีแผนงาน/โครงการบริหารจัดการน้ำ ดังนี้

(1) การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานขนาด 1,260 ลบ.ม.

7.3 กิจกรรมที่ดำเนินการของหน่วยงานอื่น (ตารางที่ 7-2)

7.3.1 เขตเกษตรกรรม

7.3.1 เขตพื้นที่เกษตรกรรม

1) เขตทำนา

(1) ถ่ายทอดความรู้เรื่องการเพิ่มผลผลิตข้าว (กรมการข้าว)

(2) ส่งเสริมข้าวพันธุ์ดี และราคาถูก (กรมการข้าว) หมู่ที่ 3, 4, 5, 6, 8 และ9

(3) ประกันราคาผลผลิตทางการเกษตร (กระทรวงพาณิชย์)

(4) ควบคุมราคาต้นทุนการผลิต (กระทรวงพาณิชย์)

(5) ถ่ายทอดความรู้และเรื่องโรคและแมลง (กรมส่งเสริมการเกษตร)

(6) ถ่ายทอดความรู้การติดตั้งและใช้โซล่าเซลล์ และระบบสูบน้ำพร้อมอุปกรณ์ หมู่ที่ 2, 3, 4, 6และ8 (กระทรวงพลังงาน)

(7) ต้องการให้สนับสนุนพันธุ์ผัก เพื่อปลูกเป็นพืชหลังนา หมู่ที่ 6, 8 และ10 (กรมวิชาการ, กรมส่งเสริมการเกษตร)

(8) ทำฝนหลวง (กรมฝนหลวงและการบินเกษตร)

2) เขตปลูกไม้ผล

(1) ถ่ายทอดความรู้เรื่องการเพิ่มผลผลิตไม้ผล (กรมวิชาการ)

(2) สนับสนุนกล้าไม้ผล (กรมวิชาการ, กรมส่งเสริมการเกษตร)

(3) ประกันราคาผลผลิตทางการเกษตร (กระทรวงพาณิชย์)

(4) ควบคุมราคาต้นทุนการผลิต (กระทรวงพาณิชย์)

(5) ถ่ายทอดความรู้และเรื่องโรคและแมลง (กรมส่งเสริมการเกษตร)

(6)ถ่ายทอดความรู้การติดตั้งและใช้โซล่าเซลล์ และระบบสูบน้ำพร้อมอุปกรณ์ หมู่ที่ 2, 3, 4, 6และ8 (กระทรวงพลังงาน)

(7) ทำฝนหลวง (กรมฝนหลวงและการบินเกษตร)

3) เขตปลูกไม้ยืนต้น

(1) ถ่ายทอดความรู้เรื่องการเพิ่มผลผลิตไม้ยืนต้น (กรมวิชาการ)

(2) สนับสนุนกล้าไม้ยืนต้น (กรมวิชาการ, กรมส่งเสริมการเกษตร)

(3) ประกันราคาผลผลิตทางการเกษตร (กระทรวงพาณิชย์)

(4) ควบคุมราคาต้นทุนการผลิต (กระทรวงพาณิชย์)

(5) ถ่ายทอดความรู้และเรื่องโรคและแมลง (กรมส่งเสริมการเกษตร)

(6) ถ่ายทอดความรู้การติดตั้งและใช้โซล่าเซลล์ และระบบสูบน้ำพร้อมอุปกรณ์ หมู่ที่ 2, 3, 4, 6และ8 (กระทรวงพลังงาน)

(7) ทำฝนหลวง (กรมฝนหลวงและการบินเกษตร)

4) เขตปลูกพืชไร่

(1) ถ่ายทอดความรู้เรื่องการเพิ่มผลผลิตพืชไร่(กรมวิชาการ)

(2) สนับสนุนพันธุ์พืชไร่ (กรมวิชาการ, กรมส่งเสริมการเกษตร)

(3) ประกันราคาผลผลิตทางการเกษตร (กระทรวงพาณิชย์)

(4) ควบคุมราคาต้นทุนการผลิต (กระทรวงพาณิชย์)

(5) ถ่ายทอดความรู้และเรื่องโรคและแมลง (กรมส่งเสริมการเกษตร)

(6) ถ่ายทอดความรู้การติดตั้งและใช้โซล่าเซลล์ และระบบสูบน้ำพร้อมอุปกรณ์ หมู่ที่ 2, 3, 4, 6และ8 (กระทรวงพลังงาน)

(7) ทำฝนหลวง (กรมฝนหลวงและการบินเกษตร)

5) เขตปลูกพืชทางเลือก

(1) ถ่ายทอดความรู้เรื่องการผลิตพืชใหม่ๆ (กรมวิชาการ)

(2) สนับสนุนพันธุ์พืชใหม่ๆ (กรมวิชาการ, กรมส่งเสริมการเกษตร)

(3) ประกันราคาผลผลิตทางการเกษตร (กระทรวงพาณิชย์)

(4) ควบคุมราคาต้นทุนการผลิต (กระทรวงพาณิชย์)

(5) ถ่ายทอดความรู้และเรื่องโรคและแมลง (กรมส่งเสริมการเกษตร)

(6) ถ่ายทอดความรู้การติดตั้งและใช้โซล่าเซลล์ และระบบสูบน้ำพร้อมอุปกรณ์ หมู่ที่ 2, 3, 4, 6และ8 (กระทรวงพลังงาน)

(7) ทำฝนหลวง (กรมฝนหลวงและการบินเกษตร)

6) เขตประมง

(1) ถ่ายทอดความรู้และสนับสนุนพันธุ์ปลาเบญจพรรณ หมู่ที่ 3, 4, 5, 6, 8, 9 และ 10 (กรมประมง)

(2) ถ่ายทอดความรู้และสนับสนุนพันธุ์กบ หมู่ที่ 4, 8และ10 (กรมประมง)

(3) ถ่ายทอดความรู้และสนับสนุนพันธุ์หอยขม หมู่ที่ 4, และ6 (กรมประมง)

(4) ถ่ายทอดความรู้และสนับสนุนพันธุ์ปูนา หมู่ที่ 3, 4 และ6 (กรมประมง)

7) เขตปศุสัตว์

(1) ถ่ายทอดความรู้ และสนับสนุนพันธุ์วัวเนื้อ พร้อมอาหารสัตว์และอุปกรณ์ หมู่ที่ 3, 4และ 8 (กรมปศุสัตว์)

(2) ถ่ายทอดความรู้ และสนับสนุนพันธุ์ไก่ชน พร้อมอาหารสัตว์และอุปกรณ์ หมู่ที่ 4, 6, 8 และ 9 (กรมปศุสัตว์)

7.3.2 เขตแหล่งน้ำ

(1) ปรับปรุงคุณภาพน้ำอุปโภค บริโภค (เทศบาลตำบลหัวปลวก)

(2) ขุดแหล่งน้ำสารธารณะเพิ่มเติม (เทศบาลตำบลหัวปลวก)

(3) ซ่อมแซมถนนเรียบคลองชลประทาน หมู่ที่ 4, 5, 7 และ8 (กรมชลประทาน)

(4) ปรับปรุงระบบส่งน้ำในการทำการเกษตร (กรมชลประทาน)

(5) สนับสนุนการขุดเจาะน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร แบบลึกมากกว่า 20 เมตร หมู่ที่ 4, 6, 10 และ 12 (กรมทรัพยากรน้ำบาดาล)

7.4 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการดำเนินการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เทศบาลตำบลหัวปลวก เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2566 ได้มีความต้องการของประชาชนที่ต้องการให้ดำเนินการเกี่ยวกับแก้ปัญหาภัยพิบัติ ได้แก่ ภัยแล้งฝนทิ้งช่วงเดือนกรกฎาคม และฝนตกหนักน้ำหลาก ปัญหาดินขาดความอุดมสมบูรณ์/ดินตื้น และปัญหาต้นทุนการผลิตสูง

เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและการแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่ของตำบลหัวปลวก กรมพัฒนาที่ดินได้วิเคราะห์เบื้องต้น ดังต่อไปนี้

ปัญหาของตำบลหัวปลวกในภาพรวมสรุปได้ว่า มีปัญหาสำคัญ 2 ประการ คือ (1) ปัญหาภัยพิบัติ (2) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์/ดินตื้น และมีปัญหารองลงมา คือ ปัญหาปัญหาต้นทุนการผลิตสูง ปัญหาดังกล่าวนี้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของราษฎรในชุมชนโดยรวม

ในกรณีของแก้ปัญหาภัยพิบัติ ได้แก่ ภัยแล้งฝนทิ้งช่วงเดือนกรกฎาคม ส่งให้พื้นทำการเกษตรขาดน้ำในช่วงเวลาดังกล่าว ซึ่งมีผลต่อการผลิตพืชในพื้นที่ และนอกจากนี้ยังมีปัญหาในช่วงฤดูฝนที่ฝนตกหนักทำให้พื้นที่ประสบปัญหาน้ำหลาก ในพื้นที่ หมู่ที่ 6, 8, 10 และ11จึงจำเป็นต้องหาวิธีป้องกันเพื่อป้องกัน โดยการวางระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อกักน้ำในดิน คงความอุดมสมบูรณ์ เพื่อจัดหาน้ำให้แหล่งน้ำต้นทุน โดยวิธีการต่างๆ ให้เพียงพอแก่ความต้องการ

ประเด็นหลักจากข้อเสนอให้แก้ไขปัญหาเรื่องขาดแคลนน้ำและน้ำหลาก จึงจำเป็นต้องแก้ไขตามความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ดังนี้ (1) การขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณะในปัจจุบัน เป็นต้น (2) สร้างฝายชะลอน้ำ (3) ขุดสระน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานขนาด 1,260 ลบ.ม. (4) ขุดเจาะบ่อบาดาลเพื่อการเกษตร (5) ก่อสร้างคลองส่งน้ำเพื่อการกระจายน้ำ (6) มาตรการป้องกันน้ำหลาก และ (7) ขุดแหล่งน้ำสาธารณะเพิ่มเติม

การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำหรือน้ำท่วมจะต้องดำเนินการทั้งตำบลควบคู่กันทั้งปัญหาการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่ โดยจัดทำโครงการ “การพัฒนาที่ดินและน้ำที่เป็นระบบ” ทั้งพื้นที่ตำบลที่รวมข้อเสนอในการแก้ไขปัญหา โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 ส่วน คือ 1.ส่วนที่เป็นพื้นที่ป่าไม้ ได้แก่ เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (Zone C) เนื้อที่ 335 ไร่ (ความลาดชันมากกว่า 35 เปอร์เซ็นต์) มีระดับความสูญเสียดินในระดับรุนแรงถึงรุนแรงมากที่สุด ต้องมีการจัดการพื้นที่ต้องปลูกป่าเสริม สร้างฝายชะลอน้ำ เพื่อรักษาน้ำให้อยู่ในพื้นที่ โดยจัดทำประปาภูเขาและก่อสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อลดการชะล้างพังทลาย การสูญเสียดิน และชะลอการไหลของน้ำ **2.ส่วนของกลางน้ำ** สภาพพื้นที่ประกอบด้วยที่ราบและที่ลาดชัน พื้นที่บางส่วนมีระดับความสูญเสียดินในระดับรุนแรงถึงรุนแรงมากที่สุด ต้องมีการจัดการพื้นที่ควรก่อสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ จัดรูปที่ดิน วางผังน้ำทั้งระบบ และสนับสนุนการปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิต **3.ส่วนของปลายน้ำ** สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ (ความลาดชั้น 0-2 เปอร์เซ็นต์ และ 2-5 เปอร์เซ็นต์) มีส่วนน้อยที่มีความเสี่ยงในการสูญเสียดินจากการชะล้างพังทลายของดินและไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำ ต้องมีการจัดการพื้นที่ควรพัฒนาที่ดินและระบบน้ำ ได้แก่ การขุดลอกคลอง ก่อสร้างสระน้ำ ฝายกั้นน้ำ คลองส่งน้ำ คลองระบายน้ำหรือพนังป้องกันน้ำท่วม การขุดบ่อบาดาล ปรับรูปที่ดินปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิต และการทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อให้การใช้ที่ดินสามารถใช้พื้นที่ได้อย่างต่อเนื่องและเกิดประโยชน์ทั้งตัวเกษตรกร ชุมชน ในด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

ในกรณีของปัญหาดินขาดความอุดมสมบูรณ์/ดินตื้น ซึ่งพบว่า ทรัพยากรดินตำบลหัวปลวก มีจำนวน 7 ชุดดิน (1)ส่วนใหญ่อยู่ในชุดดินมโนรมย์ (Mn) กลุ่มชุดดินที่ 7 ซึ่งพบในเนื้อที่ 5,924 ไร่ หรือร้อยและ 43.77 ของตำบล เป็นดินลึก ดินบนเป็นดินร่วนหรือดินร่วนเหนียวปนทรายแป้งหรือดินร่วนปนดินเหนียว สีเทาเข้ม มีจุดประสีน้ำตาลปนเหลืองหรือสีน้ำตาลแก่ ปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกลาง (pH 5.5-7.0) ดินล่างเป็นดินเหนียว สีน้ำตาล น้ำตาลปนเทาถึงเทาหรือเทาอ่อน มีจุดประสีแดงปนเหลืองและแดง ปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงกรดเล็กน้อย (pH 5.0-6.5) พบศิลาแลงอ่อน (plinthite) ก้อนเหล็กและแมงกานีสสะสมในดินล่างหรือตลอดหน้าตัดดิน (2) รองลงมาอยู่ในชุดดินทับกวาง (Tw) กลุ่มชุดดินที่ 55 ซึ่งพบในเนื้อที่ 4,007 ไร่ หรือร้อยและ 29.60 ของตำบล มีข้อจำกัดเป็นดินลึกปานกลางและพบชั้นปูนทุติยภูมิในดินล่าง ซึ่งจะมีผลกระทบทางกายภาพและ ทางเคมีสำหรับพืชที่มีระบบรากลึก ดินอาจขาดสมดุลของธาตุอาหาร โดยเฉพาะการขาดฟอสฟอรัสและจุลธาตุบางชนิด (3) รองลงมาอยู่ในชุดดินช่องแค (Ck) กลุ่มชุดดินที่ 1 ซึ่งพบในเนื้อที่ 2,017 ไร่ หรือร้อยและ 14.90 ของ

ตำบล มีข้อจำกัดเป็นดินเหนียวจัดและมีน้ำท่วมขังในฤดูฝนนาน (4) รองลงมาอยู่ในกลุ่มชุดดินวังสะพุง (Ws) กลุ่มชุดดินที่ 55 ซึ่งพบในเนื้อที่ 581 ไร่ หรือร้อยและ 4.30 ของตำบล มีข้อจำกัดเป็นดินลึกปานกลาง รากของพืชที่มีระบบรากลึกอาจถูกจำกัดการเจริญเติบโต สภาพพื้นที่มีความลาดชันสูง ดินเกิดการชะล้างพังทลายได้ง่าย (5) รองลงมาอยู่ในกลุ่มชุดดินตาคลี (Tk) กลุ่มชุดดินที่ 52 ซึ่งพบในเนื้อที่ 467 ไร่ หรือร้อยและ 3.45 ของตำบล มีข้อจำกัดดินตื้นถึงชั้นปูนมาร์ล ซึ่งจะมีผลกระทบทางกายภาพและทางเคมีต่อพืช ดินอาจขาดสมดุลธาตุอาหารโดยเฉพาะการขาดฟอสฟอรัสและจุลธาตุบางชนิด (6) รองลงมาอยู่ในกลุ่มชุดดินบ้านหมี่ (Bm) กลุ่มชุดดินที่ 1 ซึ่งพบในเนื้อที่ 425 ไร่ หรือร้อยและ 3.14 ของตำบล มีข้อจำกัดดินเหนียวจัด น้ำท่วมขังในฤดูฝน และ(7) รองลงมาอยู่ในพื้นที่ลาดชันเชิงซ้อง (SC) กลุ่มชุดดินที่ 62 ซึ่งพบในเนื้อที่ 115 ไร่ หรือร้อยและ 0.85 ของตำบล มีข้อจำกัดมีความลาดชันสูงมาก ในพื้นที่ทำการเกษตรจะเกิดการชะล้างพังทลายสูญเสียหน้าดินอย่างรุนแรง ขาดแคลนน้ำและบางพื้นที่อาจพบชั้นหินพื้นหรือเศษหินกระจัดกระจายอยู่บริเวณหน้าดิน การชะล้างพังทลายของดินในเขตการใช้ที่ดิน ตำบลหัวปลวก พบว่า ส่วนใหญ่ อยู่ระดับ 0-2 ซึ่งมีระดับการชะล้างพังทลายของดินในเขตการใช้ที่ดินน้อย เนื้อที่ จำนวน 12,527 ไร่ หรือร้อยละ 92.53 ของตำบล รองลงมา อยู่ระดับ 2-5 ซึ่งมีระดับการชะล้างพังทลายของดินในเขตการใช้ที่ดินปานกลาง เนื้อที่ จำนวน 867 ไร่ หรือร้อยละ 6.41 รองลงมา อยู่ระดับ >20 ซึ่งมีระดับการชะล้างพังทลายของดินในเขตการใช้ที่ดินรุนแรงมากที่สุด เนื้อที่ จำนวน 86 ไร่ หรือร้อยละ 0.64 อยู่ระดับ 5-15 ซึ่งมีระดับการชะล้างพังทลายของดินในเขตการใช้ที่ดินรุนแรง เนื้อที่ จำนวน 44 ไร่ หรือร้อยละ 0.33 และ อยู่ระดับ 15-20 ซึ่งมีระดับการชะล้างพังทลายของดินในเขตการใช้ที่ดินรุนแรงมาก เนื้อที่ จำนวน 12 ไร่ หรือร้อยละ 0.09 (รูปที่ 7-1) ในส่วนของเกษตรกรมีส่วนทำให้ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ได้แก่ (1) เกษตรกรขาดการปรับปรุงบำรุงดิน มีการใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมีในปริมาณที่มาก (2) เกษตรกรทำการเกษตรไม่เหมาะสมกับพื้นที่ (3) เกษตรกรขาดความรู้ในการปรับปรุงบำรุงดิน เกษตรกรบางรายทำการเกษตรแบบดั่งเดิมไม่มีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงการผลิตพืช วิธีการเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน ได้แก่ การปรับปรุงโครงสร้างดิน โดยใช้ ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก ปุ๋ยพืชสด (ปอเทือง) น้ำหมักชีวภาพและการไถกลบตอซัง การปรับปรุงทางเคมีของดิน โดยการเก็บตัวอย่างดินในพื้นที่ทำการเกษตร วิเคราะห์ธาตุอาหารในดิน ใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การปรับปรุงค่าความเป็นกรดเป็นด่างดิน โดยใช้ปูนโดโลไมท์ การรักษาหน้าดินด้วยการใช้วัสดุคลุมดิน การใช้พืชคลุมดิน รวมถึงการใช้หญ้าแฝก เพื่อช่วยเรื่องการอนุรักษ์ดินและน้ำ การรักษาความชื้นผิวดิน และเพิ่มจุลินทรีย์ที่เป็นประโยชน์ให้แก่ดิน

ในกรณีของปัญหาต้นทุนการผลิตสูง เกิดจาก (1) ค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้ง ได้แก่ ค่าปุ๋ย ค่าน้ำมัน ค่าไฟฟ้า ค่าสารกำจัดศัตรูพืช และค่าเมล็ดพันธุ์ เป็นต้น ซึ่งเกษตรกรต้องการให้รัฐบาลเข้ามาช่วยเหลือควบคุมราคาสินค้าไม่ให้สูงเกินไป เนื่องจากเกษตรกรมีการจัดการเหมือนเดิม แต่ค่าใช้จ่ายในการผลิตพืชเพิ่มมากขึ้น ผลผลิตได้เท่าเดิม จึงส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้ลดลง (2) เกษตรกรไม่มีแนวทางในการ

ลดต้นทุนการผลิต ในยุคปัจจุบันเกษตรกรในพื้นที่ส่วนใหญ่มีอายุเพิ่มมากขึ้น จึงจำเป็นต้องจ้างแรงงานหรือเครื่องจักรเข้ามาทำการเกษตรแทน รวมถึงมีการทำการเกษตรแบบดั่งเดิม ไม่มีการลดการใช้สารเคมี ปุ๋ยเคมี ซึ่ง ณ ปัจจุบันมีราคาแพง เกษตรกรจะเน้นความสะดวก รวดเร็วในการผลิต ไม่มีการทำการเกษตรแบบประณีต จึงส่งผลทำให้ต้นทุนในการผลิตสูงขึ้น วิธีการแก้ไขและช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้ผลคือ เกษตรกรต้องให้ความร่วมมือที่จะปรับเปลี่ยนการทำการเกษตร โดยการเก็บตัวอย่างดินเพื่อวิเคราะห์ธาตุอาหารพืชในดิน และใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์ ได้แก่ ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก ปุ๋ยพืชสด และน้ำหมักชีวภาพ ซึ่งเกษตรกรต้องผลิตใช้เอง และจัดการการไถกลบตอซัง จะช่วยในการปรับปรุงบำรุงดิน ลดต้นทุนค่าปุ๋ยเคมี ส่วนในเรื่องค่าสารกำจัดศัตรูพืช เกษตรกรสามารถลดการใช้สารเคมี ด้วยการผลิตและใช้น้ำหมักชีวภาพที่ได้จากการหมักสมุนไพรไล่แมลงร่วมกับสารเร่งซุปเปอร์ พด.7 ของกรมพัฒนาที่ดิน การผลิตสารชีวภัณฑ์ของกรมส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ การผลิตเชื้อราไตรโคเดอร์มา เพื่อแก้ปัญหาโรคพืช และผลิตเชื้อราบิวเวอเรีย หรือราขาว เพื่อกำจัดแมลงศัตรูพืช ในส่วนค่าเมล็ดพันธุ์สามารถลดต้นทุนด้วยการเก็บเมล็ดพันธุ์ หรือขยายพันธุ์ไว้ใช้เอง รวมถึงการใช้อัตราเมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสมต่อการปลูกพืช (3) ขาดการรวมกลุ่มในการซื้อปัจจัยการผลิต เกษตรกรตำบลหัวปลวกยังไม่มีการรวมกลุ่มเพื่อจัดซื้อปุ๋ยเคมี และสารป้องกันศัตรูพืช ส่งผลให้เกษตรกรแต่ละรายต้องซื้อปลีกซึ่งมีราคาที่แพงกว่าการซื้อในปริมาณที่มากซึ่งมีราคาถูกกว่า รวมถึงต้นทุนการผลิตอื่นๆ การรวมกลุ่มจะช่วยในเรื่องของอำนาจต่อรองทั้งเรื่องการซื้อปัจจัยการผลิต และการตั้งราคาขายผลผลิต

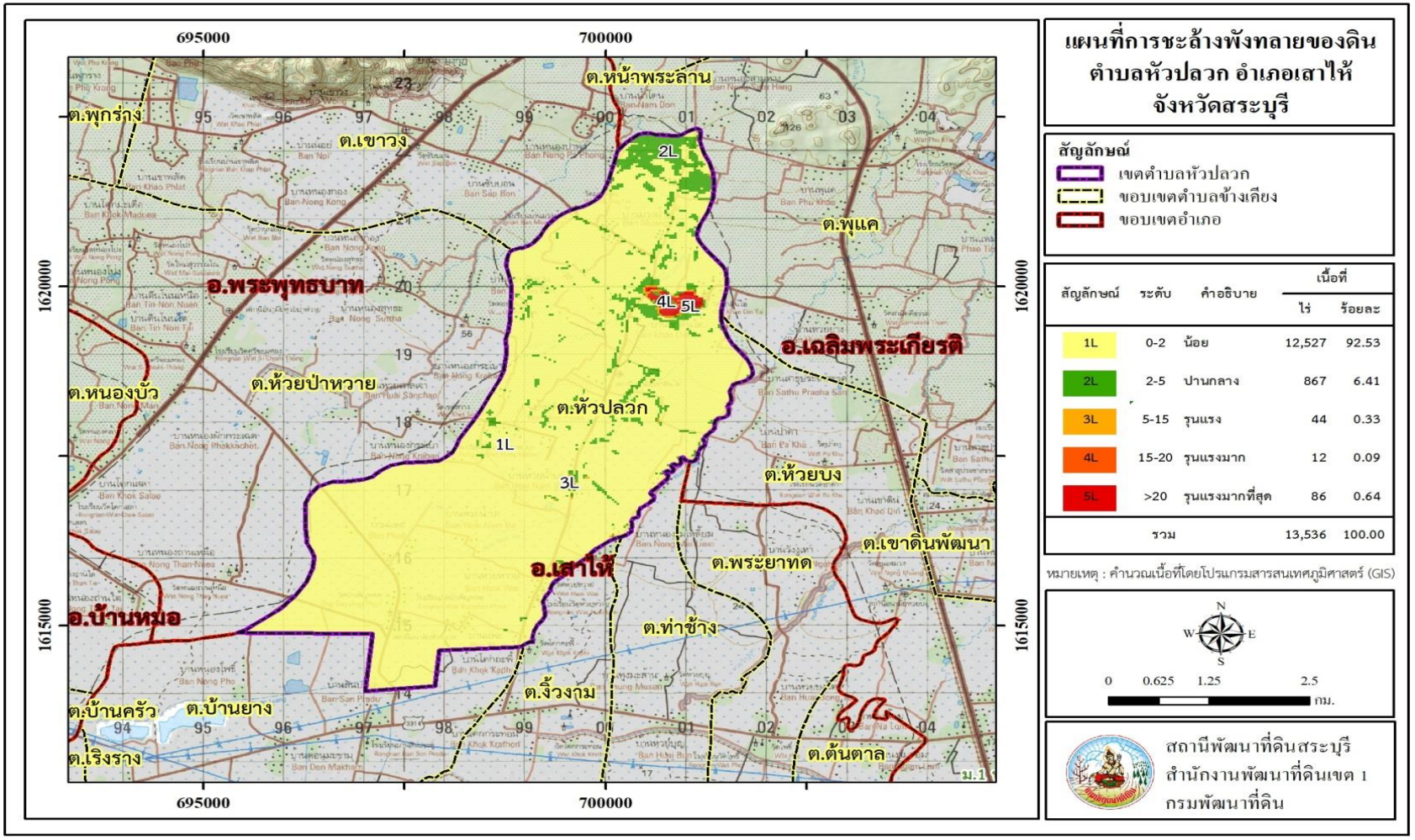

รูปที่ 7-1 การชะล้างพังทลายของดินในเขตการใช้ที่ดิน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี

ตารางที่ 7-1 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตเกษตรกรรมที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2567-2571

เขตการใช้ที่ดิน (เกษตรกรรม)	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
1. เขตเกษตรกรรมชั้นดี	**1. การปรับปรุงบำรุงดิน**	**608,225**
มีชลประทานและดินดี	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	64,000
1.1 เขตทำนา เนื้อที่ 4,532 ไร่	1.2 การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด ปอเทือง	74,375
	1.3 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	7,500
	1.4 การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	16,250
	1.5 การรณรงค์ไถกลบตอซัง	13,600
	1.6 การจัดหาปูนโดโลไมท์	425,000
	1.7 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด	7,500
	2. การชะล้างพังทลายของดิน	**425,000**
	2.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	200,000
	2.2 การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ.ในพื้นที่เสี่ยงภัย	225,000
	3. รักษาสิ่งแวดล้อม	**43,200**
	3.1 ผลิตน้ำหมักสมุนไพรไล่แมลงจากสารเร่ง ซุปเปอร์ พด.7	43,200

ตาราง 7-1 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน (เกษตรกรรม)	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
2. เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง	**1. การปรับปรุงบำรุงดิน**	**359,725**
(ประเภทที่1) มีชลประทานแต่ดินไม่ดี	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	64,000
2.1 เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 70 ไร่	1.2 การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด ปอเทือง	74,375
2.2 เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 385 ไร่	1.3 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	7,500
	1.4 การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	16,250
	1.5 การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์	184,000
	1.6 การรณรงค์ไถกลบตอซัง	13,600
	2. การชะล้างพังทลายของดิน	**425,000**
	2.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	200,000
	2.2 การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ.ในพื้นที่เสี่ยงภัย	225,000
	3. รักษาสิ่งแวดล้อม	**43,200**
	3.1 ผลิตน้ำหมักสมุนไพรไล่แมลงจากสารเร่ง ซุปเปอร์ พด.7	43,200

ตารางที่ 7-1 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน (เกษตรกรรม)	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
3. เขตเกตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง	**1. การปรับปรุงบำรุงดิน**	**359,725**
(ประเภท2) ไม่มีชลประทานแต่ดินดี	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	64,000
3.1 เขตทำนา เนื้อที่ 175 ไร่	1.2 การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด ปอเทือง	74,375
3.2 เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 201 ไร่	1.3 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	7,500
3.3 เขตปลูกไม้ยืนต้น เนื้อที่ 2 ไร่	1.4 การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	16,250
3.4 เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 1,967 ไร่	1.5 การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์	184,000
3.5 เขตปลูกพืชทางเลือก เนื้อที่ 40 ไร่	1.6 การรณรงค์ไถกลบตอซัง	13,600
	2. การชะล้างพังทลายของดิน	**425,000**
	2.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	200,000
	2.2 การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ.ในพื้นที่เสี่ยงภัย	225,000
	3. รักษาสิ่งแวดล้อม	**43,200**
	3.1 ผลิตน้ำหมักสมุนไพรไล่แมลงจากสารเร่ง ซุปเปอร์ พด.7	43,200
	4. บริหารจัดการน้ำ	**162,400**
	4.1 การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานขนาด 1,260 ลบ.ม.	162,400

ตาราง 7-1 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน (เกษตรกรรม)	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
4. เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ	**1. การปรับปรุงบำรุงดิน**	**441,600**
4.1 เขตทำนา เนื้อที่ 6 ไร่	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	64,000
4.2 เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 141 ไร่	1.2 การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด ปอเทือง	148,750
4.3 เขตปลูกไม้ยืนต้น เนื้อที่ 116 ไร่	1.3 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	15,000
4.4 เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 3,669 ไร่	1.4 การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	16,250
4.5 เขตปลูกพืชทางเลือก เนื้อที่ 8 ไร่	1.5 การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์	184,000
4.6 เขตเขตทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ เนื้อที่ 54 ไร่	1.6 การรณรงค์ไถกลบตอซัง	13,600
	2. การชะล้างพังทลายของดิน	**425,000**
	2.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	200,000
	2.2 การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ.ในพื้นที่เสี่ยงภัย	225,000
	3. รักษาสิ่งแวดล้อม	**95,200**
	3.1 ผลิตน้ำหมักสมุนไพรไล่แมลงจากสารเร่ง ซุปเปอร์ พด.7	43,200
	3.2 ผลิตสารบำบัดน้ำเสียจากสารเร่ง ซุปเปอร์ พด.6	52,000
	4. บริหารจัดการน้ำ	
	4.1 การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานขนาด 1,260 ลบ.ม.	**162,400**
รวมเขตเกษตรกรรม	**1. การปรับปรุงบำรุงดิน**	**1,769,275**
	2. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน	**1,700,000**

	3. รักษาสิงแวดล้อม	**224,800**
	4. การบริหารจัดการน้ำ	**324,800**
	รวมแผนงาน/โครงการ	**4,018,875**

ตารางที่ 7-2 สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน

เขตการใช้ที่ดิน	กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น
1.**เขตเกษตรกรรม**	1) โครงการพัฒนาเครือข่ายงานส่งเสริมการเกษตร (สนง.เกษตรจังหวัด)
1.1 เขตเกษตรกรรมชั้นดี	2) โครงการขับเคลื่อนการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน (สนง.เกษตรจังหวัด)
1.1.1 เขตทำนา เนื้อที่ 4,532 ไร่	3) โครงการส่งเสริมการใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตร (สนง.เกษตรจังหวัด)
1.2 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง	4) โครงการส่งเสริมเกษตรผสมผสาน (สนง.เกษตรจังหวัด)
(ประเภทที่1)	5) โครงการพัฒนาตลาดสินค้าเกษตร (สนง.เกษตรจังหวัด)
1.2.1 เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 70 ไร่	6) โครงการธนาคารสินค้าเกษตร (สนง.เกษตรจังหวัด)
1.2.2 เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 385 ไร่	7) ถ่ายทอดความรู้เรื่องการเพิ่มผลผลิตพืช และสนับสนุนพันธุ์กล้าไม้ (ศวพ.ลพบุรี)
1.3 เขตเกตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง	8) ถ่ายทอดความรู้เรื่องโรคและแมลง (ศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืชจังหวัด)
(ประเภท2)	9) โครงการผลิตและสนับสนุนหัวเชื้อจุลินทรีย์ควบคุมศัตรูพืช (สนง.เกษตรจังหวัด)
1.3.1 เขตทำนา เนื้อที่ 175 ไร่	10) โครงการสนับสนุนการผลิตจุลินทรีย์ควบคุมศัตรูพืชทดแทนการใช้สารเคมี (ศูนย์ส่งเสริม
1.3.2 เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 201 ไร่	เทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืชจังหวัด)
1.3.3 เขตปลูกไม้ยืนต้น เนื้อที่ 2 ไร่	11) ถ่ายทอดความรู้เรื่องการเพิ่มผลผลิตข้าว และสนับสนุนพันธุ์ข้าวที่ตรงตามความต้องการของเกษตรกร
1.3.4 เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 1,967 ไร่	(ศูนย์วิจัยข้าวลพบุรี)
1.3.5 เขตปลูกพืชทางเลือก เนื้อที่ 40 ไร่	12) ประกันราคาผลผลิตทางการเกษตร (กระทรวงพาณิชย์,กระทรวงเกษตรและสหกรณ์,รัฐบาล)

1.4 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ 1.4.1 เขตทำนา เนื้อที่ 6 ไร่ 1.4.2 เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 141 ไร่ 1.4.3 เขตปลูกไม้ยืนต้น เนื้อที่ 116 ไร่ 1.4.4 เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 3,669 ไร่ 1.4.5 เขตปลูกพืชทางเลือก เนื้อที่ 8 ไร่ 1.4.6 เขตเขตทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ เนื้อที่ 54 ไร่	13) ควบคุมราคาต้นทุนการผลิต (กระทรวงพาณิชย์) 14) พักชำระหนี้ ลดดอกเบี้ย (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์) 15) ตลาดรับซื้อราคาดีและมั่นคง (กระทรวงพาณิชย์, อบต.) 16) ถ่ายทอดความรู้การติดตั้งและใช้โซล่าเซลล์ และระบบสูบน้ำพร้อมอุปกรณ์ (สนง.พลังงานจังหวัด) 17) สนับสนุนเมล็ดพันธุ์ผัก (ศวพ.ลพบุรี, สนง.เกษตรจังหวัด) 18) โครงการส่งเสริมการใช้เครื่องจักรกลการเกษตรทดแทนแรงงานเกษตร (สนง.เกษตรจังหวัด)

ตารางที่ 7-2 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น
2. พื้นที่แหล่งน้ำ 2.1 เขตแหล่งน้ำธรรมชาติ เนื้อที่ 15 ไร่ 2.2 เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น เนื้อที่ 422 ไร่	1) ขุดแหล่งน้ำสารธารณะเพิ่มเติม (เทศบาลตำบลหัวปลวก) 2) ปรับปรุงคุณภาพน้ำอุปโภค บริโภค (เทศบาลตำบลหัวปลวก) 3) ปรับปรุงระบบส่งน้ำในการทำการเกษตร (กรมชลประทาน) 4) สนับสนุนการขุดเจาะน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร (กรมทรัพยากรน้ำบาดาล)

ตาราง 7-3 เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณ ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี แผน 5 ปี (พ.ศ. 2567-2571)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วยงาน	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ					รวม	หน่วยงานรับผิดชอบ
			2567	2568	2569	2570	2571		2567	2568	2569	2570	2571		
1. เขตเกษตรกรรมชั้นดีมีชลประทานและดินดี 1.1 เขตทำนา เนื้อที่ 4,532 ไร่	**1. การปรับปรุงบำรุงดิน**								**118,925**	**125,725**	**118,925**	**125,725**	**118,925**	**608,225**	
	การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	ราย	25	25	25	25	25	125	12,800	12,800	12,800	12,800	12,800	64,000	พด.
	การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด (ปอเทือง)	ตัน	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	2.5	14,875	14,875	14,875	14,875	14,875	74,375	พด.
	การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	ไร่	100	100	100	100	100	500	1,500	1,500	1,500	1,500	1,500	7,500	พด.
	การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	กลุ่ม	1	1	1	1	1	5	3,250	3,250	3,250	3,250	3,250	16,250	พด.
	การรณรงค์ไถกลบตอซัง	ไร่		20		20		40	-	6,800	-	6,800	-	13,600	พด.
	การจัดหาปูนโดโลไมท์	ตัน	50	50	50	50	50	250	85,000	85,000	85,000	85,000	85,000	425,000	พด.
	การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด	ไร่	100	100	100	100	100	500	1,500	1,500	1,500	1,500	1,500	7,500	พด.
	2. การชะล้างพังทลายของดิน								**-**	**425,000**	**-**	**-**	**-**	**425,000**	
	การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	กล้า		100,000				100,000	-	200,000	-	-	-	200,000	พด.
	การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ.ในพื้นที่เสี่ยงภัย	ไร่		50				50	-	225,000	-	-	-	225,000	พด.
	3.รักษาสิ่งแวดล้อม								**-**	**10,800**	**10,800**	**10,800**	**10,800**	**43,200**	

	ผลิตน้ำหมักสมุนไพรไล่แมลงจากสารเร่ง ซุปเปอร์ พด.7	ลิตร		1,000	1,000	1,000	1,000	4,000	-	10,800	10,800	10,800	10,800	43,200	พด.

ตาราง 7-3 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วยงาน	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ					รวม	หน่วยงานรับผิดชอบ
			2567	2568	2569	2570	2571		2567	2568	2569	2570	2571		
2. เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่1) มีชลประทานแต่ดินไม่ดี 2.1 เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 70 ไร่ 2.2 เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 385 ไร่	**1. การปรับปรุงบำรุงดิน**								**32,425**	**32,425**	**223,225**	**32,425**	**39,225**	**359,725**	
	การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	ราย	25	25	25	25	25	125	12,800	12,800	12,800	12,800	12,800	64,000	พด.
	การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด (ปอเทือง)	ตัน	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	2.5	14,875	14,875	14,875	14,875	14,875	74,375	พด.
	การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	ไร่	100	100	100	100	100	500	1,500	1,500	1,500	1,500	1,500	7,500	พด.
	การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	กลุ่ม	1	1	1	1	1	5	3,250	3,250	3,250	3,250	3,250	16,250	พด.
	การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์	แห่ง			1			1	-	-	184,000	-	-	184,000	พด.
	การรณรงค์ไถกลบตอซัง	ไร่			20		20	40	-	-	6,800	-	6,800	13,600	พด.
	2. การชะล้างพังทลายของดิน								**-**	**-**	**425,000**	**-**	**-**	**425,000**	
	การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	กล้า			100,000			100,000	-	-	200,000	-	-	200,000	พด.
	การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ.ในพื้นที่เสี่ยงภัย	ไร่			50			50	-	-	225,000	-	-	225,000	พด.
	3.รักษาสิ่งแวดล้อม								**-**	**10,800**	**10,800**	**10,800**	**10,800**	**43,200**	
	ผลิตน้ำหมักสมุนไพรไล่แมลงจากสารเร่งซุปเปอร์ พด.7	ลิตร		1,000	1,000	1,000	1,000	4,000	-	10,800	10,800	10,800	10,800	43,200	พด.

ตาราง 7-3 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วยงาน	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ					รวม	หน่วยงานรับผิดชอบ
			2567	2568	2569	2570	2571		2567	2568	2569	2570	2571		
3. เขตเกตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง(ประเภท2)	**1. การปรับปรุงบำรุงดิน**								**32,425**	**39,225**	**32,425**	**223,225**	**32,425**	**359,725**	
ไม่มีชลประทานแต่ดินดี	การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	ราย	25	25	25	25	25	125	12,800	12,800	12,800	12,800	12,800	64,000	พด.
3.1 เขตทำนา เนื้อที่ 175 ไร่	การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด (ปอเทือง)	ตัน	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	2.5	14,875	14,875	14,875	14,875	14,875	74,375	พด.
3.2 เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 201 ไร่	การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	ไร่	100	100	100	100	100	500	1,500	1,500	1,500	1,500	1,500	7,500	พด.
3.3 เขตปลูกไม้ยืนต้น เนื้อที่ 2 ไร่	การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	กลุ่ม	1	1	1	1	1	5	3,250	3,250	3,250	3,250	3,250	16,250	พด.
3.4 เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 1,967 ไร่	การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์	แห่ง				1		1	-	-	-	184,000	-	184,000	พด.
3.5 เขตปลูกพืชทางเลือก เนื้อที่ 40 ไร่	การรณรงค์ไถกลบตอซัง	ไร่		20		20		40	-	6,800	-	6,800	-	13,600	พด.
	2. การชะล้างพังทลายของดิน								**-**	**-**	**-**	**425,000**	**-**	**425,000**	
	การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	กล้า				100,000		100,000	-	-	-	200,000	-	200,000	พด.
	การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ.ในพื้นที่เสี่ยงภัย	ไร่				50		50	-	-	-	225,000	-	225,000	พด.
	3.รักษาสิ่งแวดล้อม								**-**	**10,800**	**10,800**	**10,800**	**10,800**	**43,200**	
	ผลิตน้ำหมักสมุนไพรไล่แมลงจากสารเร่งซุปเปอร์ พด.7	ลิตร		1,000	1,000	1,000	1,000	4,000	-	10,800	10,800	10,800	10,800	43,200	พด.
	4. บริหารจัดการน้ำ								**-**	**40,600**	**40,600**	**40,600**	**40,600**	**162,400**	

	การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ขนาด 1,260 ลบ.ม.	บ่อ		2	2	2	2	8	-	40,600	40,600	40,600	40,600	162,400	พด.

ตาราง 7-3 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วยงาน	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ					รวม	หน่วยงานรับผิดชอบ
			2567	2568	2569	2570	2571		2567	2568	2569	2570	2571		
4. เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ 4.1 เขตทำนา เนื้อที่ 6 ไร่ 4.2 เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 141 ไร่ 4.3 เขตปลูกไม้ยืนต้น เนื้อที่ 116 ไร่ 4.4 เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 3,669 ไร่ 4.5 เขตปลูกพืชทางเลือก เนื้อที่ 8 ไร่ 4.6 เขตเขตทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ เนื้อที่ 54 ไร่	**1. การปรับปรุงบำรุงดิน**								**55,600**	**232,800**	**48,800**	**48,800**	**55,600**	**441,600**	
	การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	ราย	25	25	25	25	25	125	12,800	12,800	12,800	12,800	12,800	64,000	พด.
	การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด (ปอเทือง)	ตัน	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	5.0	29,750	29,750	29,750	29,750	29,750	148,750	พด.
	การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	ไร่	200	200	200	200	200	1,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	15,000	พด.
	การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	กลุ่ม	1	1	1	1	1	5	3,250	3,250	3,250	3,250	3,250	16,250	พด.
	การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์	แห่ง		1				1	-	184,000	-	-	-	184,000	พด.
	การรณรงค์ไถกลบตอซัง	ไร่	20				20	40	6,800	-	-	-	6,800	13,600	พด.
	2. การชะล้างพังทลายของดิน								**-**	**-**	**-**	**-**	**425,000**	**425,000**	
	การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	กล้า					100,000	100,000	-	-	-	-	200,000	200,000	พด.
	การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ.ในพื้นที่เสี่ยงภัย	ไร่					50	50	-	-	-	-	225,000	225,000	พด.
	3.รักษาสิ่งแวดล้อม								**-**	**23,800**	**23,800**	**23,800**	**23,800**	**95,200**	
	ผลิตน้ำหมักสมุนไพรไล่แมลงจากสารเร่ง ซุปเปอร์ พด.7	ลิตร		1,000	1,000	1,000	1,000	4,000	-	10,800	10,800	10,800	10,800	43,200	พด.

	3.1 ผลิตสารบำบัดน้ำเสียจากสารเร่ง ซุปเปอร์ พด.6	ลิตร		1,000	1,000	1,000	1,000	4,000	-	13,000	13,000	13,000	13,000	52,000	พด.
	4. บริหารจัดการน้ำ								**-**	**40,600**	**40,600**	**40,600**	**40,600**	**162,400**	
	การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ขนาด 1,260 ลบ.ม.	บ่อ		2	2	2	2	8	-	40,600	40,600	40,600	40,600	162,400	พด.
รวมเป็นงบประมาณ									**239,375**	**992,575**	**985,775**	**992,575**	**808,575**	**4,018,875**	

หมายเหตุ: งบประมาณที่กำหนดไว้นี้เป็นการประมาณเบื้องต้นอาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง. 2556. **แผนที่ขอบเขตตำบล ปี 2564 (ไฟล์ข้อมูล).** กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

_____. 2566. **รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล (ณ เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2565).** แหล่งที่มา: https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statyear/#/TableTemplate/Aera/ststpop, 1 พฤษภาคม 2566.

กรมการพัฒนาชุมชน. 2566. **ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล ปี 2565**. แหล่งที่มา :https://ebmn.cdd.go.th/. 1 มิถุนายน 2566.

กรมทรัพยากรน้ำบาดาล. 2566. **ปริมาณน้ำและจำนวนบ่อบาดาล.** แหล่งที่มา: http://app.dgr.go.th/newpasutara/xml/search.php, 26 พฤษภาคม 2566.

กรมส่งเสริมการเกษตร. 2566. **จำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จำแนกรายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล (ณ เดือนมกราคม พ.ศ. 2566).** แหล่งที่มา : http://mvos2.gistda.or.th/. 15 พฤษภาคม 2566

กรมอุตุนิยมวิทยา. 2566. **ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยคาบ 30 ปี พ.ศ. 2536-2565 (ไฟล์ข้อมูล)**. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, กรุงเทพฯ.

กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน. 2566. **แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน ปี 2566 (ไฟล์ข้อมูล).** กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน. 2566. **แผนที่ทรัพยากรดิน (ไฟล์ข้อมูล).** กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

บัณฑิต ตันศิริ และ คำรณ ไทรฟัก. 2542. **คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดิน**. กองวางแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

องค์การบริหารส่วนตำบลไก่เส่า. 2566. **วิสัยทัศน์ พันธกิจ.** แหล่งที่มา: http:// www.huapluak.go.th/index.php, 1 พฤษภาคม 2566.

ที่ปรึกษา

นางนงนุช ศรีพุ่ม	ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 1
นางมัทธนา ชัยมหาวัน	ผู้เชี่ยวชาญด้านวางระบบการพัฒนาที่ดิน
นายวิญญู เสมียนรัมย์	ผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดินสระบุรี
กลุ่มวางแผนการใช้ที่ดิน	สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 1
กลุ่มวิชาการเพื่อการพัฒนาที่ดิน	สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 1
กลุ่มวิเคราะห์ดิน	สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 1
กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน	กรมพัฒนาที่ดิน

คณะผู้จัดทำ

นางสาวรวมพร มูลจันทร์	นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ
นายสมเกียรติ เหลืองเจริญทิพย์	เจ้าพนักงานการเกษตรชำนาญงาน
นางสาวสายวรุณ แสนเมืองมูล	นักวิชาการเกษตรชำนาญการ
นางวรรฒณา กรองทอง	นักวิชาการเกษตรชำนาญการ
นายจิตรภานุ ศรีวิชัย	นักวิชาการเกษตรปฏิบัติการ
ว่าที่ร้อยตรีหญิงทิพวรรณ หุ่นพงษ์	นักวิชาการเกษตรปฏิบัติการ
นายประวัติ ศรีวิเชียร	นักวิชาการเกษตร
นางสาวมณีรัตน์ หอมหวน	นักวิชาการเกษตร
นายธเนศ คล้ายเมือง	นักวิชาการเกษตร
นางสาวปิยวรรณ กันต์นิกูล	นักวิชาการเกษตร
นายวีระยุทธ คชวรรณ	เจ้าหน้าที่แผนที่ภาพถ่าย
สิบโทสิรวิชญ์ ปันปวง	เจ้าพนักงานธุรการปฏิบัติงาน
นางสาวกัณฐิกา อยู่ประเสริฐ	เจ้าหน้าที่ระบบงานคอมพิวเตอร์
นางสาวสุวรรณา สมนึก	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน

นางสาวณัฏฐ์ภัฏ ศาลาจันทร์	เจ้าหน้าที่ระบบงานคอมพิวเตอร์
นางสายวรุณ นามวงษา	นักวิชาการเงินและบัญชี
นางสาวพราวพรรณ อยู่ประเสริฐ	เจ้าหน้าที่ธุรการ

กรมพัฒนาที่ดิน
ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาวเขตจตุจักร กรุงเทพฯ
www.ldd.go.th

สถานีพัฒนาที่ดินสระบุรี
Land Development Station, Saraburi Province
เลขที่ 36 หมู่ที่ 8 ตำบลพุกร่าง
อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี 18120
หมายเลขโทรศัพท์ 036-733126
E-mail : sri01@ldd.go.th

คำนำ

การจัดทำแผนการใช้ที่ดินดำเนินการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 72 (1) ที่ได้บัญญัติให้มีการวางแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยแผนการใช้ที่ดินตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ได้นำแนวคิดขององค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations: FAO) และ โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme: UNEP) มาปรับใช้ คือ ความเหมาะสมทางกายภาพ ความเหมาะสมทางเศรษฐกิจ การยอมรับจากสังคม การสร้างความยั่งยืนให้สิ่งแวดล้อม และเสนอทางเลือกการใช้ที่ดิน ร่วมกับวิธีการที่จำเป็นอื่น ๆ เช่น กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA) การประเมินคุณภาพที่ดิน เป็นต้น

กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดินร่วมกับสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต (สพข.) และสถานีพัฒนาที่ดินสระบุรี ในการดำเนินงานวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล โดยพิจารณาภาพรวมของสภาพปัญหาในด้านต่างๆ ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลนำไปสู่การวางแผนการใช้ที่ดินที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ในการระบุปัญหา ความต้องการของเกษตรกรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนี้ สพด. ได้จัดทำแผนกิจกรรม/โครงการ เพื่อขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินให้เป็นรูปธรรมเพื่อให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการใช้ที่ดินอย่างถูกต้องเหมาะสม รักษาสภาพแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

สถานีพัฒนาที่ดินสระบุรี

กันยายน 2566

สารบัญ

		หน้า
คำนำ		ก
สารบัญ		ข
สารบัญตาราง		ค
สารบัญรูป		ง
บทที่ 1	**บทนำ**	
	1.1 ความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดิน	1-1
	1.2 หลักการและเหตุผล	1-1
	1.3 วัตถุประสงค์	1-1
	1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน	1-1
	1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน	1-2
	1.6 วิสัยทัศน์ของตำบล	1-2
บทที่ 2	**ข้อมูลทั่วไป**	
	2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต	2-1
	2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง	2-2
	2.3 สภาพภูมิประเทศ	2-2
	2.4 สภาพภูมิอากาศ	2-2
	2.5 สภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบัน	2-4
	2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม	2-7
บทที่ 3	**สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ**	
	3.1 ทรัพยากรป่าไม้	3-1
	3.2 ทรัพยากรน้ำ	3-1
	3.3 ทรัพยากรดิน	3-2
บทที่ 4	**กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA)**	
	4.1 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)	4-1
	4.2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน	4-5
บทที่ 5	**การประเมินคุณภาพที่ดิน**	
	5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ	5-1
	5.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบล	5-2
	5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน	5-2

สารบัญ (ต่อ)

		หน้า
บทที่ 6	**แผนการใช้ที่ดิน**	
	6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล	6-1
	6.2 เขตการใช้ที่ดิน	6-2
บทที่ 7	**การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน**	
	7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน	7-1
	7.2 กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน	7-1
	7.3 กิจกรรมที่จะดำเนินงานของหน่วยงานอื่น	7-2
	7.4 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	7-4
เอกสารอ้างอิง		8-1

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2-1	สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ปี พ.ศ.2536-2565)	2-3
2-2	สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี	2-5
2-3	จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ปี 2565	2-7
2-4	จำนวนและสัดส่วนครัวเรือน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ปี 2565	2-8
2-5	รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ปี 2565	2-9
3-1	สมบัติดิน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี	3-3
5-1	ตัวอย่างการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน	5-2
5-2	ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของดิน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี	5-3
6-1	เขตการใช้ที่ดิน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี	6-5
7-1	กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2567-2571	7-8
7-2	สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน	7-13
7-3	เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณโครงการนำร่อง ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี แผน 5 ปี (พ.ศ. 2567-2571)	7-15

สารบัญรูป

รูปที่		หน้า
1-1	ขั้นตอนการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล	1-4
2-1	ขอบเขตการปกครอง ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี	2-1
2-2	กราฟสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร ปี พ.ศ. 2536-2565	2-4
2-3	สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี	2-6
3-1	ทรัพยากรดิน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี	3-4
4-1	การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี	4-4
4-2	ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี	4-6
6-1	เขตการใช้ที่ดิน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี	6-7
7-1	การชะล้างพังทลายของดินในเขตการใช้ ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี	7-7

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดิน

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 72 รัฐพึงดำเนินการเกี่ยวกับที่ดิน ทรัพยากรน้ำ และพลังงาน ดังต่อไปนี้

(1) วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศ ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาที่อย่างยั่งยืน

1.2 หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันกรมพัฒนาที่ดินได้ดำเนินการวางแผนการใช้ที่ดินระดับประเทศเรียบร้อยแล้ว ซึ่งเป็นการวางกรอบเชิงนโยบายมุ่งเน้นการพัฒนาด้านการเกษตรให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนและในขณะเดียวกันต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการรักษาคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม แต่ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินในระดับพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและรักษาฐานการผลิตด้านทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนตลอดห่วงโซ่อุปาทาน แผนการใช้ที่ดินระดับตำบลจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานดังกล่าว ซึ่งมีความสอดคล้องกับแผนการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งกำหนดให้มีการจัดทำแผนการใช้ที่ดินของชาติทั้งระบบให้สอดคล้องและเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

1.3 วัตถุประสงค์

1.3.1 เพื่อรักษาเสถียรภาพของทรัพยากรให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนภายใต้การพัฒนาด้านต่างๆ ของตำบล

1.3.2 เพื่อให้การใช้ที่ดินมีผลตอบแทนสูงสุดต่อหน่วยเนื้อที่อย่างยั่งยืน

1.3.3 เพื่อให้เกิดการกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นและอยู่บนหลักการของโมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio – Circular – Green Economy: BCG Model)

1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน

1.4.1 ระยะเวลา 1 มิถุนายน 2565 – 30 มิถุนายน 2565

1.4.2 สถานที่ ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี

1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน

1.5.1 รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ ประกอบด้วย

1) ด้านกายภาพ ได้แก่ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ ภูมิอากาศ สภาพการใช้ที่ดินเขตป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี ฯ

2) ด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น การถือครองที่ดิน ลักษณะทางเศรษฐกิจของตำบล จำนวนประชากร เป็นต้น

3) ด้านนโยบายและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ยุทธศาสตร์ภาค แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล ฯ

1.5.2 จัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA) เพื่อรับฟังความคิดเห็น ประเด็นปัญหา ความต้องการด้านต่าง ๆ ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและเกษตรกรในตำบล

1.5.3 ประเมินคุณภาพของที่ดินของพืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือกที่มีมูลค่าของตำบล

1.5.4 สังเคราะห์ข้อมูลจากข้อ 1.5.1 ถึง 1.5.3 เพื่อใช้ประกอบการวางแผนการใช้ที่ดิน

1.5.5 กำหนด (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

1.5.6 รับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อ (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้น

1.5.7 ปรับปรุง (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินฉบับสมบูรณ์

1.5.8 นำแผนการใช้ที่ดินเข้าสู่คณะทำงานวิชาการของเขตฯ เพื่อตรวจสอบความสมบูรณ์ /ครบถ้วนของเนื้อหาและองค์ประกอบ

1.5.9 เผยแพร่แผนการใช้ที่ดินเพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนการดำเนินงาน ประกอบด้วย

1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นำแผนการใช้ที่ดินที่จัดทำขึ้นไปประกอบการจัดทำแผนการพัฒนาของตำบล เพื่อนำไปสู่การของบประมาณที่มีความสอดคล้องกับศักยภาพด้านการผลิตและสถานภาพของทรัพยากรของตำบล

2) กรมพัฒนาที่ดิน สถานีพัฒนาที่ดิน กำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นในแต่ละเขตและสามารถใช้ประกอบการของบประมาณในพื้นที่อย่างมีหลักการและเป็นที่ยอมรับ

3) หน่วยงานราชการอื่น ๆสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นในแต่ละเขต

จากขั้นตอนที่กล่าวข้างต้น สามารถจัดทำกรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับแสดงดังรูปที่ 1-1

1.6 วิสัยทัศน์ของตำบล

ตำบลน่าอยู่ ชุมชนเข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี เกษตรอินทรีย์ก้าวหน้าบริหารงานภายใต้หลักธรรมธิบาล (องค์การบริหารส่วนตำบลหัวปลวก, 2566)

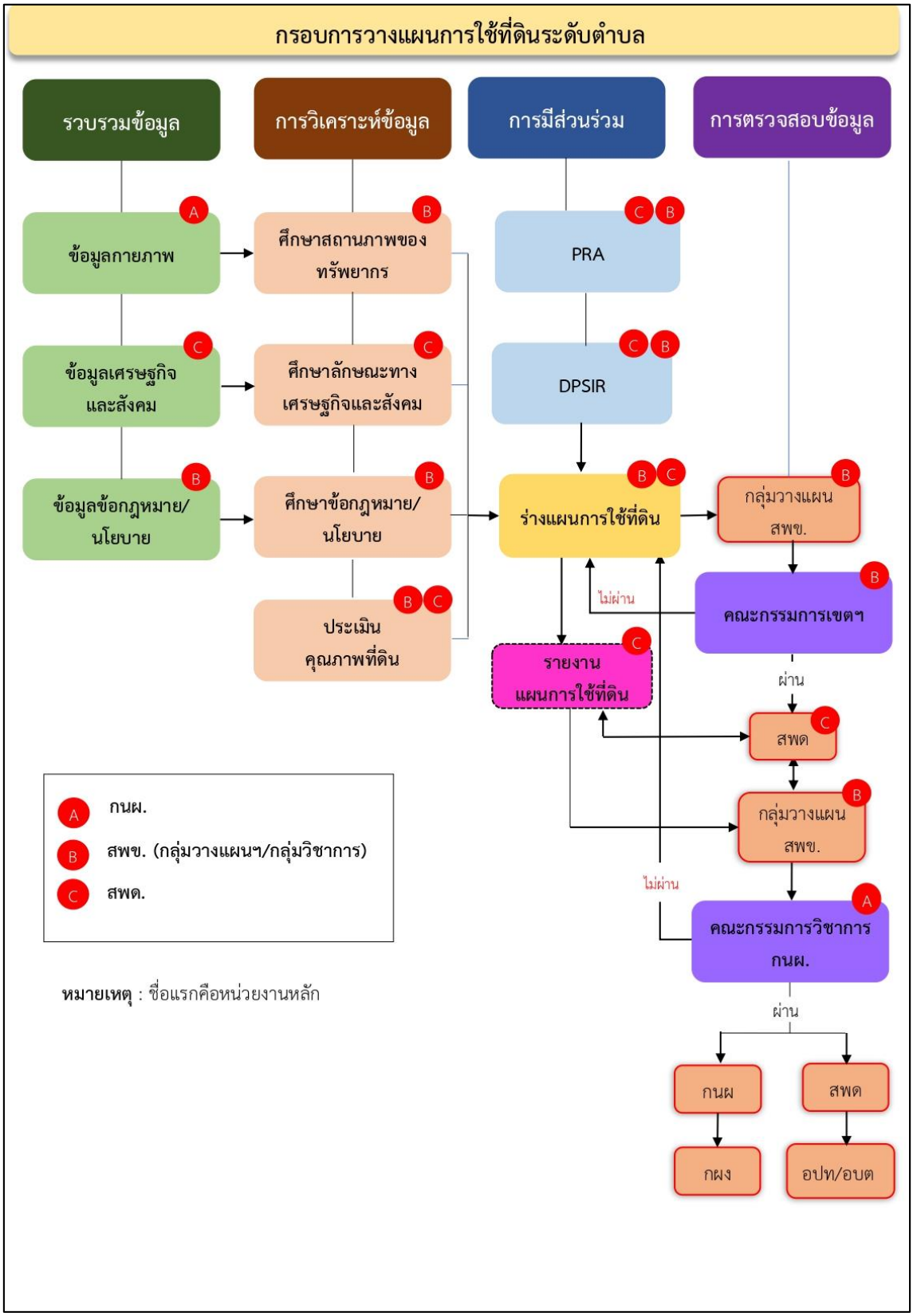

รูปที่ 1-1 กรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

บทที่ 2
ข้อมูลทั่วไป

.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอเสาไห้ มีพื้นที่ประมาณ 22 ตารางกิโลเมตร หรือ 13,536 ไร่ โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้ (รูปที่ 2-1)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลเขาวง อำเภอพระพุทธบาท ตำบลพุแค อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลบ้านยาง ตำบลงิ้วงาม อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลห้วยบง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ ตำบลท่าช้าง อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลห้วยป่าหวาย อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี

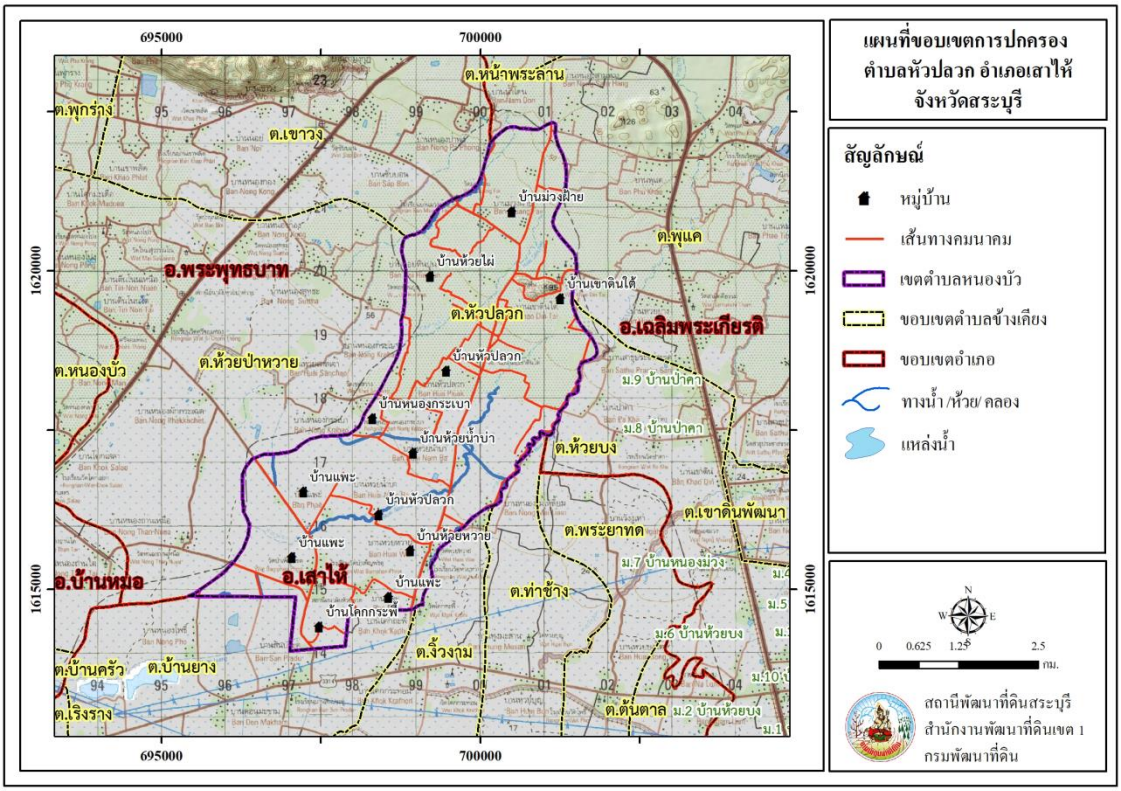

รูปที่ 2-1 แผนที่ขอบเขตการปกครอง ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี

2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง

ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี แบ่งส่วนการปกครองออกเป็น 12 หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านโคกกระพี้ หมู่ที่ 7 บ้านแพะ

หมู่ที่ 2 บ้านห้วยน้ำบ่า	หมู่ที่ 8 บ้านหัวปลวก
หมู่ที่ 3 บ้านหัวปลวก	หมู่ที่ 9 บ้านห้วยใหญ่
หมู่ที่ 4 บ้านแพะ	หมู่ที่ 10 บ้านม่วงฝ้าย
หมู่ที่ 5 บ้านแพะ	หมู่ที่ 11 บ้านห้วยหวาย
หมู่ที่ 6 บ้านหนองกระเบา	หมู่ที่ 12 บ้านเขาดินใต้

2.3 สภาพภูมิประเทศ

ลักษณะพื้นที่ทั่วไป มีสภาพเป็นพื้นที่ราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาดและพื้นที่สูงชัน โดยที่ราบลุ่มเป็นส่วนหนึ่งของลุ่มแม่น้ำป่าสักตอนล่าง เกิดจากการทับถมของตะกอนลำน้ำ มีความลาดเทจากทิศเหนือไปยังทิศใต้ ตอนเหนือของตำบลมีภูเขาสูง (เขาดินสูง 91 เมตร) มีห้วยศาลเจ้าไหลผ่านตอนบนของตำบลและห้วยน้ำบาไหลผ่านทางตอนใต้ ของตำบล พื้นที่ลุ่มส่วนใหญ่มีความสูงจากระดับน้ำทะเล 12 – 48 เมตร เหนือระดับน้ำทะเลปาน กลาง

2.4 สภาพภูมิอากาศ

จากการศึกษาสถิติภูมิอากาศ (พ.ศ. 2536-2565) พบว่า ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี มีรายละเอียดดังนี้

2.4.1 อุณหภูมิ

มีอุณหภูมิโดยเฉลี่ยทั้งปี 28.4 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 34.2 องศาเซลเซียส ในเดือนเมษายน และอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 23.4 องศาเซลเซียส ในเดือนมกราคม

2.4.2 ปริมาณน้ำฝน

มีปริมาณน้ำฝนรวมทั้งปี 1,083.1 มิลลิเมตร มีฝนตกประมาณ 106 วัน เดือนที่มีฝนตกมากที่สุด ในเดือนกันยายน มีปริมาณฝน 231.9 มิลลิเมตร และมีฝนตกประมาณ 18 วัน

2.4.3 สมดุลน้ำเพื่อการเกษตร

จากข้อมูลสถิติภูมิอากาศในคาบ 30 ปี (พ.ศ. 2536-2565) ณ สถานีตรวจอากาศจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้นำมาวิเคราะห์สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งเป็นการวิเคราะห์หาช่วงฤดูกาลเพาะปลูกพืช ตลอดจนช่วงระยะเวลาที่พืชเสี่ยงต่อการขาดน้ำ ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ คือ ปริมาณน้ำฝนและศักยภาพการคายระเหยน้ำอ้างอิง (ETo) ซึ่งคำนวณด้วยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0 โดยใช้สมการ Penman-Monteith สามารถสรุปสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตรในเขตอาศัยน้ำฝนได้ดังนี้

ช่วงที่เหมาะสมต่อการปลูกพืช เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช เป็นช่วงที่ดินมีความชุ่มชื้นพอเหมาะต่อการเพาะปลูกพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ปลายเดือนเมษายนถึงต้นเดือนพฤศจิกายน

ช่วงที่มีน้ำมากเกินพอ เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่าการระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่กลางเดือนมิถุนายนถึงกลางเดือนตุลาคม

ช่วงขาดน้ำ เป็นช่วงฤดูแล้งที่ค่าปริมาณน้ำฝนน้อยกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งพืชอาจเสียหายจากการขาดแคลนน้ำได้ ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งต้นเดือนพฤศจิกายนถึงปลายเดือนเมษายน (ตารางที่ 2-1 และรูปที่ 2-2)

ตารางที่ 2-1 สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศจังหวัดพระนครศรีอยุธยา/1 (พ.ศ. 2536-2565)

เดือน	อุณหภูมิ (ซ.)			ความชื้นสัมพัทธ์	ปริมาณน้ำฝน	จำนวนวันที่ฝนตก	ศักยภาพการคายระเหยน้ำ	ปริมาณฝนใช้การ/2
	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย	(%)	(มม.)	(วัน)	(มม.)	(มม.)
ม.ค.	20.2	32.9	26.2	68.0	6.4	1.0	120.9	6.3
ก.พ.	22.3	34.6	27.9	70.0	10.8	1.4	118.7	10.6
มี.ค.	24.3	35.9	29.5	72.0	45.6	4.3	146.3	42.3
เม.ย.	25.0	36.7	30.1	73.0	62.0	6.3	150.6	55.8
พ.ค.	25.2	35.9	30.0	76.0	126.6	12.8	146.0	101.0
มิ.ย.	24.8	35.0	29.4	77.0	125.6	13.4	126.9	100.4
ก.ค.	24.4	34.1	28.9	79.0	132.7	14.8	116.3	104.5
ส.ค.	24.2	33.7	28.6	80.0	171.6	16.4	111.3	124.5
ก.ย.	24.1	33.2	28.3	83.0	231.9	17.8	108.9	145.9
ต.ค.	23.6	33.1	28.1	81.0	118.0	12.2	113.5	95.7
พ.ย.	22.3	33.1	27.4	75.0	39.9	4.1	116.7	37.4
ธ.ค.	20.4	32.3	26.1	68.0	12.0	1.3	125.2	11.8
เฉลี่ย	**23.4**	**34.2**	**28.4**	**75.2**	**-**	**-**	**-**	**-**
รวม	**-**	**-**	**-**	**-**	**1,083.1**	**105.8**	**1,501.3**	**836.2**

หมายเหตุ: /1 เป็นสถานีตรวจอากาศที่ใกล้พื้นที่ตำบลมากที่สุด

/2 จากการคำนวณโดยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0

ที่มา: กรมอุตุนิยมวิทยา (2566)

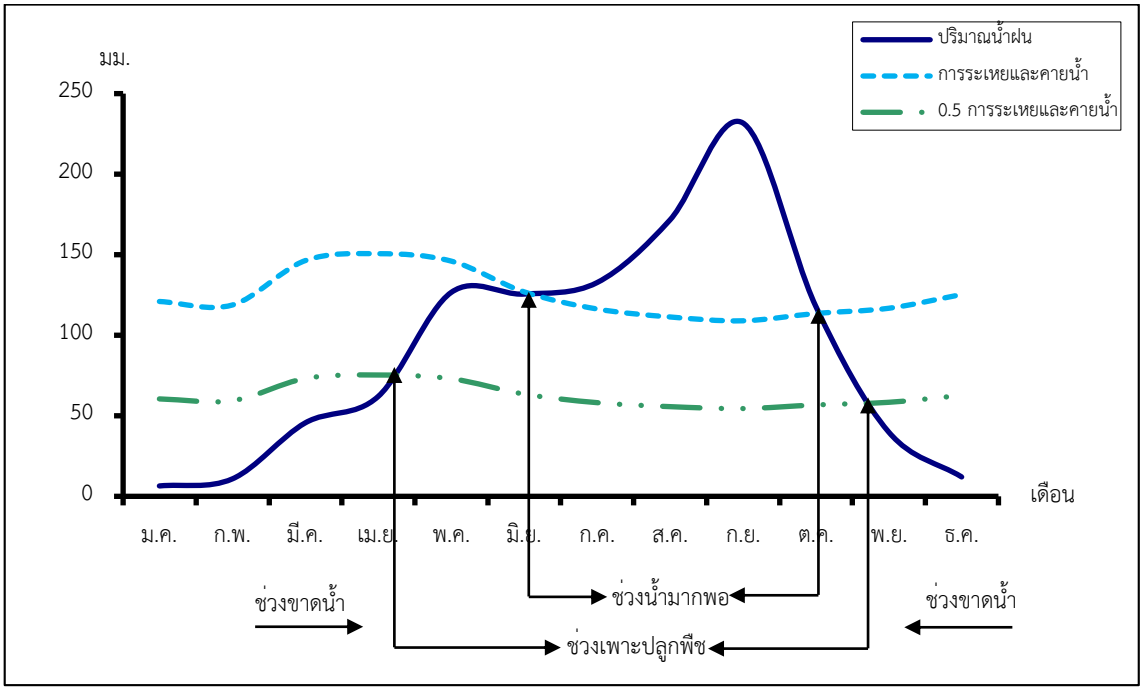

รูปที่ 2-2 กราฟสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดสระบุรี

2.5 สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบัน

สภาพการใช้ที่ดินตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ซึ่งสำรวจโดยกลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน (2566)ประกอบด้วยประเภทการใช้ที่ดินต่างๆ ดังนี้

2.5.1 พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 1,362 ไร่ หรือร้อยละ 10.06 ของเนื้อที่ตำบล

2.5.2 พื้นที่เกษตรกรรมมีเนื้อที่ 11,371 ไร่ หรือร้อยละ 84.01 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วยการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านเกษตรกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) พื้นที่นา มีเนื้อที่ 4,714 ไร่ หรือร้อยละ 34.83 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ นาข้าว นาร้าง นาข้าว+พืชไร่

2) พืชไร่ มีเนื้อที่ 6,023 ไร่ หรือร้อยละ 44.5 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ไร่ร้าง ข้าวโพดอ้อย มันสำปะหลัง ถั่วเขียว เผือก

3) ไม้ยืนต้น มีเนื้อที่ 119 ไร่ หรือร้อยละ 0.88 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ไม้ยืนต้นผสม สัก

4) ไม้ผล มีเนื้อที่ 416 ไร่ หรือร้อยละ 3.07 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ไม้ผลผสม มะพร้าว มะม่วง กล้วย มะขาม

5) พืชสวน มีเนื้อที่ 45 ไร่ หรือร้อยละ 0.33 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ พืชผัก

2.5.3 พื้นที่ป่าไม้ มีเนื้อที่ 132 ไร่ หรือร้อยละ 098 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ป่าผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู

2.5.4 พื้นที่แหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 436 ไร่ หรือร้อยละ 3.22 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง หนอง บึง ทะเลสาบ บ่อน้ำในไร่นา คลองชลประทาน

2.5.3 พื้นที่แหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 910 ไร่ หรือร้อยละ 4.56 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ บ่อน้ำในไร่นา คลองชลประทาน

2.5.5 พื้นที่เบ็ดเตล็ด มีเนื้อที่ 235 ไร่ หรือร้อยละ 1.73 ของเนื้อที่ตำบล ได้แก่ ทุ่งหญ้าธรรมชาติ ทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ บ่อลูกรัง

ตารางที่ 2-2 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี

หน่วยแผนที่	สภาพการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
U	**พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง**	**1,362**	**10.06**
U201	หมู่บ้านบนพื้นราบ	1,165	8.61
U301	สถานที่ราชการและสถาบันต่าง ๆ	26	0.19
U405	ถนน	26	0.19
U502	โรงงานอุตสาหกรรม	145	1.07
A	**พื้นที่เกษตรกรรม**	**11,371**	**84.01**
A100	นาร้าง	35	0.26
A101	นาข้าว	4,649	34.35
A101+A502	นาข้าว+พืชผัก	30	0.22
A200	ไร่ร้าง	32	0.24
A202	ข้าวโพด	4,786	35.36
A203	อ้อย	554	4.09
A204	มันสำปะหลัง	603	4.45
A208	ถั่วเขียว	39	0.29
A236	เผือก	9	0.07
A301	ไม้ยืนต้นผสม	14	0.10
A305	สัก	105	0.78
A401	ไม้ผลผสม	183	1.35
A405	มะพร้าว	118	0.87
A407	มะม่วง	45	0.33
A411	กล้วย	32	0.24
A412	มะขาม	38	0.28
A502	พืชผัก	45	0.33
A701	ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	54	0.40

F	**พื้นที่ป่าไม้**	**132**	**0.98**
F200	ป่าผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู	132	0.98
M	**พื้นที่เบ็ดเตล็ด**	**235**	**1.73**
M101	ทุ่งหญ้าธรรมชาติ	6	0.04
M102	ทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ	223	1.65
M302	บ่อลูกรัง	6	0.04

ตารางที่ 2-2 (ต่อ)

หน่วยแผนที่	**สภาพการใช้ที่ดิน**	**เนื้อที่**	
		ไร่	**ร้อยละ**
W	**พื้นที่แหล่งน้ำ**	**436**	**3.22**
W101	แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง	7	0.05
W102	หนอง บึง ทะเลสาบ	8	0.06
W202	บ่อน้ำในไร่นา	95	0.70
W203	คลองชลประทาน	326	2.41
	รวมเนื้อที่ทั้งหมด	**13,536**	**100.00**

ที่มา : กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน (2566)

หมายเหตุ : เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

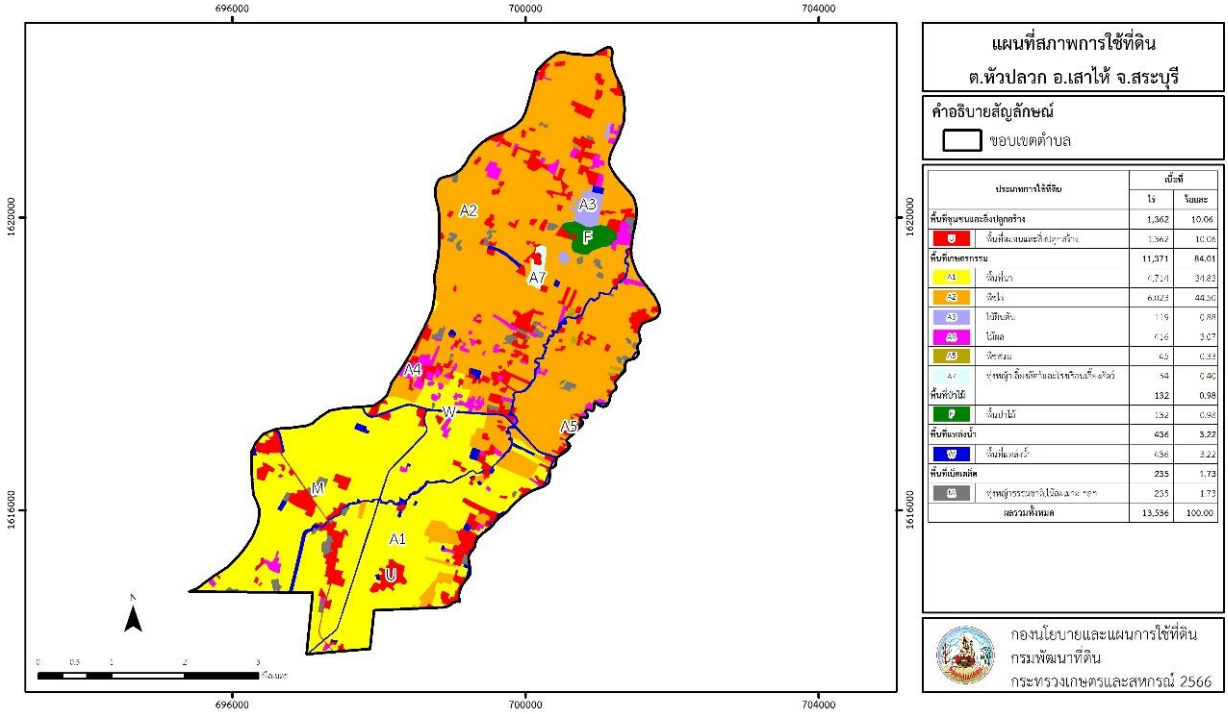

รูปที่ 2-3 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไส้ จังหวัดสระบุรี

2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

2.6.1 ประชากร

จากหลักฐานทะเบียนราษฎร์ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ณ เดือนธันวาคม 2565 พบว่า ประชากรที่อาศัยในพื้นที่ตำบลหัวปลวก มีประชากรรวม 2,889 คน แยกเป็นชาย 1,354 คน เป็นหญิง 1,535 คน ความหนาแน่นโดยเฉลี่ย 133.39 คนต่อตารางกิโลเมตร มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 1,132 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนเกษตรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 556 ครัวเรือน หรือร้อยละ 49.12 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด และเป็นครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ ครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 576 ครัวเรือน หรือร้อยละ 50.88 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-3 และ 2-4

ตารางที่ 2-3 จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ปี 2565

พื้นที่	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร (คน)		
		ชาย	หญิง	รวม
ตำบลหัวปลวก	**1,132**	**1,354**	**1,535**	**2,889**
หมู่ที่ 1 โคกกระพี้	66	91	88	179

หมู่ที่ 2 ห้วยน้ำบ่า	153	169	208	377
หมู่ที่ 3 หัวปลวก	45	53	79	132
หมู่ที่ 4 แพะ	45	78	69	147
หมู่ที่ 5 แพะ	36	40	47	87
หมู่ที่ 6 หนองกระเบา	142	189	196	385
หมู่ที่ 7 แพะ	26	30	27	57
หมู่ที่ 8 หัวปลวก	68	85	105	190
หมู่ที่ 9 ห้วยใหญ่	47	52	65	117
หมู่ที่ 10 ม่วงฝ้าย	189	250	244	494
หมู่ที่ 11 ห้วยหวาย	139	151	190	341
หมู่ที่ 12 เขาดินใต้	176	166	217	383

ที่มา: กรมการปกครอง (2566)

ตารางที่ 2-4 จำนวนและสัดส่วนครัวเรือน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ปี 2565

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด[1)]	**1,132**	**100.00**
- จำนวนครัวเรือนเกษตรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร[2)]	556	49.12
- จำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ และจำนวนครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนฯ	576	50.88

ที่มา: 1) กรมการปกครอง (2566)

2) กรมส่งเสริมการเกษตร (2566)

2.6.2 การถือครองที่ดิน

จากข้อมูลกรมการปกครอง ณ เดือนธันวาคม 2565 ตำบลหัวปลวก มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 1,132 ครัวเรือน โดยถือครองที่ดินเฉลี่ยครัวเรือนละ 11.96 ไร่

2.6.3 ลักษณะทางเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ

สภาพเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลหัวปลวกส่วนใหญ่ประชากรมีอาชีพด้านการเกษตรกรรม ได้แก่ ปลูกข้าวมากเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และอ้อยโรงงาน นอกจากนี้เกษตรกรยังมีการเลี้ยงสัตว์

การประกอบอาชีพ ในตำบลหัวปลวกประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทั้งการทำนา และปลูกพืชไร่ นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงสัตว์ไว้เพื่อบริโภคและจำหน่าย

- อาชีพทำเกษตรกรรม ตำบลหัวปลวกครัวเรือนเกษตรที่ขึ้นทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร 556 ครัวเรือน โดยเกษตรกรปลูกข้าวมากเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และอ้อยโรงงาน นอกจากนี้เกษตรกรยังมีการเลี้ยงสัตว์ สำหรับการเลี้ยงสัตว์พบว่าส่วนใหญ่เลี้ยงไว้เพื่อบริโภค และจำหน่าย ได้แก่ โค กระบือ สุกร และไก่

2.6.4 ด้านรายได้-รายจ่าย

จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของกรมพัฒนาชุมชน ปี 2566 พบว่า รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 337,192 บาท รายได้บุคคลเฉลี่ยปีละ 102,041 บาท รายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 159,659 บาท รายจ่ายบุคคลเฉลี่ยปีละ 48,316 บาท เมื่อพิจารณาจะเห็นว่ารายได้ครัวเรือนมากกว่ารายจ่ายครัวเรือนปีละ 177,532 บาท และรายได้บุคคลมากกว่ารายจ่ายบุคคลปีละ 53,725 บาท ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-5

ตารางที่ 2-5 รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ปี 2565

พื้นที่	แหล่งรายได้ของครัวเรือน (บาท/ปี)				รายได้ครัวเรือนเฉลี่ย (บาท/ปี)	รายได้บุคคลเฉลี่ย (บาท/ปี)	รายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ย (บาท/ปี)	รายจ่ายบุคคลเฉลี่ย (บาท/ปี)
	อาชีพหลัก	อาชีพรอง	รายได้อื่น	ทำ-หาเอง				
ตำบลหัวปลวก	**259,830**	**46,626**	**17,459**	**13,277**	**337,192**	**102,041**	**159,659**	**48,316**
หมู่ที่ 1 โคกกระพี้	341,976	9,390	1,727	8,085	361,178	116,601	192,171	62,039
หมู่ที่ 2 ห้วยน้ำบ่า	211,169	57,805	8,095	16,169	293,238	75,516	157,130	40,465
หมู่ที่ 3 หัวปลวก	432,227	21,818	35,143	6,646	495,834	146,767	342,114	101,266
หมู่ที่ 4 แพะ	330,819	81,194	34,692	27,853	474,558	172,567	192,819	70,116
หมู่ที่ 5 แพะ	335,769	55,654	33,173	5,846	430,442	155,438	165,077	59,611
หมู่ที่ 6 หนองกระเบา	275,664	41,018	15,327	14,009	346,018	116,024	96,894	32,490
หมู่ที่ 7 แพะ	376,571	64,105	52,238	4,824	497,738	237,557	238,167	113,670
หมู่ที่ 8 หัวปลวก	267,824	100,293	19,243	17,130	404,490	114,209	201,169	56,801
หมู่ที่ 9 ห้วยใหญ่	211,931	42,966	35,379	27,862	318,138	96,104	185,386	56,002
หมู่ที่ 10 ม่วงฝ้าย	196,493	21,442	5,578	4,091	227,604	69,370	93,867	28,609
หมู่ที่ 11 ห้วยหวาย	236,133	28,333	12,880	3,173	280,520	72,051	169,973	43,658
หมู่ที่ 12 เขาดินใต้	212,825	71,853	21,466	26,975	333,120	99,503	166,930	49,862

ที่มา: กรมการพัฒนาชุมชน (2566)

บทที่ 3
สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ

การศึกษาสถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรดิน ซึ่งเป็นทรัพยากรกายภาพที่สำคัญต่อการทำการเกษตร ดังนั้นจึงจำเป็นต้องทราบว่าทรัพยากรธรรมชาติแต่ละชนิดปัจจุบันมีสถานะอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนการใช้ที่ดินซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม รวมถึงมาตรการต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ทรัพยากรป่าไม้

3.1.1 ป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี

1) ป่าอนุรักษ์ ไม่พบพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (เขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตวนอุทยาน เขตห้ามล่าสัตว์ป่า) ในพื้นที่

2) ป่าสงวนแห่งชาติ ได้มีการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 มีนาคม 2535 และ 17 มีนาคม 2535 แบ่งออกเป็น 3 เขต ประกอบด้วย เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (Zone C) เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) และเขตพื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร (Zone A) จากการวิเคราะห์ข้อมูลไม่พบพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติในพื้นที่

3.1.2 ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ (มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 28 พฤษภาคม 2528) จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบชั้นคุณภาพลุ่มน้ำในพื้นที่ ได้แก่

(1) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 3 เนื้อที่ 84 ไร่

(2) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 5 เนื้อที่ 13,452 ไร่

ทั้งนี้ เนื้อที่ดังกล่าวข้างต้นคำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เป็นเนื้อที่เบื้องต้นเท่านั้น ไม่สามารถใช้อ้างอิงได้ทางกฎหมาย

3.2 ทรัพยากรน้ำ

3.2.1 ปริมาณน้ำฝน พบว่าในพื้นที่ตำบลหัวปลวก มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในคาบ 30 ปี (พ.ศ. 2536-2565) 1,083.1 มิลลิเมตรต่อปี

3.2.2 น้ำผิวดิน หมายถึง แม่น้ำลำคลอง หนอง บึง ทะเลสาบ อ่างเก็บ และแหล่งน้ำสาธารณะอื่นๆ ที่อยู่ภายในผืนแผ่นดิน ในพื้นที่ตำบลหัวปลวก มีรายละเอียดของแหล่งน้ำผิวดินดังนี้

แหล่งน้ำผิวดินธรรมชาติ ได้แก่ คลองหนองหลวง ห้วยน้ำป่า และห้วยยาง

3.2.3 จากฐานข้อมูลน้ำบาดาลของกรมทรัพยากรน้ำบาดาล 2566 ซึ่งพบว่า ตำบลหัวปลวก มีจำนวนบ่อบาดาลราชการจำนวน 66 บ่อ และจำนวน
บ่อบาดาลเอกชนจำนวน 1 บ่อ

3.3 ทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินในพื้นที่ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี พบหน่วยแผนที่ดินทั้งหมด 6 หน่วยแผนที่ดิน และหน่วยพื้นที่เบ็ดเตล็ด 1 หน่วยแผนที่ ดังนี้

3.3.1 ดินในพื้นที่ลุ่ม มี 3 หน่วยแผนที่ดิน ได้แก่

1) หน่วยแผนที่ดิน Bm-cA ชุดดินบ้านหมี่ มีเนื้อดินบนเป็นดินเหนียว ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 425 ไร่ หรือร้อยละ 3.14 ของเนื้อที่ตำบล

2) หน่วยแผนที่ดิน Ck-cA ชุดดินช่องแค มีเนื้อดินบนเป็นดินเหนียว ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 2,017 ไร่ หรือร้อยละ 14.90 ของเนื้อที่ตำบล

3) หน่วยแผนที่ดิน Mn-siclA ชุดดินมโนรมย์ มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 5,924 ไร่ หรือร้อยละ 43.77 ของเนื้อที่ตำบล

3.3.2 ดินในพื้นที่ดอน มี 3 หน่วยแผนที่ดิน ได้แก่

1) หน่วยแผนที่ดิน Tk-md,br-clB ดินตาคลีที่เป็นดินลึกปานกลางและเป็นดินสีน้ำตาล มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียว ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 467 ไร่ หรือร้อยละ 3.45 ของเนื้อที่ตำบล

2) หน่วยแผนที่ดิน Tw-clA ชุดดินทับกวาง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียว ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 4,007 ไร่ หรือร้อยละ 29.60 ของเนื้อที่ตำบล

3) หน่วยแผนที่ดิน Ws-br-clB ดินวังสะพุงที่เป็นดินสีน้ำตาล มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียว ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 581 ไร่ หรือร้อยละ 4.29 ของเนื้อที่ตำบล

3.3.3 พื้นที่เบ็ดเตล็ด มี 1 หน่วยแผนที่ คือ หน่วยแผนที่ SC พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน มีเนื้อที่ 115 ไร่ หรือร้อยละ 0.85 ของเนื้อที่ตำบล

ไม่พบปัญหาทรัพยากรดินทางการเกษตรตามสภาพธรรมชาติในพื้นที่ รายละเอียดของสมบัติดินตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ดังแสดงในตารางที่ 3-1 และแผนที่แสดงในลักษณะของชุดดิน (รูปที่ 3-1)

ตารางที่ 3-1 สมบัติดิน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี

หน่วยแผนที่ดิน	ความลาดชัน (%)	ความลึก (ซม.)	การระบายน้ำ	ความอุดมสมบูรณ์ของดิน	ความจุแลกเปลี่ยนแคตไอออน (cmol/kg)	ความอิ่มตัวเบส (%)	ปฏิกิริยาดิน		ค่าการนำไฟฟ้า (dS/m)	ความลึกของชั้นจาโรไซต์ (ซม.)	เนื้อที่	
							ดินบน	ดินล่าง			ไร่	ร้อยละ
Bm-cA	0-2	>150	เลว	ปานกลาง	>20	>75	5.5-6.5	6.5-8.0	<2	-	425	3.14
Ck-cA	0-2	>150	เลว	ปานกลาง	>20	>75	5.5-6.5	6.5-8.0	<2	-	2,017	14.90
Mn-siclA	0-2	>150	เลว	ปานกลาง	10-20	35-75	5.0-6.5	6.0-7.0	<2	-	5,924	43.77
Tk-md,br-clB	2-5	50-100	ดี	สูง	>20	>75	7.0-8.0	7.0-8.5	<2	-	467	3.45
Tw-clA	0-2	50-100	ดีถึงดีปานกลาง	ปานกลาง	>20	>75	6.0-7.0	6.0-8.0	<2	-	4,007	29.60
Ws-br-clB	2-5	50-100	ดี	ปานกลาง	10-20	35-75	6.0-7.0	5.5-7.0	<2	-	581	4.29
SC	>35	-	-	-	-	-	-	-	-	-	115	0.85
รวมทั้งหมด											**13,536**	**100.00**

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยโปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

ที่มา: กองสำรวจและวิจัยทรัพยากรดิน (2566)

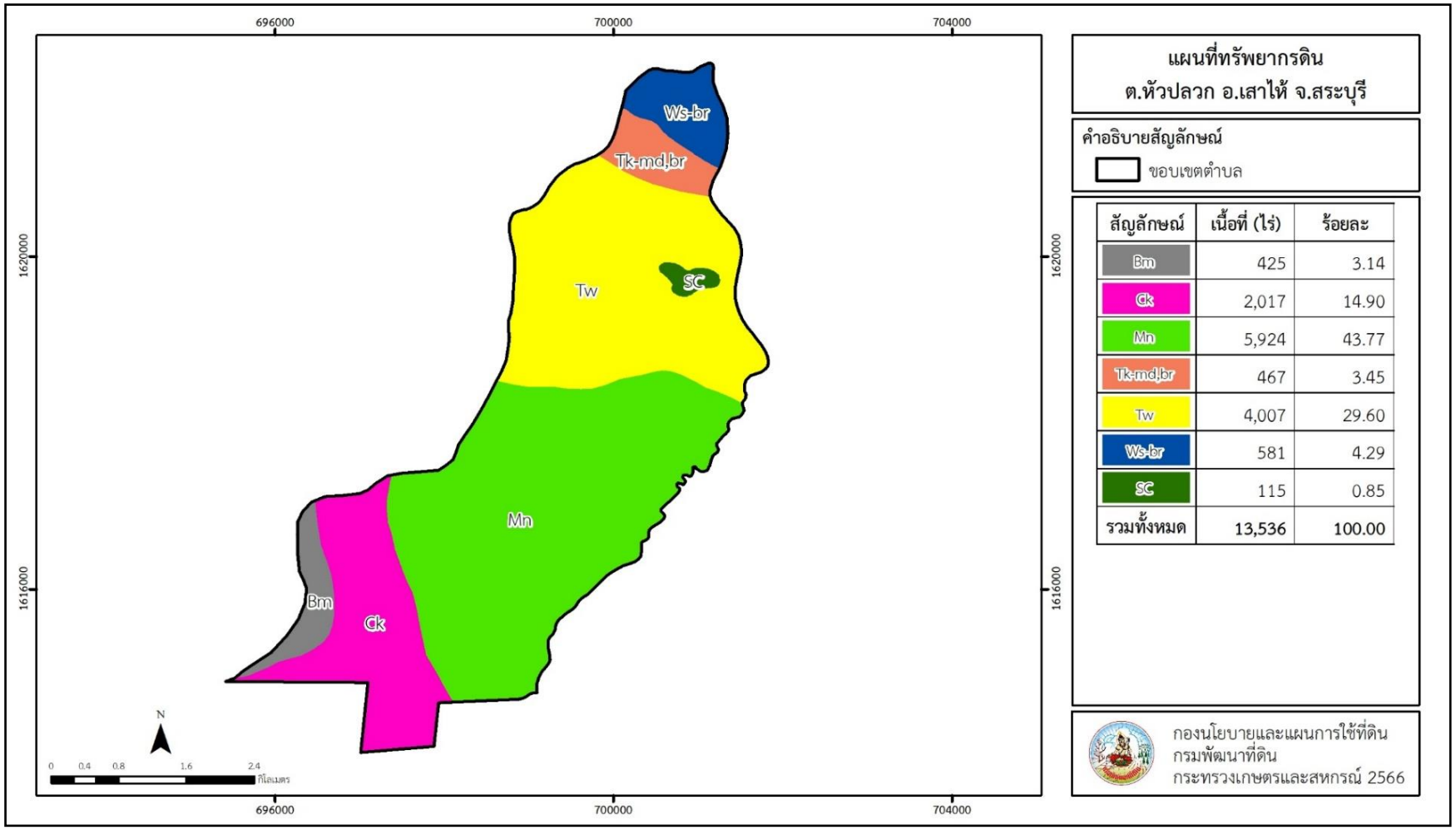

สัญลักษณ์	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ
Bm	425	3.14
Ck	2,017	14.90
Mn	5,924	43.77
Tk-md,br	467	3.45
Tw	4,007	29.60
Ws-br	581	4.29
SC	115	0.85
รวมทั้งหมด	**13,536**	**100.00**

รูปที่ 3-1 ทรัพยากรดิน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี

บทที่ 4
กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน
(Participatory Rural Appraisal : PRA)

4.1 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)

การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2566 มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

4.1.1 ปัญหาหลักของตำบลหัวปลวก คือ

1) ปัญหาภัยพิบัติ ได้แก่ ภัยแล้งฝนทิ้งช่วงเดือนกรกฎาคม ฝนตกหนักน้ำหลาก บริเวณพื้นที่ หมู่ที่6, 8, 10 และ11

2) ภาวะโลกร้อน

3) โรคพืชและแมลง

4) ต้นทุนการผลิตสูง

5) ราคาสินค้าตกต่ำ

6) นโยบายห้ามเผาตอซังพืช ส่งผลให้การจัดการเกษตรยากขึ้น

7) การกำหนดเขตการใช้ประโยชนที่ดิน

8) ขาดแหล่งเงินทุน ดอกเบี้ยเงินกู้สูง

9) ค่าครองชีพสูง

10) ขาดการเอื้ออาทรแบ่งปันน้ำให้แก่เกษตรกรที่ใช้น้ำชลประทานทางตอนปลาย

11) ขาดการรวมกลุ่ม เพื่อต่อรองขายสินค้าเกษตร

12) ขาดความรู้ในการทำการตลาดรูปแบบออนไลน์

13) เกษตรกรเข้าสู่ช่วงอายุสูงวัย

14) ขาดทายาททำการเกษตรรุ่นต่อไป

15) ไม่มีการแปรรูปสินค้าเกษตร

16) ไม่สามารถจัดการแรงงานที่เข้ามารับจ้างได้

4.1.2 ความต้องการของชุมชน เกษตรกร และตำบลหัวปลวก มีความต้องการ 5 ประการ คือ

1) แก้ปัญหาแหล่งน้ำในพื้นที่

2) แก้ปัญหาดินเสื่อมโทรมและฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน

3) ใช้เทคโนโลยี และเครื่องจักร ทดแทนแรงงานคน

4) ลดต้นทุนการผลิต

5) แก้ปัญหาภัยแล้ง และน้ำหลาก

ผลจากการจัดทำการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกับปัญหาด้านกายภาพ โดยระบบ DPSIR มีรายละเอียดดังนี้

1) แรงขับเคลื่อน (Driver) มี 5 ประการ คือ

1.1) ขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง

1.2) ดินเสื่อมโทรมและขาดความอุดมสมบูรณ์ของดิน

1.3) ขาดแคลนแรงงานภาคการเกษตร

1.4) สภาพเศรษฐกิจ ทำให้ต้นทุนการผลิตสูง

1.5) ต้องป้องกันภัยพิบัติ

2) แรงกดดัน (Pressure) ที่เกิดจากปัจจัยขับเคลื่อน มี 5 ประการ คือ

2.1) แหล่งกักเก็บน้ำ ขาดการแบ่งปัน ปรับปรุง ซ่อมแซม และขุดลอก

2.2) เกษตรกรขาดการปรับปรุงบำรุงดิน

2.3) เกษตรกรในพื้นที่เป็นผู้สูงอายุ และขาดแรงงานในการจ้างภาคการเกษตร

2.4) ราคาต้นทุนการผลิตเพิ่มมากขึ้น

2.5) การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ และเกิดภัยพิบัติ

3) สภาวะ (State) ที่เกิดแรงกดดัน มี 5 ประการ คือ

3.1) แก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำอุปโภค/บริโภค และน้ำเพื่อการเกษตร

3.2) ความเสื่อมโทรมของดินทางกายภาพ/เคมี/ชีวภาพ

3.3) การใช้เทคโนโลยีทางการเกษตร ทดแทนการใช้แรงงานคน

3.4) เกษตรกรต้องการลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มคุณภาพราคาผลผลิต

3.5) ภัยพิบัติ ทวีความรุนแรงมากขึ้นและเกิดบ่อยครั้งขึ้น

4) ผลกระทบ (Impact) ที่ปรากฏในพื้นที่ มี 5 ประการ คือ

4.1) แหล่งน้ำที่มีอยู่ไม่เพียงพอ

4.2) คุณภาพดินเสื่อมโทรม

4.3) รายได้ลดลง ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนสูงขึ้น

4.4) มีปัญหาต่อคุณภาพชีวิต

4.5) เกษตรกรได้รับความเสียหายจากภัยพิบัติ

5) การตอบสนอง (Response) ของรัฐในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต มีดังนี้

อดีต-ปัจจุบัน

<u>พื้นที่ลาดชัน</u>

5.1) ปลูกหญ้าแฝก ป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน รักษาความชื้นและกักเก็บน้ำ

5.2) การใช้สารอินทรีย์เพื่อลดการใช้สารเคมี

5.3) ปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสด

5.4) ปรับปรุงดินกรดด้วยวัสดุปรับปรุงดิน (ปูนโดโลไมท์)

5.5) การไถกลบตอซัง

5.6) การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน

<u>พื้นที่ราบ</u>

5.7) ปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสด

5.8) ขุดสระน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน

5.9) ปรับเปลี่ยนการปลูกเป็นพืชใช้น้ำน้อย

5.10) ปรับปรุงดินกรดด้วยวัสดุปรับปรุงดิน (ปูนโดโลไมท์)

5.11) การไถกลบตอซัง

5.12) การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน

5.13) ปลูกหญ้าแฝก ป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน รักษาความชื้นและกักเก็บน้ำ

อนาคต

(1) พัฒนาที่ดินและน้ำที่เป็นระบบทั้งตำบล

(2) จัดตั้งศูนย์พัฒนาเกษตรในตำบล

(3) ส่งเสริมให้ทำการเกษตรแบบผสมผสาน

(4) ส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชใช้น้ำน้อย

(5) ส่งเสริมทำการเกษตรแบบ 4.0

ดังมีรายละเอียดในรูปที่ 4-1

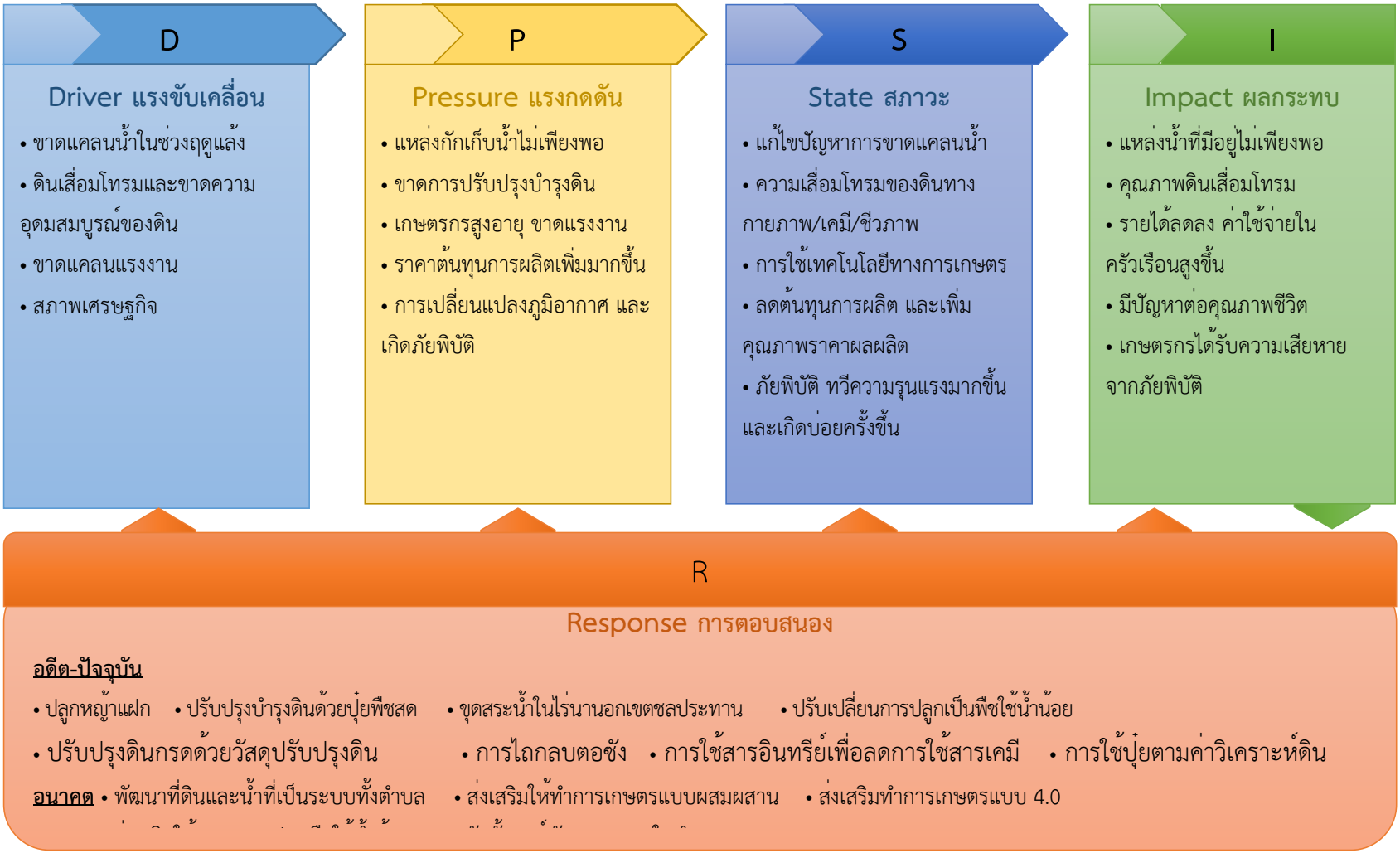

รูปที่ 4-1 การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี

4.2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน

ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี มีการเพาะปลูกพืช ดังนี้

1) ทำนาเขตชลประทาน ปีละ 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 ช่วงเดือนกรกฎาคม ถึงเดือนธันวาคม และครั้งที่ 2 ระหว่างเดือนมกราคม ถึงเดือนเมษายน

2) ข้าวนาปี-พืชตระกูลถั่ว เกษตรกรจะปลูกข้าวนาปี ช่วงเดือนกรกฎาคม ถึงเดือนธันวาคม และจะปลูกพืชตระกูลถั่ว (ปอเทือง, ถั่วเขียว) ระหว่างเดือนธันวาคม ถึงเดือนกรกฎาคม

3) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อายุปลูกถึงเก็บเกี่ยวประมาณ 120 วัน ขึ้นอยู่กับพันธุ์ข้าวโพด ครั้งที่ 1 ช่วงเดือนเมษายน เก็บเกี่ยวเดือนสิงหาคม ครั้งที่ 2 ช่วงเดือนสิงหาคม เก็บเกี่ยวเดือนพฤศจิกายน

4) อ้อย มีระยะเวลาการเก็บเกี่ยวอยู่ที่ 8 เดือน ระยะเวลาปลูกและเก็บเกี่ยวได้ตลอดปี (ขึ้นอยู่กับแหล่งน้ำทำการเกษตร)

5) มันสำปะหลัง มีระยะเวลาการเก็บเกี่ยวอยู่ที่ 5-8 เดือน ช่วงระยะเวลาปลูกระหว่างเดือนเมษายน ถึงเดือนพฤศจิกายน

6) ไม้ผล ได้แก่ มะพร้าว, มะม่วง, ขนุน และมะขาม เป็นต้น นิยมปลูกในครัวเรือนสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ตลอดทั้งปี

7) พืชผัก ได้แก่ มะเขือ, ผักชี, ผักบุ้ง, แตง, กวางตุ้ง, และคะน้า เป็นต้น ปลูกได้ตอลดทั้งปี นิยมปลูกสลับกับพืชไร่

8) เกษตรผสมผสานหรือไร่นาสวนผสม ดูแลและเก็บเกี่ยวได้ตลอดปี ขึ้นอยู่กับพืชที่ปลูกหรือประมง และปศุสัตว์

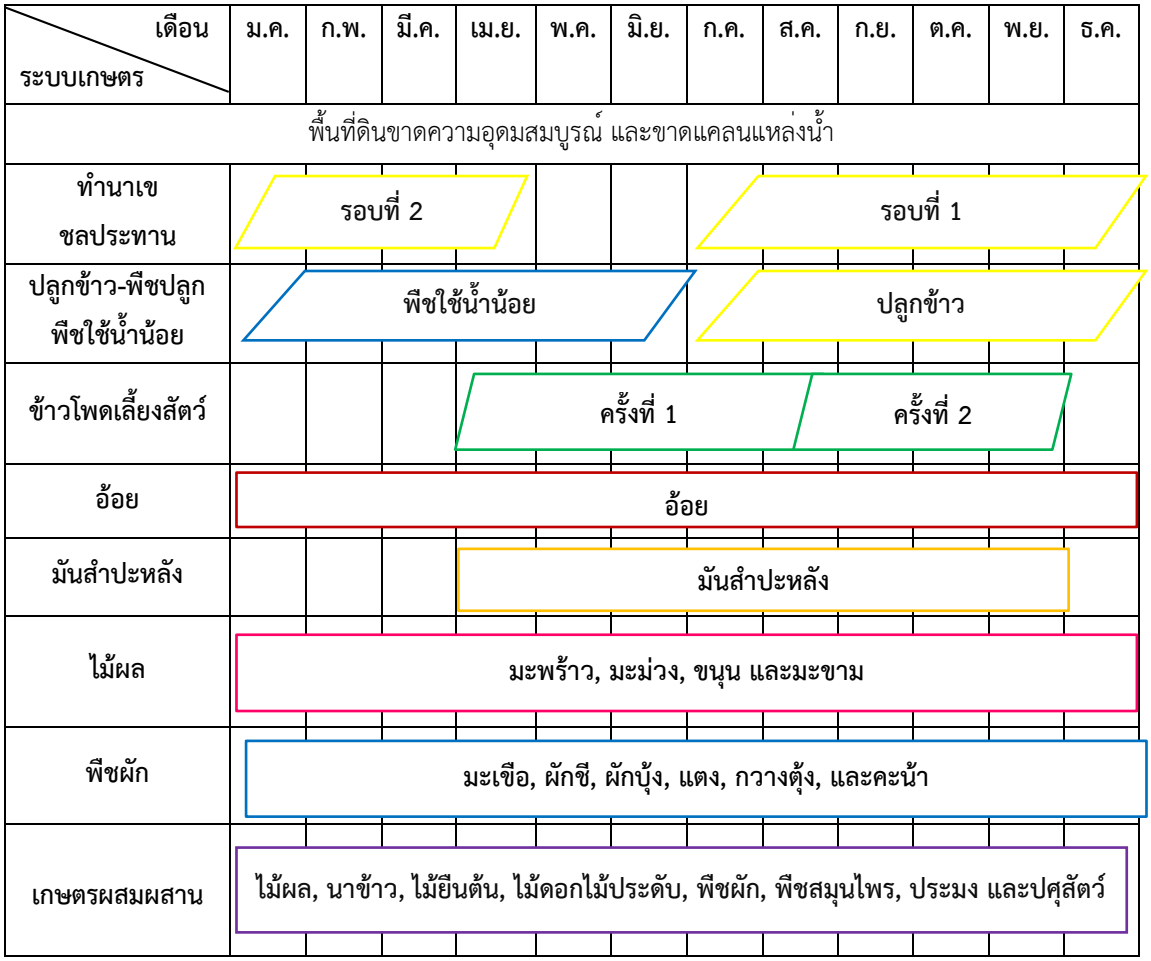

รูปที่ 4-2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี

บทที่ 5
การประเมินคุณภาพที่ดิน

5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ

การประเมินคุณภาพที่ดินหรือการประเมินความเหมาะสมของที่ดิน สอดคล้องตามหลักการของ FAO Framework ค.ศ. 1983 ซึ่งการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ เป็นการประเมินศักยภาพของที่ดินว่าที่ดินนั้นๆเหมาะสมมากหรือน้อยเพียงใดสำหรับการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ หรือการปลูกพืชต่างๆ โดยพิจารณาจาก สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของพืช สมบัติดินที่ได้จำแนกไว้ในแต่ละตำบลร่วมกับการจัดการพื้นที่ เช่น ระบบชลประทาน พื้นที่ยกร่อง การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นต้น และนอกจากนี้พิจารณาความต้องการปัจจัยต่อการปลูกพืชแต่ละชนิด สอดคล้องตามหลักการของ FAO ได้แก่ ความต้องการด้านพืช ความต้องการด้านการจัดการ ความต้องการด้านการอนุรักษ์ (บัณฑิต และ คำรณ, 2542) รายละเอียดดังตารางที่ 5-1

ระดับความเหมาะสมของที่ดินได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลดิน การจัดการที่ดิน หรือดินที่มีลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นตามสภาพภูมิประเทศ (ซึ่งจะเรียกรวมว่าหน่วยที่ดิน) ลักษณะภูมิอากาศ พิจารณาร่วมกับระดับความต้องการปัจจัยต่อการเจริญเติบโตของพืชแต่ละชนิด หลังจากนั้นดำเนินการประเมินคุณภาพที่ดิน ซึ่งสามารถจำแนกระดับความเหมาะสมของที่ดินได้เป็น 4 ชั้น ได้แก่ เหมาะสมสูง (S1) เหมาะสมปานกลาง (S2) เหมาะสมเล็กน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) โดยที่

S1: ไม่มีข้อจำกัดด้านที่ดินตามปัจจัยที่ใช้พิจารณา

S2: มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ง่ายหรือข้อจำกัดอาจไม่ส่งผลกระทบต่อการเจริญเติบโตของพืชอย่างชัดเจน

S3: มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ยาก ควรปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นพืชชนิดอื่นหรือกิจกรรมอื่น (ส่วนใหญ่เป็นลักษณะทางกายภาพ)

N: มีข้อจำกัดที่พัฒนาหรือปรับปรุงที่ดินได้ยากมาก หากจะดำเนินการพัฒนาหรือปรับปรุงต้องใช้ต้นทุนสูงหรือเครื่องจักรขนาดใหญ่ แนะนำให้ปรับเปลี่ยนการผลิต

ตารางที่ 5-1 ตัวอย่างการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน

คุณภาพที่ดิน (Land Quality)	**คุณลักษณะที่ดินตัวแทน (Land Characteristics)**	**ระดับความเหมาะสม (Land Suitability Rating)**
1. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements)		
1.1. การหยั่งลึกของรากพืช (r)	ความลึกของดิน	S1
1.2. ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช (m)	ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในรอบปี	S2m
1.3. ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o)	สภาพการระบายน้ำของดิน	S2o
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements)		**S2om**
2. ความเหมาะสมรวมความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements)		
2.1. สภาวะการเขตกรรม (k)	ชั้นความยากง่ายในการเขตกรรม (ดินบน)	S1
2.2. ศักยภาพการใช้เครื่องจักรกล (w)	ความลาดชันของพื้นที่	S3w
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements)		**S3w**
3. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements)		
3.1 ความเสียหายจากการกัดกร่อน (e)	ความลาดชันของพื้นที่	S3e
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements)		**S3e**
ความเหมาะสมด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินในแต่ละหน่วยที่ดินโดยรวม		**S3ew**

5.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบล

พืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือกของตำบล ได้แก่ ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ อ้อยโรงงาน ถั่วเขียว โกโก้ ขมิ้นชัน กระชายดำ

5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน

การประเมินคุณภาพที่ดินของพืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือก ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ได้ผลการประเมินคุณภาพที่ดินดังตารางที่ 5-2

ตารางที่ 5-2 ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของดิน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี

หน่วยแผนที่ดิน	ข้าว	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	อ้อยโรงงาน	ถั่วเขียว	โกโก้	ขมิ้นชัน	กระชายดำ
Bm-cA	S1	N	S3o	N	N	N	N
Ck-cA	S1	N	S3o	N	N	N	N
Mn-siclA	S1	N	S3o	N	N	N	N
Tk-md,br-clB	S3o	S2r	S2r	S1	S3r	S1	S2r
Tw-clA	S3o	S2ro	S2ros	S2os	S3r	S2o	S2ro
Ws-br-clB	S3o	S2r	S2rs	S2s	S3r	S1	S2r
SC	N	N	N	N	N	N	N

หมายเหตุ : * หมายถึง หน่วยแผนที่ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดินต่างจากหน่วยแผนที่ดินเดียวกัน

ความหมายของสัญลักษณ์แสดงข้อจำกัดชั้นความเหมาะสม

e = ความเสียหายจากการกัดกร่อน

w = ศักยภาพการใช้เครื่องจักร

r = สภาวะการหยั่งลึกของราก

n = ความจุในการดูดยึดธาตุอาหาร

s = ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร

บทที่ 6
แผนการใช้ที่ดิน

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

ตามที่กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนปฏิบัติราชการกรมพัฒนาที่ดินระยะ 5 ปี (2566-2570) เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ คือ “**เป็นองค์การอัจฉริยะทางดิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570**” ซึ่งในส่วนของประเด็นการพัฒนาที่ 2 บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินด้วยชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ซึ่งมีเป้าหมาย คือ การนำชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ไปใช้ในการบริหารจัดการทางการเกษตร ในส่วนของตัวชี้วัด บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินบนพื้นฐานของชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ร้อยละ 100 กลยุทธ์ที่ 2 ยกระดับแผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ ได้กำหนดให้ ร้อยละของแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลที่จัดทำแล้วเสร็จทั้งประเทศ ภายใน ปี 2570 (ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80) เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของกลยุทธ์ดังกล่าว

การวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลเป็นการวางกรอบและนโยบายการการพัฒนาพื้นที่ให้เกิดการใช้ที่ดินอย่างสมดุลและยั่งยืนซึ่งจะมีความละเอียดและเฉพาะเจาะจงมากกว่าแผนการใช้ที่ดินระดับประเทศ ที่ใช้เป็นกรอบนโยบายการพัฒนาพื้นที่ระดับประเทศ เป็นการกำหนดแนวทางใช้ที่ดินให้ตรงกับศักยภาพโดยเฉพาะทางด้านการเกษตร และนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่มีความสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ทั้งนี้การใช้ขอบเขตการปกครองในระดับตำบลจะนำไปสู่การพัฒนาเชิงพื้นที่ที่มีเป้าหมายและทิศทางสอดคล้องตามบริบทของแต่ละตำบล และมีผู้รับผิดชอบโดยตรง คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแผนการใช้ที่ดินในระดับที่ใหญ่กว่านี้อาจไม่สามารถนำมาใช้ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรมเนื่องจากเป็นแผนงานสำหรับนำไปใช้ปฏิบัติงานเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ในภาพรวม

ทั้งนี้แผนการใช้ที่ดินเป็นผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม โดยได้นำฐานข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิจากการสำรวจภาคสนามการศึกษาด้านกายภาพ ได้จาก การวิเคราะห์สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรป่าไม้ร่วมกับการพิจารณาลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ในเขตป่าไม้ตามกฎหมาย เช่น เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตอุทยานแห่งชาติ เขตป่าสงวนแห่งชาติ และนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่มีมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการใช้ที่ดิน มติคณะรัฐมนตรีเรื่องการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เป็นต้น ประกอบกับการพิจารณาจากทิศทางตามกรอบนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเขตการใช้ที่ดินภายในพื้นที่ตำบล เช่น ยุทธศาสตร์ของจังหวัด ร่วมกับความต้องการของท้องถิ่น สามารถกำหนดแนวทางการ

ใช้ที่ดินตามศักยภาพของทรัพยากร เพื่อการรักษาดุลยภาพของลักษณะทางนิเวศวิทยาและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยคำนึงถึงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในพื้นที่ ซึ่งข้อมูลนี้ส่วนหนึ่งได้มาจากการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (PRA) ทำการสังเคราะห์ข้อมูลทุกด้านเพื่อเพื่อให้ได้เขตการใช้ที่ดินที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ต่อไป

6.2 แผนการใช้ที่ดิน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม พบว่าแผนการใช้ที่ดินตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี สามารถกำหนดออกเป็น 5 เขตหลัก ได้แก่ เขตเกษตรกรรม เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง เขตแหล่งน้ำ เขตพื้นที่อื่น ๆ เขตรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีรายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 6-1 และรูปที่ 6-1)

6.2.1 เขตเกษตรกรรม เป็นพื้นที่เกษตรกรรมซึ่งในที่นี้ คือ พื้นที่ที่อยู่นอกเขตที่มีการประกาศเป็นเขตป่าไม้ตามกฎหมาย ซึ่งรัฐได้กำหนดเป็นพื้นที่ทำกิน มีการออกเอกสารสิทธิ์ซึ่งรวมถึงพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมด้วย เขตนี้รวมถึงการทำกิจกรรมภาคการเกษตรอื่นที่นอกเหนือจากการปลูกพืชด้วย ประกอบด้วย 3 เขตรอง ได้แก่ เขตเกษตรกรรมชั้นดี มีชลประทานและดินดี เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง และเขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ มีเนื้อที่ 11,366 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 83.96 ของเนื้อที่ตำบล มีรายละเอียดดังนี้

1) เขตเกษตรกรรมชั้นดี พื้นที่เขตนี้มีศักยภาพในการผลิตมากที่สุดในตำบล เนื่องจากมีระบบชลประทาน สามารถส่งน้ำช่วยในการปลูกพืชเพื่อทำการเกษตรนอกฤดูฝน โดยเฉพาะข้าวนาปรังและพืชอายุสั้นได้เป็นอย่างดี และนอกจากนี้พบว่าดินในพื้นที่เขตนี้มีสมบัติที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกพืชแยกตามชนิดพืช ส่งผลให้มีศักยภาพของที่ดินที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกในระดับสูงถึงปานกลาง มีรายละเอียดดังนี้

- เขตทำนา (สัญลักษณ์ 2110) มีเนื้อที่ 4,532 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 33.48 ของเนื้อที่ตำบล เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพต่อการทำนาในระดับเหมาะสมสูงถึงปานกลาง และปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกข้าวโดยส่วนใหญ่เป็นลักษณะ นาปีตามด้วยนาปรัง และบางพื้นที่ทำนาปีตามด้วยพืชฤดูแล้งชนิดต่าง ๆ เช่น ถั่วเขียว และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

2) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง พื้นที่เขตนี้มีศักยภาพในการผลิตรองจากเขตเกษตรกรรมชั้นดี ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 1) และเขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2) มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 1) เป็นเขตที่มีการบริหารจัดการด้านทรัพยากรน้ำโดยเฉพาะระบบชลประทาน มีศักยภาพในการผลิตอยู่ในระดับเหมาะสม

เล็กน้อยถึงไม่เหมาะสม ติดข้อจำกัดจากลักษณะดิน ซึ่งมีสมบัติดินที่ไม่เหมาะสมบางประการ มีรายละเอียดดังนี้

- เขตปลูกไม้ผล (สัญลักษณ์ 2212) มีเนื้อที่ 70 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.52 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ผล โดยไม้ผลที่ปลูก ได้แก่ มะม่วง, มะพร้าว, ขนุน
- เขตปลูกพืชไร่ (สัญลักษณ์ 2214) มีเนื้อที่ 385 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 2.84 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกพืชไร่ โดยพืชไร่ที่ปลูก ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์, อ้อย, มันสำปะหลัง, ถั่วเขียว

(2) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2) เป็นเขตที่ทำการเกษตรโดยอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ซึ่งส่งผลให้มีข้อจำกัดต่อการเพาะปลูกพืชด้านความชื้นที่พืชนำไปใช้ประโยชน์ ในส่วนของที่ดินมีศักยภาพในการผลิตอยู่ในระดับสูงถึงปานกลาง และนอกจากนี้พบว่าดินในพื้นที่เขตนี้มีสมบัติที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกพืชแยกตามชนิดพืช มีรายละเอียดดังนี้

- เขตทำนา (สัญลักษณ์ 2221) มีเนื้อที่ 175 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 1.29 ของเนื้อที่ตำบล เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพต่อการทำนาในระดับเหมาะสมเล็กน้อยถึงไม่เหมาะสม และปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกข้าวได้ปีละ 1 ครั้ง
- เขตปลูกไม้ผล (สัญลักษณ์ 2222) มีเนื้อที่ 201 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 1.48 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ผล โดยไม้ผลที่ปลูกได้แก่ มะม่วง, มะพร้าว
- เขตปลูกไม้ยืนต้น (สัญลักษณ์ 2223) มีเนื้อที่ 2 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.01 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ยืนต้น โดยไม้ยืนต้นที่ปลูกได้แก่ ยูคาลิปตัส
- เขตปลูกพืชไร่ (สัญลักษณ์ 2224) มีเนื้อที่ 1,967 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 14.53 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกพืชไร่ โดยพืชไร่ที่ปลูกได้แก่ ข้าวโพดลี้ยงสัตว์, อ้อย
- เขตปลูกพืชทางเลือก (สัญลักษณ์ 2225) มีเนื้อที่ 40 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.30 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันปลูกพืชผัก ไม้ดอก หรือเกษตรผสมผสาน โดยพืชที่ปลูกได้แก่ ถั่วเขียว โกโก้ ขมิ้นชัน กระชายดำ

3) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ พื้นที่เขตนี้ถูกกำหนดให้เป็นเขตเกษตรกรรมที่ต้องมีการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เป็นข้อจำกัดของการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมต่างๆ การทำการเกษตรในเขตนี้อาศัยน้ำฝนเป็นหลัก มีศักยภาพในการผลิตอยู่ในระดับเหมาะสมเล็กน้อยถึงไม่เหมาะสม พบปัญหาทางกายภาพของดินที่สำคัญหลาย เช่น เป็นดินตื้นซึ่งเป็นข้อจำกัดของการหยั่งรากพืชในการยึดลำต้นและการดูดซับธาตุอาหารพืชในดิน เนื้อดินเป็นทรายจัด ซึ่งมีผลต่อความสามารถในการอุ้มน้ำ เป็นพื้นที่มีความลาดชัน เป็นต้น จากข้อจำกัดการใช้ที่ดินดังกล่าวข้างต้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาปรับปรุงและมีมาตรการเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ให้สูงขึ้น รวมถึงการป้องกันไม่ให้สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมจากการใช้พื้นที่ มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตทำนา (สัญลักษณ์ 2310) มีเนื้อที่ 6 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.04 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกข้าวได้ปีละ 1 ครั้ง

(2) เขตปลูกไม้ผล (สัญลักษณ์ 2320) มีเนื้อที่ 141 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 1.04 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ผล โดยไม้ผลที่ปลูก ได้แก่ มะม่วง

(3) เขตปลูกไม้ยืนต้น (สัญลักษณ์ 2330) มีเนื้อที่ 116 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.86 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ยืนต้น โดยไม้ยืนต้นที่ปลูก ได้แก่ ยูคาลิปตัส

(4) เขตปลูกพืชไร่ (สัญลักษณ์ 2340) มีเนื้อที่ 3,669 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 27.11 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกพืชไร่ โดยพืชไร่ที่ปลูก ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

(5) เขตปลูกพืชทางเลือก (สัญลักษณ์ 2350) มีเนื้อที่ 8 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.06 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันปลูกพืชผัก ไม้ดอก หรือเกษตรผสมผสาน โดยพืชที่ปลูกได้แก่ ถั่วเขียว โกโก้ ขมิ้นชัน กระชายดำ

(6) เขตทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ (สัญลักษณ์ 2510) ปัจจุบันมีการปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ มีเนื้อที่ 54 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.40 ของเนื้อที่ตำบล โดยชนิดของหญ้าที่พบ ได้แก่ เนเปียร์

6.2.2 เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 1,367 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 10.10 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย 2 เขตรอง ได้แก่ เขตชุมชน/สถานที่ราชการ เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อ มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตชุมชน/สถานที่ราชการ (สัญลักษณ์ 3100) มีเนื้อที่ 1,223 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 9.04 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินชุมชนและที่อยู่อาศัย มีทั้งประเภทชุมชนเมือง ชุมชนชนบท และที่ตั้งของสถาบันและสถานที่ราชการต่าง ๆ

(2) เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต (สัญลักษณ์ 3200) มีเนื้อที่ 144 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 1.06 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินประเภทโรงงานอุตสาหกรรม แหล่งรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรประเภทต่าง ๆ

6.2.3 เขตแหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 437 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 3.24 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย 2 เขตรอง ได้แก่ เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ และเขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ (สัญลักษณ์ 4100) มีเนื้อที่ 15 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.12 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีสภาพการใช้ที่ดินเป็นลักษณะของแหล่งน้ำตามธรรมชาติ เช่น ห้วย หนอง คลอง แม่น้ำ เป็นต้น

(2) เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น (สัญลักษณ์ 4200) มีเนื้อที่ 422 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 3.12 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีสภาพการใช้ที่ดินเป็นแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น เช่น คลองชลประทาน อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น

6.2.4 เขตพื้นที่อื่นๆ (สัญลักษณ์ 5000) มีเนื้อที่ 233 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 1.72 ของเนื้อที่ตำบล เป็นเขตที่มีลักษณะการใช้ที่ดินที่มีความเฉพาะ ได้แก่ ทุ่งหญ้าธรรมชาติทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ บ่อลูกรัง

6.2.5 เขตรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สัญลักษณ์ 6000) มีเนื้อที่ 133 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.98 ของเนื้อที่

ทั้งนี้ในเขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 1) หากมีการปรับปรุงบำรุงดินหรือปรับโครงสร้างของพื้นที่ให้เหมาะสม เช่น การยกร่อง จัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำประเภทต่าง ๆ สามารถยกระดับเป็นเขตเกษตรกรรมชั้นดีได้ เนื่องจากมีการบริหารจัดการด้านทรัพยากรน้ำไว้แล้ว

ตาราง 6-1 แผนที่เขตการใช้ที่ดิน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี

สัญลักษณ์		เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
			ไร่	ร้อยละ
	1. เขตเกษตรกรรม		**11,366**	**83.96**
	1.1	**เขตเกษตรกรรมชั้นดี *มีชลประทานและดินดี***	**4,532**	**33.48**
2110	1.1.1	เขตทำนา	4,532	33.48
	1.2	**เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่1) *มีชลประทานแต่ดินไม่ดี***	**455**	**3.36**
2212	1.2.1	เขตปลูกไม้ผล	70	0.52
2214	1.2.2	เขตปลูกพืชไร่	385	2.84
	1.3	**เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่2)*ไม่มีชลประทานแต่ดินดี***	**2,385**	**17.61**
2221	1.3.1	เขตทำนา	175	1.29
2222	1.3.2	เขตปลูกไม้ผล	201	1.48
2223	1.3.3	เขตปลูกไม้ยืนต้น	2	0.01
2224	1.3.4	เขตปลูกพืชไร่	1,967	14.53
2225	1.3.5	เขตปลูกพืชทางเลือก	40	0.30
	1.4	**เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ *ไม่มีชลประทานและดินไม่ดี***	**3,994**	**29.51**
2310	1.4.1	เขตทำนา	6	0.04
2320	1.4.2	เขตปลูกไม้ผล	141	1.04
2330	1.4.3	เขตปลูกไม้ยืนต้น	116	0.86
2340	1.4.4	เขตปลูกพืชไร่	3,669	27.11
2350	1.4.5	เขตปลูกพืชทางเลือก	8	0.06
2510	1.4.6	เขตทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	54	0.40
	2. เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง		**1,367**	**10.10**
3100	2.1	เขตชุมชน/สถานที่ราชการ	1,223	9.04
3200	2.2	เขตอุตสาหกกรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต	144	1.06
	3. เขตแหล่งน้ำ		**437**	**3.24**
4100	3.1	เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ	15	0.12
4200	3.2	เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น	422	3.12
5000	**4. เขตพื้นที่อื่น ๆ**		**233**	**1.72**
6000	**5. เขตรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**		**133**	**0.98**
		รวมเนื้อที่ทั้งหมด	**13,536**	**100.00**

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

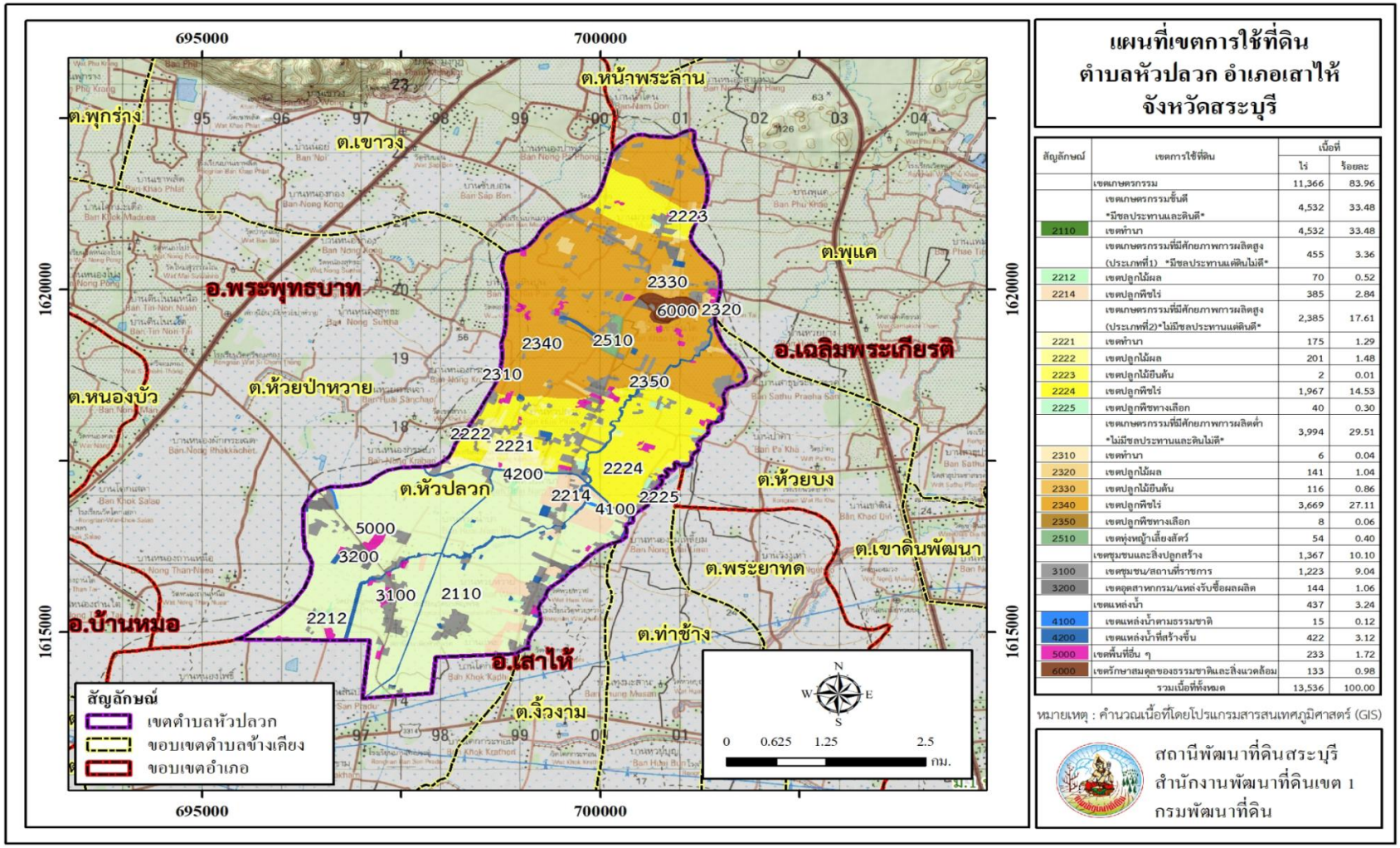

แผนที่เขตการใช้ที่ดิน
ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้
จังหวัดสระบุรี

สัญลักษณ์	เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่ ไร่	เนื้อที่ ร้อยละ
	เขตเกษตรกรรม	11,366	83.96
	เขตเกษตรกรรมชั้นดี *มีชลประทานและดินดี*	4,532	33.48
2110	เขตทำนา	4,532	33.48
	เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่1) *มีชลประทานแต่ดินไม่ดี*	455	3.36
2212	เขตปลูกไม้ผล	70	0.52
2214	เขตปลูกพืชไร่	385	2.84
	เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่2)*ไม่มีชลประทานแต่ดินดี*	2,385	17.61
2221	เขตทำนา	175	1.29
2222	เขตปลูกไม้ผล	201	1.48
2223	เขตปลูกไม้ยืนต้น	2	0.01
2224	เขตปลูกพืชไร่	1,967	14.53
2225	เขตปลูกพืชทางเลือก	40	0.30
	เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ *ไม่มีชลประทานและดินไม่ดี*	3,994	29.51
2310	เขตทำนา	6	0.04
2320	เขตปลูกไม้ผล	141	1.04
2330	เขตปลูกไม้ยืนต้น	116	0.86
2340	เขตปลูกพืชไร่	3,669	27.11
2350	เขตปลูกพืชทางเลือก	8	0.06
2510	เขตทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	54	0.40
	เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	1,367	10.10
3100	เขตชุมชน/สถานที่ราชการ	1,223	9.04
3200	เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต	144	1.06
	เขตแหล่งน้ำ	437	3.24
4100	เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ	15	0.12
4200	เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น	422	3.12
5000	เขตพื้นที่อื่น ๆ	233	1.72
6000	เขตรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	133	0.98
	รวมเนื้อที่ทั้งหมด	13,536	100.00

หมายเหตุ : คำนวณเนื้อที่โดยโปรแกรมสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS)

สถานีพัฒนาที่ดินสระบุรี
สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 1
กรมพัฒนาที่ดิน

รูปที่ 6-1 แผนที่เขตการใช้ที่ดิน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี

บทที่ 7
การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน

7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน

ภายหลังการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรีแล้วจะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

7.1.1 จัดทำเป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2567 ถึง 2571

7.1.2 นำแผนการใช้ที่ดินตำบลหัวปลวกไปเสนอต่อเทศบาลตำบลหัวปลวก เพื่อมีมติให้ความร่วมมือในกับกรมพัฒนาที่ดินดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในแผน และได้รับการเชื่อมโยงสู่แผนพัฒนาตำบล

7.1.3 สถานีพัฒนาที่ดินสระบุรี เสนอเป้าหมายและงบประมาณให้รายงานมายังกรมพัฒนาที่ดิน

7.1.4 กรมพัฒนาที่ดินพิจารณาสนับสนุนงบประมาณกิจกรรมและโครงการตามเป้าหมายที่กำหนดในแผนการใช้ที่ดิน

7.1.5 สถานีพัฒนาที่ดินสระบุรี นำเสนอต่อที่ประชุมจังหวัด/อำเภอ เพื่อสร้างการรับรู้และประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานอื่น นำโครงการภายใต้หน่วยงานมาพัฒนาพื้นที่ตามแผนการใช้ที่ดินกำหนด

7.2 กิจกรรมที่ดำเนินการของการพัฒนาที่ดิน

งบประมาณที่กำหนดไว้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ (ตารางที่ 7-1)

เขตเกษตรกรรม

1) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์/ดินตื้น มีแผนงาน/โครงการปรับปรุงบำรุงดิน ดังนี้

(1) การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์
(2) การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด (ปอเทือง)
(3) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด
(4) การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร
(5) การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์
(6) การรณรงค์ไถกลบตอซัง
(7) การจัดหาปูนโดโลไมท์
(8) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด

2) การชะล้างพังทลายของดิน มีแผนงาน/โครงการฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน ดังนี้

(1) การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ

(2) การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ.ในพื้นที่เสี่ยงภัย

3.) รักษาสิ่งแวดล้อม มีแผนงาน/โครงการรักษาสิ่งแวดล้อม ดังนี้

(1) ผลิตสารบำบัดน้ำเสียจากสารเร่ง ซุปเปอร์ พด.6

(2) ผลิตน้ำหมักสมุนไพรไล่แมลงจากสารเร่ง ซุปเปอร์ พด.7

4) บริหารจัดการน้ำ มีแผนงาน/โครงการบริหารจัดการน้ำ ดังนี้

(1) การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานขนาด 1,260 ลบ.ม.

7.3 กิจกรรมที่ดำเนินการของหน่วยงานอื่น (ตารางที่ 7-2)

7.3.1 เขตเกษตรกรรม

7.3.1 เขตพื้นที่เกษตรกรรม

1) เขตทำนา

(1) ถ่ายทอดความรู้เรื่องการเพิ่มผลผลิตข้าว (กรมการข้าว)

(2) ส่งเสริมข้าวพันธุ์ดี และราคาถูก (กรมการข้าว) หมู่ที่ 3, 4, 5, 6, 8 และ9

(3) ประกันราคาผลผลิตทางการเกษตร (กระทรวงพาณิชย์)

(4) ควบคุมราคาต้นทุนการผลิต (กระทรวงพาณิชย์)

(5) ถ่ายทอดความรู้และเรื่องโรคและแมลง (กรมส่งเสริมการเกษตร)

(6) ถ่ายทอดความรู้การติดตั้งและใช้โซล่าเซลล์ และระบบสูบน้ำพร้อมอุปกรณ์ หมู่ที่ 2, 3, 4, 6และ8 (กระทรวงพลังงาน)

(7) ต้องการให้สนับสนุนพันธุ์ผัก เพื่อปลูกเป็นพืชหลังนา หมู่ที่ 6, 8 และ10 (กรมวิชาการ, กรมส่งเสริมการเกษตร)

(8) ทำฝนหลวง (กรมฝนหลวงและการบินเกษตร)

2) เขตปลูกไม้ผล

(1) ถ่ายทอดความรู้เรื่องการเพิ่มผลผลิตไม้ผล (กรมวิชาการ)

(2) สนับสนุนกล้าไม้ผล (กรมวิชาการ, กรมส่งเสริมการเกษตร)

(3) ประกันราคาผลผลิตทางการเกษตร (กระทรวงพาณิชย์)

(4) ควบคุมราคาต้นทุนการผลิต (กระทรวงพาณิชย์)

(5) ถ่ายทอดความรู้และเรื่องโรคและแมลง (กรมส่งเสริมการเกษตร)

(6)ถ่ายทอดความรู้การติดตั้งและใช้โซล่าเซลล์ และระบบสูบน้ำพร้อมอุปกรณ์ หมู่ที่ 2, 3, 4, 6และ8 (กระทรวงพลังงาน)

(7) ทำฝนหลวง (กรมฝนหลวงและการบินเกษตร)

3) เขตปลูกไม้ยืนต้น

(1) ถ่ายทอดความรู้เรื่องการเพิ่มผลผลิตไม้ยืนต้น (กรมวิชาการ)

(2) สนับสนุนกล้าไม้ยืนต้น (กรมวิชาการ, กรมส่งเสริมการเกษตร)

(3) ประกันราคาผลผลิตทางการเกษตร (กระทรวงพาณิชย์)

(4) ควบคุมราคาต้นทุนการผลิต (กระทรวงพาณิชย์)

(5) ถ่ายทอดความรู้และเรื่องโรคและแมลง (กรมส่งเสริมการเกษตร)

(6) ถ่ายทอดความรู้การติดตั้งและใช้โซล่าเซลล์ และระบบสูบน้ำพร้อมอุปกรณ์ หมู่ที่ 2, 3, 4, 6และ8 (กระทรวงพลังงาน)

(7) ทำฝนหลวง (กรมฝนหลวงและการบินเกษตร)

4) เขตปลูกพืชไร่

(1) ถ่ายทอดความรู้เรื่องการเพิ่มผลผลิตพืชไร่(กรมวิชาการ)

(2) สนับสนุนพันธุ์พืชไร่ (กรมวิชาการ, กรมส่งเสริมการเกษตร)

(3) ประกันราคาผลผลิตทางการเกษตร (กระทรวงพาณิชย์)

(4) ควบคุมราคาต้นทุนการผลิต (กระทรวงพาณิชย์)

(5) ถ่ายทอดความรู้และเรื่องโรคและแมลง (กรมส่งเสริมการเกษตร)

(6) ถ่ายทอดความรู้การติดตั้งและใช้โซล่าเซลล์ และระบบสูบน้ำพร้อมอุปกรณ์ หมู่ที่ 2, 3, 4, 6และ8 (กระทรวงพลังงาน)

(7) ทำฝนหลวง (กรมฝนหลวงและการบินเกษตร)

5) เขตปลูกพืชทางเลือก

(1) ถ่ายทอดความรู้เรื่องการผลิตพืชใหม่ๆ (กรมวิชาการ)

(2) สนับสนุนพันธุ์พืชใหม่ๆ (กรมวิชาการ, กรมส่งเสริมการเกษตร)

(3) ประกันราคาผลผลิตทางการเกษตร (กระทรวงพาณิชย์)

(4) ควบคุมราคาต้นทุนการผลิต (กระทรวงพาณิชย์)

(5) ถ่ายทอดความรู้และเรื่องโรคและแมลง (กรมส่งเสริมการเกษตร)

(6) ถ่ายทอดความรู้การติดตั้งและใช้โซล่าเซลล์ และระบบสูบน้ำพร้อมอุปกรณ์ หมู่ที่ 2, 3, 4, 6และ8 (กระทรวงพลังงาน)

(7) ทำฝนหลวง (กรมฝนหลวงและการบินเกษตร)

6) เขตประมง

(1) ถ่ายทอดความรู้และสนับสนุนพันธุ์ปลาเบญจพรรณ หมู่ที่ 3, 4, 5, 6, 8, 9 และ 10 (กรมประมง)

(2) ถ่ายทอดความรู้และสนับสนุนพันธุ์กบ หมู่ที่ 4, 8และ10 (กรมประมง)

(3) ถ่ายทอดความรู้และสนับสนุนพันธุ์หอยขม หมู่ที่ 4, และ6 (กรมประมง)

(4) ถ่ายทอดความรู้และสนับสนุนพันธุ์ปูนา หมู่ที่ 3, 4 และ6 (กรมประมง)

7) เขตปศุสัตว์

(1) ถ่ายทอดความรู้ และสนับสนุนพันธุ์วัวเนื้อ พร้อมอาหารสัตว์และอุปกรณ์ หมู่ที่ 3, 4และ 8 (กรมปศุสัตว์)

(2) ถ่ายทอดความรู้ และสนับสนุนพันธุ์ไก่ชน พร้อมอาหารสัตว์และอุปกรณ์ หมู่ที่ 4, 6, 8 และ 9 (กรมปศุสัตว์)

7.3.2 เขตแหล่งน้ำ

(1) ปรับปรุงคุณภาพน้ำอุปโภค บริโภค (เทศบาลตำบลหัวปลวก)

(2) ขุดแหล่งน้ำสารธารณะเพิ่มเติม (เทศบาลตำบลหัวปลวก)

(3) ซ่อมแซมถนนเรียบคลองชลประทาน หมู่ที่ 4, 5, 7 และ8 (กรมชลประทาน)

(4) ปรับปรุงระบบส่งน้ำในการทำการเกษตร (กรมชลประทาน)

(5) สนับสนุนการขุดเจาะน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร แบบลึกมากกว่า 20 เมตร หมู่ที่ 4, 6, 10 และ 12 (กรมทรัพยากรน้ำบาดาล)

7.4 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการดำเนินการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เทศบาลตำบลหัวปลวก เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2566 ได้มีความต้องการของประชาชนที่ต้องการให้ดำเนินการเกี่ยวกับแก้ปัญหาภัยพิบัติ ได้แก่ ภัยแล้งฝนทิ้งช่วงเดือนกรกฎาคม และฝนตกหนักน้ำหลาก ปัญหาดินขาดความอุดมสมบูรณ์/ดินตื้น และปัญหาต้นทุนการผลิตสูง

เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและการแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่ของตำบลหัวปลวก กรมพัฒนาที่ดินได้วิเคราะห์เบื้องต้น ดังต่อไปนี้

ปัญหาของตำบลหัวปลวกในภาพรวมสรุปได้ว่า มีปัญหาสำคัญ 2 ประการ คือ (1) ปัญหาภัยพิบัติ (2) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์/ดินตื้น และมีปัญหารองลงมา คือ ปัญหาปัญหาต้นทุนการผลิตสูง ปัญหาดังกล่าวนี้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของราษฎรในชุมชนโดยรวม

ในกรณีของแก้ปัญหาภัยพิบัติ ได้แก่ ภัยแล้งฝนทิ้งช่วงเดือนกรกฎาคม ส่งให้พื้นทำการเกษตรขาดน้ำในช่วงเวลาดังกล่าว ซึ่งมีผลต่อการผลิตพืชในพื้นที่ และนอกจากนี้ยังมีปัญหาในช่วงฤดูฝนที่ฝนตกหนักทำให้พื้นที่ประสบปัญหาน้ำหลาก ในพื้นที่ หมู่ที่ 6, 8, 10 และ11จึงจำเป็นต้องหาวิธีป้องกันเพื่อป้องกัน โดยการวางระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อกักน้ำในดิน คงความอุดมสมบูรณ์ เพื่อจัดหาน้ำให้แหล่งน้ำต้นทุน โดยวิธีการต่างๆ ให้เพียงพอแก่ความต้องการ

ประเด็นหลักจากข้อเสนอให้แก้ไขปัญหาเรื่องขาดแคลนน้ำและน้ำหลาก จึงจำเป็นต้องแก้ไขตามความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ดังนี้ (1) การขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณะในปัจจุบัน เป็นต้น (2) สร้างฝายชะลอน้ำ (3) ขุดสระน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานขนาด 1,260 ลบ.ม. (4) ขุดเจาะบ่อบาดาลเพื่อการเกษตร (5) ก่อสร้างคลองส่งน้ำเพื่อการกระจายน้ำ (6) มาตรการป้องกันน้ำหลาก และ (7) ขุดแหล่งน้ำสาธารณะเพิ่มเติม

การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำหรือน้ำท่วมจะต้องดำเนินการทั้งตำบลควบคู่กันทั้งปัญหาการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่ โดยจัดทำโครงการ “การพัฒนาที่ดินและน้ำที่เป็นระบบ” ทั้งพื้นที่ตำบลที่รวมข้อเสนอในการแก้ไขปัญหา โดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 ส่วน คือ 1.ส่วนที่เป็นพื้นที่ป่าไม้ ได้แก่ เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (Zone C) เนื้อที่ 335 ไร่ (ความลาดชันมากกว่า 35 เปอร์เซ็นต์) มีระดับความสูญเสียดินในระดับรุนแรงถึงรุนแรงมากที่สุด ต้องมีการจัดการพื้นที่ต้องปลูกป่าเสริม สร้างฝายชะลอน้ำ เพื่อรักษาน้ำให้อยู่ในพื้นที่ โดยจัดทำประปาภูเขาและก่อสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อลดการชะล้างพังทลาย การสูญเสียดิน และชะลอการไหลของน้ำ **2.ส่วนของกลางน้ำ** สภาพพื้นที่ประกอบด้วยที่ราบและที่ลาดชัน พื้นที่บางส่วนมีระดับความสูญเสียดินในระดับรุนแรงถึงรุนแรงมากที่สุด ต้องมีการจัดการพื้นที่ควรก่อสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ จัดรูปที่ดิน วางผังน้ำทั้งระบบ และสนับสนุนการปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิต **3.ส่วนของปลายน้ำ** สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ (ความลาดชั้น 0-2 เปอร์เซ็นต์ และ 2-5 เปอร์เซ็นต์) มีส่วนน้อยที่มีความเสี่ยงในการสูญเสียดินจากการชะล้างพังทลายของดินและไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำ ต้องมีการจัดการพื้นที่ควรพัฒนาที่ดินและระบบน้ำ ได้แก่ การขุดลอกคลอง ก่อสร้างสระน้ำ ฝายกั้นน้ำ คลองส่งน้ำ คลองระบายน้ำหรือพนังป้องกันน้ำท่วม การขุดบ่อบาดาล ปรับรูปที่ดินปรับเปลี่ยนกิจกรรมการผลิต และการทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อให้การใช้ที่ดินสามารถใช้พื้นที่ได้อย่างต่อเนื่องและเกิดประโยชน์ทั้งตัวเกษตรกร ชุมชน ในด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

ในกรณีของปัญหาดินขาดความอุดมสมบูรณ์/ดินตื้น ซึ่งพบว่า ทรัพยากรดินตำบลหัวปลวก มีจำนวน 7 ชุดดิน (1)ส่วนใหญ่อยู่ในชุดดินมโนรมย์ (Mn) กลุ่มชุดดินที่ 7 ซึ่งพบในเนื้อที่ 5,924 ไร่ หรือร้อยและ 43.77 ของตำบล เป็นดินลึก ดินบนเป็นดินร่วนหรือดินร่วนเหนียวปนทรายแป้งหรือดินร่วนปนดินเหนียว สีเทาเข้ม มีจุดประสีน้ำตาลปนเหลืองหรือสีน้ำตาลแก่ ปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกลาง (pH 5.5-7.0) ดินล่างเป็นดินเหนียว สีน้ำตาล น้ำตาลปนเทาถึงเทาหรือเทาอ่อน มีจุดประสีแดงปนเหลืองและแดง ปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงกรดเล็กน้อย (pH 5.0-6.5) พบศิลาแลงอ่อน (plinthite) ก้อนเหล็กและแมงกานีสสะสมในดินล่างหรือตลอดหน้าตัดดิน (2) รองลงมาอยู่ในชุดดินทับกวาง (Tw) กลุ่มชุดดินที่ 55 ซึ่งพบในเนื้อที่ 4,007 ไร่ หรือร้อยและ 29.60 ของตำบล มีข้อจำกัดเป็นดินลึกปานกลางและพบชั้นปูนทุติยภูมิในดินล่าง ซึ่งจะมีผลกระทบทางกายภาพและ ทางเคมีสำหรับพืชที่มีระบบรากลึก ดินอาจขาดสมดุลของธาตุอาหาร โดยเฉพาะการขาดฟอสฟอรัสและจุลธาตุบางชนิด (3) รองลงมาอยู่ในชุดดินช่องแค (Ck) กลุ่มชุดดินที่ 1 ซึ่งพบในเนื้อที่ 2,017 ไร่ หรือร้อยและ 14.90 ของ

ตำบล มีข้อจำกัดเป็นดินเหนียวจัดและมีน้ำท่วมขังในฤดูฝนนาน (4) รองลงมาอยู่ในกลุ่มชุดดินวังสะพุง (Ws) กลุ่มชุดดินที่ 55 ซึ่งพบในเนื้อที่ 581 ไร่ หรือร้อยและ 4.30 ของตำบล มีข้อจำกัดเป็นดินลึกปานกลาง รากของพืชที่มีระบบรากลึกอาจถูกจำกัดการเจริญเติบโต สภาพพื้นที่มีความลาดชันสูง ดินเกิดการชะล้างพังทลายได้ง่าย (5) รองลงมาอยู่ในกลุ่มชุดดินตาคลี (Tk) กลุ่มชุดดินที่ 52 ซึ่งพบในเนื้อที่ 467 ไร่ หรือร้อยและ 3.45 ของตำบล มีข้อจำกัดดินตื้นถึงชั้นปูนมาร์ล ซึ่งจะมีผลกระทบทางกายภาพและทางเคมีต่อพืช ดินอาจขาดสมดุลธาตุอาหารโดยเฉพาะการขาดฟอสฟอรัสและจุลธาตุบางชนิด (6) รองลงมาอยู่ในกลุ่มชุดดินบ้านหมี่ (Bm) กลุ่มชุดดินที่ 1 ซึ่งพบในเนื้อที่ 425 ไร่ หรือร้อยและ 3.14 ของตำบล มีข้อจำกัดดินเหนียวจัด น้ำท่วมขังในฤดูฝน และ(7) รองลงมาอยู่ในพื้นที่ลาดชันเชิงซ้อง (SC) กลุ่มชุดดินที่ 62 ซึ่งพบในเนื้อที่ 115 ไร่ หรือร้อยและ 0.85 ของตำบล มีข้อจำกัดมีความลาดชันสูงมาก ในพื้นที่ทำการเกษตรจะเกิดการชะล้างพังทลายสูญเสียหน้าดินอย่างรุนแรง ขาดแคลนน้ำและบางพื้นที่อาจพบชั้นหินพื้นหรือเศษหินกระจัดกระจายอยู่บริเวณหน้าดิน การชะล้างพังทลายของดินในเขตการใช้ที่ดิน ตำบลหัวปลวก พบว่า ส่วนใหญ่ อยู่ระดับ 0-2 ซึ่งมีระดับการชะล้างพังทลายของดินในเขตการใช้ที่ดินน้อย เนื้อที่ จำนวน 12,527 ไร่ หรือร้อยละ 92.53 ของตำบล รองลงมา อยู่ระดับ 2-5 ซึ่งมีระดับการชะล้างพังทลายของดินในเขตการใช้ที่ดินปานกลาง เนื้อที่ จำนวน 867 ไร่ หรือร้อยละ 6.41 รองลงมา อยู่ระดับ >20 ซึ่งมีระดับการชะล้างพังทลายของดินในเขตการใช้ที่ดินรุนแรงมากที่สุด เนื้อที่ จำนวน 86 ไร่ หรือร้อยละ 0.64 อยู่ระดับ 5-15 ซึ่งมีระดับการชะล้างพังทลายของดินในเขตการใช้ที่ดินรุนแรง เนื้อที่ จำนวน 44 ไร่ หรือร้อยละ 0.33 และ อยู่ระดับ 15-20 ซึ่งมีระดับการชะล้างพังทลายของดินในเขตการใช้ที่ดินรุนแรงมาก เนื้อที่ จำนวน 12 ไร่ หรือร้อยละ 0.09 (รูปที่ 7-1) ในส่วนของเกษตรกรมีส่วนทำให้ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ได้แก่ (1) เกษตรกรขาดการปรับปรุงบำรุงดิน มีการใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมีในปริมาณที่มาก (2) เกษตรกรทำการเกษตรไม่เหมาะสมกับพื้นที่ (3) เกษตรกรขาดความรู้ในการปรับปรุงบำรุงดิน เกษตรกรบางรายทำการเกษตรแบบดั่งเดิมไม่มีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงการผลิตพืช วิธีการเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน ได้แก่ การปรับปรุงโครงสร้างดิน โดยใช้ ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก ปุ๋ยพืชสด (ปอเทือง) น้ำหมักชีวภาพและการไถกลบตอซัง การปรับปรุงทางเคมีของดิน โดยการเก็บตัวอย่างดินในพื้นที่ทำการเกษตร วิเคราะห์ธาตุอาหารในดิน ใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การปรับปรุงค่าความเป็นกรดเป็นด่างดิน โดยใช้ปูนโดโลไมท์ การรักษาหน้าดินด้วยการใช้วัสดุคลุมดิน การใช้พืชคลุมดิน รวมถึงการใช้หญ้าแฝก เพื่อช่วยเรื่องการอนุรักษ์ดินและน้ำ การรักษาความชื้นผิวดิน และเพิ่มจุลินทรีย์ที่เป็นประโยชน์ให้แก่ดิน

ในกรณีของปัญหาต้นทุนการผลิตสูง เกิดจาก (1) ค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้ง ได้แก่ ค่าปุ๋ย ค่าน้ำมัน ค่าไฟฟ้า ค่าสารกำจัดศัตรูพืช และค่าเมล็ดพันธุ์ เป็นต้น ซึ่งเกษตรกรต้องการให้รัฐบาลเข้ามาช่วยเหลือควบคุมราคาสินค้าไม่ให้สูงเกินไป เนื่องจากเกษตรกรมีการจัดการเหมือนเดิม แต่ค่าใช้จ่ายในการผลิตพืชเพิ่มมากขึ้น ผลผลิตได้เท่าเดิม จึงส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้ลดลง (2) เกษตรกรไม่มีแนวทางในการ

ลดต้นทุนการผลิต ในยุคปัจจุบันเกษตรกรในพื้นที่ส่วนใหญ่มีอายุเพิ่มมากขึ้น จึงจำเป็นต้องจ้างแรงงานหรือเครื่องจักรเข้ามาทำการเกษตรแทน รวมถึงมีการทำการเกษตรแบบดั่งเดิม ไม่มีการลดการใช้สารเคมี ปุ๋ยเคมี ซึ่ง ณ ปัจจุบันมีราคาแพง เกษตรกรจะเน้นความสะดวก รวดเร็วในการผลิต ไม่มีการทำการเกษตรแบบประณีต จึงส่งผลทำให้ต้นทุนในการผลิตสูงขึ้น วิธีการแก้ไขและช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้ผลคือ เกษตรกรต้องให้ความร่วมมือที่จะปรับเปลี่ยนการทำการเกษตร โดยการเก็บตัวอย่างดินเพื่อวิเคราะห์ธาตุอาหารพืชในดิน และใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์ ได้แก่ ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก ปุ๋ยพืชสด และน้ำหมักชีวภาพ ซึ่งเกษตรกรต้องผลิตใช้เอง และจัดการการไถกลบตอซัง จะช่วยในการปรับปรุงบำรุงดิน ลดต้นทุนค่าปุ๋ยเคมี ส่วนในเรื่องค่าสารกำจัดศัตรูพืช เกษตรกรสามารถลดการใช้สารเคมี ด้วยการผลิตและใช้น้ำหมักชีวภาพที่ได้จากการหมักสมุนไพรไล่แมลงร่วมกับสารเร่งซุปเปอร์ พด.7 ของกรมพัฒนาที่ดิน การผลิตสารชีวภัณฑ์ของกรมส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ การผลิตเชื้อราไตรโคเดอร์มา เพื่อแก้ปัญหาโรคพืช และผลิตเชื้อราบิวเวอเรีย หรือราขาว เพื่อกำจัดแมลงศัตรูพืช ในส่วนค่าเมล็ดพันธุ์สามารถลดต้นทุนด้วยการเก็บเมล็ดพันธุ์ หรือขยายพันธุ์ไว้ใช้เอง รวมถึงการใช้อัตราเมล็ดพันธุ์ที่เหมาะสมต่อการปลูกพืช (3) ขาดการรวมกลุ่มในการซื้อปัจจัยการผลิต เกษตรกรตำบลหัวปลวกยังไม่มีการรวมกลุ่มเพื่อจัดซื้อปุ๋ยเคมี และสารป้องกันศัตรูพืช ส่งผลให้เกษตรกรแต่ละรายต้องซื้อปลีกซึ่งมีราคาที่แพงกว่าการซื้อในปริมาณที่มากซึ่งมีราคาถูกกว่า รวมถึงต้นทุนการผลิตอื่นๆ การรวมกลุ่มจะช่วยในเรื่องของอำนาจต่อรองทั้งเรื่องการซื้อปัจจัยการผลิต และการตั้งราคาขายผลผลิต

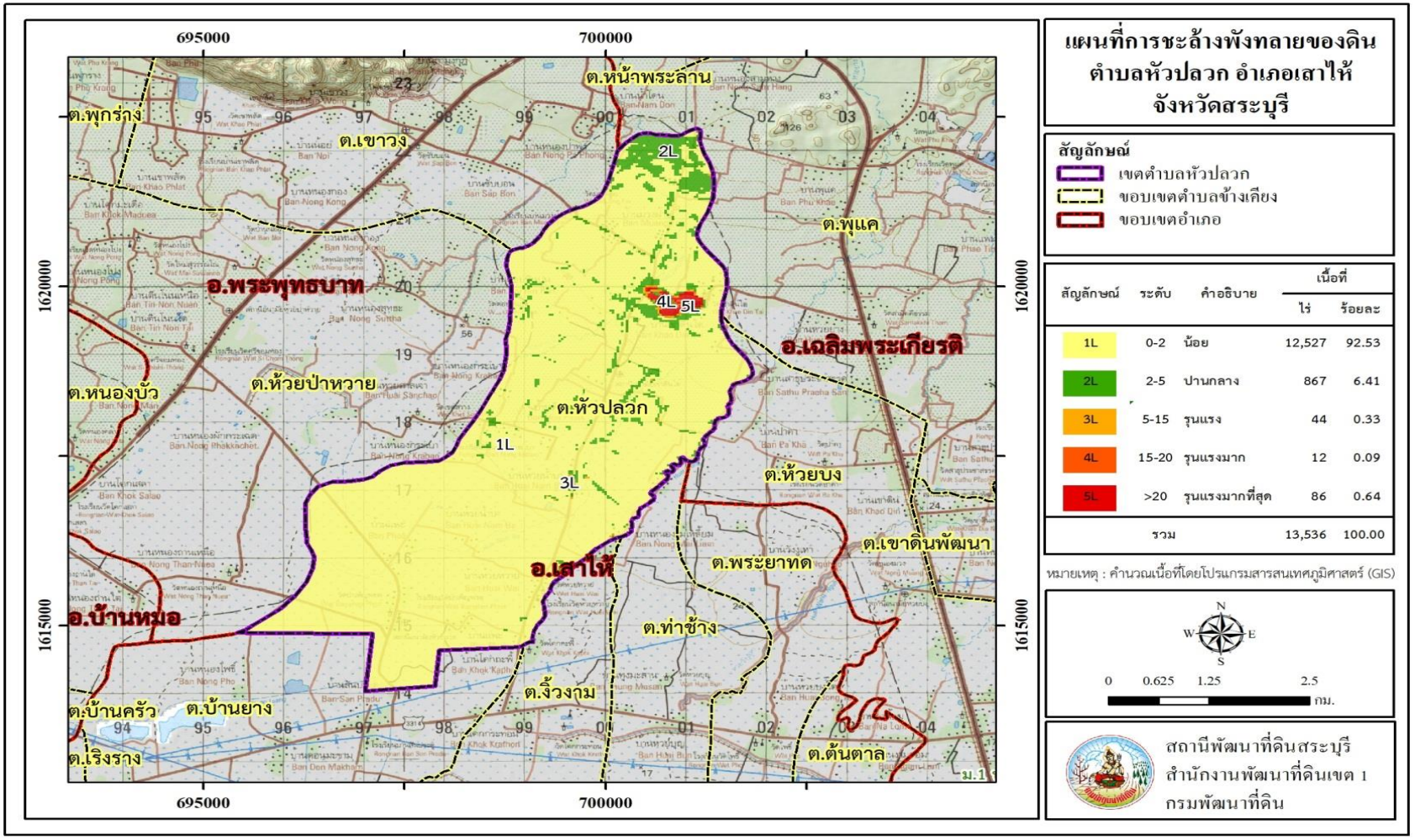

รูปที่ 7-1 การชะล้างพังทลายของดินในเขตการใช้ที่ดิน ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี

ตารางที่ 7-1 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตเกษตรกรรมที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2567-2571

เขตการใช้ที่ดิน (เกษตรกรรม)	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
1. เขตเกษตรกรรมชั้นดี	**1. การปรับปรุงบำรุงดิน**	**608,225**
มีชลประทานและดินดี	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	64,000
1.1 เขตทำนา เนื้อที่ 4,532 ไร่	1.2 การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด ปอเทือง	74,375
	1.3 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	7,500
	1.4 การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	16,250
	1.5 การรณรงค์ไถกลบตอซัง	13,600
	1.6 การจัดหาปูนโดโลไมท์	425,000
	1.7 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด	7,500
	2. การชะล้างพังทลายของดิน	**425,000**
	2.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	200,000
	2.2 การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ.ในพื้นที่เสี่ยงภัย	225,000
	3. รักษาสิ่งแวดล้อม	**43,200**
	3.1 ผลิตน้ำหมักสมุนไพรไล่แมลงจากสารเร่ง ซุปเปอร์ พด.7	43,200

ตาราง 7-1 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน (เกษตรกรรม)	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
2. เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง	**1. การปรับปรุงบำรุงดิน**	**359,725**
(ประเภทที่1) มีชลประทานแต่ดินไม่ดี	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	64,000
2.1 เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 70 ไร่	1.2 การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด ปอเทือง	74,375
2.2 เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 385 ไร่	1.3 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	7,500
	1.4 การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	16,250
	1.5 การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์	184,000
	1.6 การรณรงค์ไถกลบตอซัง	13,600
	2. การชะล้างพังทลายของดิน	**425,000**
	2.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	200,000
	2.2 การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ.ในพื้นที่เสี่ยงภัย	225,000
	3. รักษาสิ่งแวดล้อม	**43,200**
	3.1 ผลิตน้ำหมักสมุนไพรไล่แมลงจากสารเร่ง ซุปเปอร์ พด.7	43,200

ตารางที่ 7-1 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน (เกษตรกรรม)	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
3. เขตเกตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง	**1. การปรับปรุงบำรุงดิน**	**359,725**
(ประเภท2) ไม่มีชลประทานแต่ดินดี	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	64,000
3.1 เขตทำนา เนื้อที่ 175 ไร่	1.2 การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด ปอเทือง	74,375
3.2 เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 201 ไร่	1.3 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	7,500
3.3 เขตปลูกไม้ยืนต้น เนื้อที่ 2 ไร่	1.4 การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	16,250
3.4 เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 1,967 ไร่	1.5 การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์	184,000
3.5 เขตปลูกพืชทางเลือก เนื้อที่ 40 ไร่	1.6 การรณรงค์ไถกลบตอซัง	13,600
	2. การชะล้างพังทลายของดิน	**425,000**
	2.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	200,000
	2.2 การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ.ในพื้นที่เสี่ยงภัย	225,000
	3. รักษาสิ่งแวดล้อม	**43,200**
	3.1 ผลิตน้ำหมักสมุนไพรไล่แมลงจากสารเร่ง ซุปเปอร์ พด.7	43,200
	4. บริหารจัดการน้ำ	**162,400**
	4.1 การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานขนาด 1,260 ลบ.ม.	162,400

ตาราง 7-1 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน (เกษตรกรรม)	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
4. เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ	**1. การปรับปรุงบำรุงดิน**	**441,600**
4.1 เขตทำนา เนื้อที่ 6 ไร่	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	64,000
4.2 เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 141 ไร่	1.2 การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด ปอเทือง	148,750
4.3 เขตปลูกไม้ยืนต้น เนื้อที่ 116 ไร่	1.3 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	15,000
4.4 เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 3,669 ไร่	1.4 การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	16,250
4.5 เขตปลูกพืชทางเลือก เนื้อที่ 8 ไร่	1.5 การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์	184,000
4.6 เขตเขตทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ เนื้อที่ 54 ไร่	1.6 การรณรงค์ไถกลบตอซัง	13,600
	2. การชะล้างพังทลายของดิน	**425,000**
	2.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	200,000
	2.2 การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ.ในพื้นที่เสี่ยงภัย	225,000
	3. รักษาสิ่งแวดล้อม	**95,200**
	3.1 ผลิตน้ำหมักสมุนไพรไล่แมลงจากสารเร่ง ซุปเปอร์ พด.7	43,200
	3.2 ผลิตสารบำบัดน้ำเสียจากสารเร่ง ซุปเปอร์ พด.6	52,000
	4. บริหารจัดการน้ำ	
	4.1 การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานขนาด 1,260 ลบ.ม.	**162,400**
รวมเขตเกษตรกรรม	**1. การปรับปรุงบำรุงดิน**	**1,769,275**
	2. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน	**1,700,000**
	3. รักษาสิงแวดล้อม	**224,800**
	4. การบริหารจัดการน้ำ	**324,800**
	รวมแผนงาน/โครงการ	**4,018,875**

ตารางที่ 7-2 สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน

เขตการใช้ที่ดิน	กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น
1.**เขตเกษตรกรรม**	1) โครงการพัฒนาเครือข่ายงานส่งเสริมการเกษตร (สนง.เกษตรจังหวัด)
1.1 เขตเกษตรกรรมชั้นดี	2) โครงการขับเคลื่อนการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน (สนง.เกษตรจังหวัด)
1.1.1 เขตทำนา เนื้อที่ 4,532 ไร่	3) โครงการส่งเสริมการใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตร (สนง.เกษตรจังหวัด)
1.2 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่	4) โครงการส่งเสริมเกษตรผสมผสาน (สนง.เกษตรจังหวัด)
1)	5) โครงการพัฒนาตลาดสินค้าเกษตร (สนง.เกษตรจังหวัด)
1.2.1 เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 70 ไร่	6) โครงการธนาคารสินค้าเกษตร (สนง.เกษตรจังหวัด)
1.2.2 เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 385 ไร่	7) ถ่ายทอดความรู้เรื่องการเพิ่มผลผลิตพืช และสนับสนุนพันธุ์กล้าไม้ (ศวพ.ลพบุรี)
1.3 เขตเกตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภท2)	8) ถ่ายทอดความรู้เรื่องโรคและแมลง (ศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืชจังหวัด)
1.3.1 เขตทำนา เนื้อที่ 175 ไร่	9) โครงการผลิตและสนับสนุนหัวเชื้อจุลินทรีย์ควบคุมศัตรูพืช (สนง.เกษตรจังหวัด)
1.3.2 เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 201 ไร่	10) โครงการสนับสนุนการผลิตจุลินทรีย์ควบคุมศัตรูพืชทดแทนการใช้สารเคมี (ศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืชจังหวัด)
1.3.3 เขตปลูกไม้ยืนต้น เนื้อที่ 2 ไร่	11) ถ่ายทอดความรู้เรื่องการเพิ่มผลผลิตข้าว และสนับสนุนพันธุ์ข้าวที่ตรงตามความต้องการของเกษตรกร(ศูนย์วิจัยข้าวลพบุรี)
1.3.4 เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 1,967 ไร่	12) ประกันราคาผลผลิตทางการเกษตร (กระทรวงพาณิชย์,กระทรวงเกษตรและสหกรณ์,รัฐบาล)
1.3.5 เขตปลูกพืชทางเลือก เนื้อที่ 40 ไร่	13) ควบคุมราคาต้นทุนการผลิต (กระทรวงพาณิชย์)
1.4 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ	14) พักชำระหนี้ ลดดอกเบี้ย (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์)
1.4.1 เขตทำนา เนื้อที่ 6 ไร่	15) ตลาดรับซื้อราคาดีและมั่นคง (กระทรวงพาณิชย์, อบต.)
1.4.2 เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 141 ไร่	16) ถ่ายทอดความรู้การติดตั้งและใช้โซล่าเซลล์ และระบบสูบน้ำพร้อมอุปกรณ์ (สนง.พลังงานจังหวัด)
1.4.3 เขตปลูกไม้ยืนต้น เนื้อที่ 116 ไร่	17) สนับสนุนเมล็ดพันธุ์ผัก (ศวพ.ลพบุรี, สนง.เกษตรจังหวัด)
1.4.4 เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 3,669 ไร่	18) โครงการส่งเสริมการใช้เครื่องจักรกลการเกษตรทดแทนแรงงานเกษตร (สนง.เกษตรจังหวัด)
1.4.5 เขตปลูกพืชทางเลือก เนื้อที่ 8 ไร่	
1.4.6 เขตเขตทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ เนื้อที่ 54 ไร่	

ตารางที่ 7-2 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น
2. พื้นที่แหล่งน้ำ 2.1 เขตแหล่งน้ำธรรมชาติ เนื้อที่ 15 ไร่ 2.2 เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น เนื้อที่ 422 ไร่	1) ขุดแหล่งน้ำสารธารณะเพิ่มเติม (เทศบาลตำบลหัวปลวก) 2) ปรับปรุงคุณภาพน้ำอุปโภค บริโภค (เทศบาลตำบลหัวปลวก) 3) ปรับปรุงระบบส่งน้ำในการทำการเกษตร (กรมชลประทาน) 4) สนับสนุนการขุดเจาะน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร (กรมทรัพยากรน้ำบาดาล)

ตาราง 7-3 เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณ ตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี แผน 5 ปี (พ.ศ. 2567-2571)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วยงาน	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ					รวม	หน่วยงานรับผิดชอบ
			2567	2568	2569	2570	2571		2567	2568	2569	2570	2571		
1. เขตเกษตรกรรมชั้นดีมีชลประทานและดินดี 1.1 เขตทำนา เนื้อที่ 4,532 ไร่	**1. การปรับปรุงบำรุงดิน**								**118,925**	**125,725**	**118,925**	**125,725**	**118,925**	**608,225**	
	การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	ราย	25	25	25	25	25	125	12,800	12,800	12,800	12,800	12,800	64,000	พด.
	การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด (ปอเทือง)	ตัน	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	2.5	14,875	14,875	14,875	14,875	14,875	74,375	พด.
	การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	ไร่	100	100	100	100	100	500	1,500	1,500	1,500	1,500	1,500	7,500	พด.
	การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	กลุ่ม	1	1	1	1	1	5	3,250	3,250	3,250	3,250	3,250	16,250	พด.
	การรณรงค์ไถกลบตอซัง	ไร่		20		20		40	-	6,800	-	6,800	-	13,600	พด.
	การจัดหาปูนโดโลไมท์	ตัน	50	50	50	50	50	250	85,000	85,000	85,000	85,000	85,000	425,000	พด.
	การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด	ไร่	100	100	100	100	100	500	1,500	1,500	1,500	1,500	1,500	7,500	พด.
	2. การชะล้างพังทลายของดิน								**-**	**425,000**	**-**	**-**	**-**	**425,000**	
	การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	กล้า		100,000				100,000	-	200,000	-	-	-	200,000	พด.
	การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ.ในพื้นที่เสี่ยงภัย	ไร่		50				50	-	225,000	-	-	-	225,000	พด.
	3.รักษาสิ่งแวดล้อม								**-**	**10,800**	**10,800**	**10,800**	**10,800**	**43,200**	
	ผลิตน้ำหมักสมุนไพรไล่แมลงจากสารเร่ง ซุปเปอร์ พด.7	ลิตร		1,000	1,000	1,000	1,000	4,000	-	10,800	10,800	10,800	10,800	43,200	พด.

ตาราง 7-3 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วยงาน	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ					รวม	หน่วยงานรับผิดชอบ
			2567	2568	2569	2570	2571		2567	2568	2569	2570	2571		
2. เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่1) มีชลประทานแต่ดินไม่ดี 2.1 เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 70 ไร่ 2.2 เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 385 ไร่	**1. การปรับปรุงบำรุงดิน**								**32,425**	**32,425**	**223,225**	**32,425**	**39,225**	**359,725**	
	การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	ราย	25	25	25	25	25	125	12,800	12,800	12,800	12,800	12,800	64,000	พด.
	การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด (ปอเทือง)	ตัน	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	2.5	14,875	14,875	14,875	14,875	14,875	74,375	พด.
	การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	ไร่	100	100	100	100	100	500	1,500	1,500	1,500	1,500	1,500	7,500	พด.
	การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	กลุ่ม	1	1	1	1	1	5	3,250	3,250	3,250	3,250	3,250	16,250	พด.
	การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์	แห่ง			1			1	-	-	184,000	-	-	184,000	พด.
	การรณรงค์ไถกลบตอซัง	ไร่			20		20	40	-	-	6,800	-	6,800	13,600	พด.
	2. การชะล้างพังทลายของดิน								**-**	**-**	**425,000**	**-**	**-**	**425,000**	
	การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	กล้า			100,000			100,000	-	-	200,000	-	-	200,000	พด.
	การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ.ในพื้นที่เสี่ยงภัย	ไร่			50			50	-	-	225,000	-	-	225,000	พด.
	3.รักษาสิ่งแวดล้อม								**-**	**10,800**	**10,800**	**10,800**	**10,800**	**43,200**	
	ผลิตน้ำหมักสมุนไพรไล่แมลงจากสารเร่งซุปเปอร์ พด.7	ลิตร		1,000	1,000	1,000	1,000	4,000	-	10,800	10,800	10,800	10,800	43,200	พด.

ตาราง 7-3 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วยงาน	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ					รวม	หน่วยงานรับผิดชอบ
			2567	2568	2569	2570	2571		2567	2568	2569	2570	2571		
3. เขตเกตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง(ประเภท2)	**1. การปรับปรุงบำรุงดิน**								**32,425**	**39,225**	**32,425**	**223,225**	**32,425**	**359,725**	
ไม่มีชลประทานแต่ดินดี	การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	ราย	25	25	25	25	25	125	12,800	12,800	12,800	12,800	12,800	64,000	พด.
3.1 เขตทำนา เนื้อที่ 175 ไร่	การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด (ปอเทือง)	ตัน	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	2.5	14,875	14,875	14,875	14,875	14,875	74,375	พด.
3.2 เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 201 ไร่	การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	ไร่	100	100	100	100	100	500	1,500	1,500	1,500	1,500	1,500	7,500	พด.
3.3 เขตปลูกไม้ยืนต้น เนื้อที่ 2 ไร่	การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	กลุ่ม	1	1	1	1	1	5	3,250	3,250	3,250	3,250	3,250	16,250	พด.
3.4 เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 1,967 ไร่	การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์	แห่ง				1		1	-	-	-	184,000	-	184,000	พด.
3.5 เขตปลูกพืชทางเลือก เนื้อที่ 40 ไร่	การรณรงค์ไถกลบตอซัง	ไร่		20		20		40	-	6,800	-	6,800	-	13,600	พด.
	2. การชะล้างพังทลายของดิน								**-**	**-**	**-**	**425,000**	**-**	**425,000**	
	การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	กล้า				100,000		100,000	-	-	-	200,000	-	200,000	พด.
	การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ.ในพื้นที่เสี่ยงภัย	ไร่				50		50	-	-	-	225,000	-	225,000	พด.
	3.รักษาสิ่งแวดล้อม								**-**	**10,800**	**10,800**	**10,800**	**10,800**	**43,200**	
	ผลิตน้ำหมักสมุนไพรไล่แมลงจากสารเร่งซุปเปอร์ พด.7	ลิตร		1,000	1,000	1,000	1,000	4,000	-	10,800	10,800	10,800	10,800	43,200	พด.
	4. บริหารจัดการน้ำ								**-**	**40,600**	**40,600**	**40,600**	**40,600**	**162,400**	
	การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน ขนาด 1,260 ลบ.ม.	บ่อ		2	2	2	2	8	-	40,600	40,600	40,600	40,600	162,400	พด.

ตาราง 7-3 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วยงาน	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ					รวม	หน่วยงานรับผิดชอบ
			2567	2568	2569	2570	2571		2567	2568	2569	2570	2571		
4. เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ 4.1 เขตทำนา เนื้อที่ 6 ไร่ 4.2 เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 141 ไร่ 4.3 เขตปลูกไม้ยืนต้น เนื้อที่ 116 ไร่ 4.4 เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 3,669 ไร่ 4.5 เขตปลูกพืชทางเลือก เนื้อที่ 8 ไร่ 4.6 เขตเขตทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ เนื้อที่ 54 ไร่	**1. การปรับปรุงบำรุงดิน**								**55,600**	**232,800**	**48,800**	**48,800**	**55,600**	**441,600**	
	การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	ราย	25	25	25	25	25	125	12,800	12,800	12,800	12,800	12,800	64,000	พด.
	การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด (ปอเทือง)	ตัน	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	5.0	29,750	29,750	29,750	29,750	29,750	148,750	พด.
	การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	ไร่	200	200	200	200	200	1,000	3,000	3,000	3,000	3,000	3,000	15,000	พด.
	การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	กลุ่ม	1	1	1	1	1	5	3,250	3,250	3,250	3,250	3,250	16,250	พด.
	การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์	แห่ง		1				1	-	184,000	-	-	-	184,000	พด.
	การรณรงค์ไถกลบตอซัง	ไร่	20				20	40	6,800	-	-	-	6,800	13,600	พด.
	2. การชะล้างพังทลายของดิน								**-**	**-**	**-**	**-**	**425,000**	**425,000**	
	การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	กล้า					100,000	100,000	-	-	-	-	200,000	200,000	พด.
	การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ.ในพื้นที่เสี่ยงภัย	ไร่					50	50	-	-	-	-	225,000	225,000	พด.
	3.รักษาสิ่งแวดล้อม								**-**	**23,800**	**23,800**	**23,800**	**23,800**	**95,200**	
	ผลิตน้ำหมักสมุนไพรไล่แมลงจากสารเร่ง ซุปเปอร์ พด.7	ลิตร		1,000	1,000	1,000	1,000	4,000	-	10,800	10,800	10,800	10,800	43,200	พด.
	3.1 ผลิตสารบำบัดน้ำเสียจากสารเร่ง ซุปเปอร์ พด.6	ลิตร		1,000	1,000	1,000	1,000	4,000	-	13,000	13,000	13,000	13,000	52,000	พด.
	4. บริหารจัดการน้ำ								**-**	**40,600**	**40,600**	**40,600**	**40,600**	**162,400**	
	การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานขนาด 1,260 ลบ.ม.	บ่อ		2	2	2	2	8	-	40,600	40,600	40,600	40,600	162,400	พด.
รวมเป็นงบประมาณ									**239,375**	**992,575**	**985,775**	**992,575**	**808,575**	**4,018,875**	

หมายเหตุ: งบประมาณที่กำหนดไว้นี้เป็นการประมาณเบื้องต้นอาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง. 2556. **แผนที่ขอบเขตตำบล ปี 2564 (ไฟล์ข้อมูล).** กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

_____. 2566. **รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล (ณ เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2565).** แหล่งที่มา: https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statyear/#/TableTemplate/Aera/ststpop, 1 พฤษภาคม 2566.

กรมการพัฒนาชุมชน. 2566. **ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล ปี 2565**. แหล่งที่มา :https://ebmn.cdd.go.th/. 1 มิถุนายน 2566.

กรมทรัพยากรน้ำบาดาล. 2566. **ปริมาณน้ำและจำนวนบ่อบาดาล.** แหล่งที่มา: http://app.dgr.go.th/newpasutara/xml/search.php, 26 พฤษภาคม 2566.

กรมส่งเสริมการเกษตร. 2566. **จำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จำแนกรายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล (ณ เดือนมกราคม พ.ศ. 2566).** แหล่งที่มา : http://mvos2.gistda.or.th/. 15 พฤษภาคม 2566

กรมอุตุนิยมวิทยา. 2566. **ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยคาบ 30 ปี พ.ศ. 2536-2565 (ไฟล์ข้อมูล)**. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, กรุงเทพฯ.

กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน. 2566. **แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน ปี 2566 (ไฟล์ข้อมูล).** กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน. 2566. **แผนที่ทรัพยากรดิน (ไฟล์ข้อมูล).** กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

บัณฑิต ตันศิริ และ คำรณ ไทรฟัก. 2542. **คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดิน**. กองวางแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

องค์การบริหารส่วนตำบลไก่เส่า. 2566. **วิสัยทัศน์ พันธกิจ.** แหล่งที่มา: http:// www.huapluak.go.th/index.php, 1 พฤษภาคม 2566.

ที่ปรึกษา

นางนงนุช ศรีพุ่ม	ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 1
นางมัทธนา ชัยมหาวัน	ผู้เชี่ยวชาญด้านวางระบบการพัฒนาที่ดิน
นายวิญญู เสมียนรัมย์	ผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดินสระบุรี
กลุ่มวางแผนการใช้ที่ดิน	สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 1
กลุ่มวิชาการเพื่อการพัฒนาที่ดิน	สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 1
กลุ่มวิเคราะห์ดิน	สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 1
กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน	กรมพัฒนาที่ดิน

คณะผู้จัดทำ

นางสาวรวมพร มูลจันทร์	นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ
นายสมเกียรติ เหลืองเจริญทิพย์	เจ้าพนักงานการเกษตรชำนาญงาน
นางสาวสายวรุณ แสนเมืองมูล	นักวิชาการเกษตรชำนาญการ
นางวรรฒณา กรองทอง	นักวิชาการเกษตรชำนาญการ
นายจิตรภานุ ศรีวิชัย	นักวิชาการเกษตรปฏิบัติการ
ว่าที่ร้อยตรีหญิงทิพวรรณ หุ่นพงษ์	นักวิชาการเกษตรปฏิบัติการ
นายประวัติ ศรีวิเชียร	นักวิชาการเกษตร
นางสาวมณีรัตน์ หอมหวน	นักวิชาการเกษตร
นายธเนศ คล้ายเมือง	นักวิชาการเกษตร
นางสาวปิยวรรณ กันต์นิกูล	นักวิชาการเกษตร
นายวีระยุทธ คชวรรณ	เจ้าหน้าที่แผนที่ภาพถ่าย
สิบโทสิรวิชญ์ ปันปวง	เจ้าพนักงานธุรการปฏิบัติงาน
นางสาวกัณฐิกา อยู่ประเสริฐ	เจ้าหน้าที่ระบบงานคอมพิวเตอร์
นางสาวสุวรรณา สมนึก	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
นางสาวณัฏฐ์ภัฏ ศาลาจันทร์	เจ้าหน้าที่ระบบงานคอมพิวเตอร์

นางสายวรุณ นามวงษา	นักวิชาการเงินและบัญชี
นางสาวพราวพรรณ อยู่ประเสริฐ	เจ้าหน้าที่ธุรการ

กรมพัฒนาที่ดิน
ถนนพหลโยธิน แขวงลาดยาวเขตจตุจักร กรุงเทพฯ
www.ldd.go.th

สถานีพัฒนาที่ดินสระบุรี
Land Development Station, Saraburi Province
เลขที่ 36 หมู่ที่ 8 ตำบลพุกร่าง
อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี 18120
หมายเลขโทรศัพท์ 036-733126
E-mail : sri01@ldd.go.th